دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕی و سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

سالی ۱۹۷۰ دامەزراوە

هاوکاری
التضامن

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

لەم ژمارەیەدا
● باس و وتار و ریپورتاجی تایبەت بەبۆنەی یادی خۆمالی کردن ، رۆژی ئافرەتان ، رۆژی رۆشنبیری کوردی‌یەوە .

پێنج شەممە ۱۹۸۵/۳/۷ ژمارە ۷۷۹ | ۱٦ ـ لاپەڕە | بە ٥٠ فلسە | الخميس ١٩٨٥/٣/٧ العدد ٧٧٩

دوای ئەوەی دوژمنی داخ لە دڵ نامەردانە بەسرای ئازای بۆردوومان کرد

وایان لێ دەکەین گران لەسەریان بوەستێ

سەربازەکانی سوپای دلێری عیراق ، هەموو رۆژێ داستانی سەرکەوتن و پالەوانیەتی نوێ تر لە مێژووی پڕ شانازی‌یان تۆمار دەکەن و وەک شۆڕای پۆلاین ، بەرووی گەردەلولی داخ لەدڵە نامەردەکانی ئێراندا وەستاون و لەسەرسنووری رۆژهەلاتمان بەدەست وەشاندنی مەردانە لوتی دوژمن لەقوراوی شکاندن وەر دەدەن .

لە چوارچێوەی گەمارۆدانی دوورگەی خەرجداو رێگا گرتن لە دوژمنی داخ لەدڵ تا نەتوانێ پێداوبستەکانی درێژە بەشەردان زامن بکات، هەلێز بەتواناکانمان ئەم هەفتەیە مەردانە هەلمەتیان بردە سەر نیشانەیەکی دەریایی گەورەو راستەوخۆ پێکایان و خۆیان بە سەلامەتی گەرانەوە بنکەکانی خۆیان .

هەر لەمەیدانی سەلماندنی بەتوانایی هێزی ئاسمانی ئازاماندا ئەم هەفتەیە هەلۆکانی عیراقی ئازا ۳۰۲ هەلمەتی مەردانەیان بردۆتە سەر بنکەو مولگاکانی دوژمنی داخ لە دل بەتایبەتی لە کەرتەکانی رۆژهەلاتی بەسرەو دیجلەو کەرتی ناوەراست و ئاگری تورەیی عیراقیەکانیان رژاندوە بەسەر بنکەو مولگاکانی دوژمنداو توانیویانە راستەو خۆ مەردانە ئەو نیشانانە بپێکن و زیانی سەرو مالی گەورەیان پێ بگەیەنن .

لەم هەفتەیەدا کەرتێکی هێزەکانی مقدادی پالەوان لە رۆژهەلاتی بەسرە ، لە هەلمەتێکی گورج و گۆلانەی بەتواناندا توانیان مەردانە ئەو نیشانانە بگرن سەرکردایەتی بۆی دیاری کردبوون و لەو شوێنانە بچەسپێن کە دوژمنیان تیا دەرکرد دوای ئەوەی زیانی سەرو مالی زۆری پێ گەیاندن .

بۆ بەردەوام سەر کوتاندنەوەی دوژمن و ماوە پێنەدانی کە جموجولی گومان لێکراو بکات بنکە تۆپەکانمان بە درێژایی بەرەکانی جەنگ بەردەوام بوون لە ئاگر باران کردنی بنکەو مولگاکانی دوژمن .. لە کۆتایی ئەم هەفتەیەدا ، حوکمڕا بێ شەرمەکانی ئێران دوای سەرنەکەوتنی هەمیشەیان لە بەرەنگاری کردنی سەربازە حەق پەرستەکانی عیراق لە مەیدانەکانی جەنگدا پەنایان بردەوە بەر خوو رەوشتە بێ شەرمانە نامرۆڤایەتیە درندانەکانیان و نامەردانە شاری بەسرەی ئازایان تۆپ باران کرد .

بەرامبەر بەم کارەی کە کردەوەی قین لە دلو بێ رەوشتەکانەو لەبەر ئەوەی سوپای عیراق بەرگری کاری مەردی گەلی عیراقی مەزنە دەبوو مەردانە لێیان بێنە دەست و بەو دوژمنە داخ لەدلە بێ رەوشتە نامەردانە بلێین ، دەستی مەردانەی عیراق لە هەرکوێیەک بن دەیانگاتی و دەبێ سزای ئەو کارە بێ رەوشتانەی جوکمڕاکانی تاران تالاوکردنێ بە قورگی خۆیان و ئاغاکانیانداو ئێمە لەمەیداندا ، مەردانەو زوو بەروو تۆلەی ئەوەیان لێدەکەینەوەو سوورین لەسەر برینی ئەو دەستەی درێژ دەکرێ بە نیازی ئەزیەت دانی گەلی عیراق . بۆیە قسەکەربکی عەسکەری رای گەیاند کە دە شاری ئێران دەکەونە بەر ئاگری تورەیی و تۆلەی عیراقیە مەردەکان و بەرپرسیاری ئەم عارەش بەتەواوی لەئەستۆی ئەو بێ رەوشتانەیە لە ئێران حوکم دەکەن و سوورن لەسەر درێژەدان بە شەر بەئامانجی ئەزیەت دانی گەلی عیراقی مەزن و زیان دان لە گەلانی ئێران .

سەرەکی فەرماندە :

تەقەللادەدەین تا لە پێشەوە بین

بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکان دووپاتی کردەوە کە باوەری عەسکەری حالەتێکی لەدایکبووی باوەری ژیانی نەتەوەیەوەو درێژە پێدانی باوەری ژیانە لە مەیدانی عەسکەریدا .

بەرێزی وتی تیۆری بیناکاری هێزی چەکدار دەبێ لە باروو توانای ولاتەوە دەست پێ بکات و لەهەمان کاتدا لەبیرمان نەچێت کە عیراق بەشێکی زیندووە لە نەتەوەی عەرەب و باوەرەکەی ئەرکی دیاری لەسەر پێویست دەکا بەرامبەر نەتەوە لە رۆژگارێکدا کە نەتەوە پێویستی بە هێزی چەکدار بوو لەعیراق .

ئەم قسانەی سەرەکی فەرماندە بەرێز صدام حسین لە کۆبوونەوەیەکی سەرکردایەتی گشتی هێزە چەکدارەکاندا بوو لە ۱٦-۱-۱۹۸٥دا دەقی وتارەکەش لە لاپەرەی سێ دایە .

بەرێز طارق عزیز لە بەردەم ئەنجومەنی ئاسایشی دەولەتاندا :

عیراق نەتەوە یەکگرتووەکانی بانگ دەکا بۆ ئاسانکردنی گۆڕینەوەی دیلەکان

بەرێز طارق عزیز جێگری سەرەک وەزیران وەزیری دەرەوە دووپاتی کردەوە کە عیراق ئامادەیە بۆ گۆرینەوەی دیلەکان بەتەواوی لەنێوان هەردوولادا بەپێی بەرنامەیەکی زەمەنی دیاری کراو . ئەمەش لەو وتارەدا بوو کە پێری لە یەکەم کۆبوونەوەی ئەنجوومەنی ئاسایشی دەولەتاندا بۆ لێکۆلینەوەی راپورتی نەتەوە یەکگرتووەکان سەبارەت دیلەکانی شەر خوێندیەوە .

دیسان ئامادەیی عیراقی دەربری هەروەک چۆنی هەروا بووە کە بەدلسۆزی هاوکاری بکا لەگەل تەقەللای کۆمەلی دەولەتان بۆ چارەسەری باری دیلەکانی شەر ، بەرێز طارق عزیز وتی عیراق ئامادەیە بۆ رازی بوون بەهەردەوەی ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان لەم بارەیەوە بیبینێ .

هەروەها نەتەوە یەکگرتوەکانی بانگ کرد بۆ هاتنە کایەو یارمەتی دانی ئاسان کردنی کاری گۆرینەوەی دیلەکانی شەری نێوان عیراق و ئێران .

لەلایەکی ترەوە بەرێز طارق عزیز جێگری سەرەک وەزیران وەزیری دەرەوە لەگەل ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان جافێیر بیریز دی کویلار کۆبووەوە .

لەم کۆبوونەوەیەدا کە لەبارەگای نەتەوە یەکگرتووەکان بوو باس لە دوا گۆرانەکانی شەری عیراق و ئێران و باری دیلەکانی شەر کرا .

دوای کۆبوونەوەکە بەرێز طارق عزیز رای گەیاند کە بیریز دی کویلار پێویستی ئەوەی دووپات کردەوە کە ئەنجوومەنی ئاسایش و کۆمەلەی گشتی کاری دیار بکەن بۆ دوایی هێنان بەکێشەی دیلەکانی شەر .

هەروەها روونی کردەوە کە ئەمینداری گشتی بایەخی داوە بە ترسناکی قسەکانی ئێرانیەکان کە وتویانە شاری بەسرە بۆردومان دەکەن و دووپاتی کردەوە کە ئەمە لادانی ئێرانە لە بەلێنی رێککەوتن لەسەر بوردومان نەکردنی شارەکان و بەسەرپەرشتی نەتەوە یەکگرتوەکان .

رۆژنامەیەکی تونسی :

عیراق راستگۆیە لە هەلوێستیدا بۆ چارەسەری بەئاشتی شەڕ لەگەل ئێران

رۆژنامەی «الاعلان»ی تونسی دووپاتی کردۆتەوە کە بەرەلاکردنی دیلەکانی ئێران لەلایەن عیراقەوە کە لەشەرەکانی ئەم دواییەدا گیرا بوون ، سەر لەنوێ راست گویی و نیەت راستی عیراقی سەلماند لە دۆزینەوەی چارەسەری بەئاشتی ناکۆکی عیراق و ئێران .

رۆژنامەکە لە وتارێکدا بەردەوامی شەڕ زیاتر پێری بلاوی کردۆتەوە دەلێ لەپرسیارێ دەهێنێتە کایەوەو پێداگرتنی ئێران لەسەر دەیان نیشانەی گومان دەخاتە سەر هەلویستی ئێران .

رۆژنامەکە روونی کردۆتەوە کە ئامانجی هەندێ رژێمی عەرەبی کە لەگەل ئامانجی زایونیەکاندا یەکی گرتۆتەوە لە لێدانی رێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستیندا ئاسایە ئەو رژێمانە کاربکەن بۆ بەردەوامی شەری عیراق و ئێران .

بروانە ل١٥

بەرهەڵستکارانی ئێران هەڵمەت دەبەنە سەر بنکەو مۆڵگاکانی پاسدارانی خومەینی

هێزە بەرهەلستکارەکانی ئێران بەردەوامن لە فراوانکردنی چالاکی عەسکەری‌یان دژی بنکەو مولگاکانی رژێمی خومەینی‌و داموو دەزگاکانی لە سەرجەمی ئێراندا .

رادیۆی موجاهیدی خەلقی ئورگانی رێکخراوی موجاهیدی خەلقی بەرهەلستکار رای گەیاند کە دەستەیەک لە جەنگاوەرەکانی بە بۆمبای دەستی پەلاماری مەرکەزێکی مخابراتی رژێمیان داوە لە شەقامی «سینا» لە ناوەراستی تاران.

رادیۆکە وتی توانرا ئەو مەلبەندەی دەوری دیاری هەبوو لە سزادان و کوشتنی زۆر کەسی بەرهەلستکاردا بەتەواوی ویرانبکرێ .

بروانە ل١٥

رژێمی سووریا لە جموجۆڵی دوژمنایەتیکاری دژی رێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین بەردەوامە

سەرچاوەیەکی ئاگادار لە عمانەوە رای گەیاند کە دەسەلاتداریەتی رژێمی کومانلێکراوی سووریا بەردەوامە لە جموجولی دوژمنایەتیکارانەی دژی رێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین بەنیازی بێ هێزکردنی و لێدانی .

ئەوانەی لە دیمەشقەوە هاتوون ئەلێن ئەم رژێمە خەریکی کۆکردنەوەی ناوبراوەکان بە بەرهەلستکارانی فەلەستینە بەنیازی ئەوەی گوابە

بروانە ل١٥

وتەی هاوکاری

مانگی سەرکەوتن

هەر لە یەکەم رۆژی هەنگاوی رەوتی سەرفرازی شۆرشی ١٧-٣٠ تەموزەوە تا ئەمرۆ، عیراق رۆژ بەدوای رۆژدا بەرەو لوتکەی سەربەرزی زیاتر سەردەکەوێ. وای لێ‌هاتووە هەموو رۆژەکانی بوونەتە رۆژانی سەرکەوتن و یادگاری دەستکەوتەی مەزن و داستانی پالەوانی و مەردی گەلی عیراق و لێ‌هاتووی و بەتوانایی سەرکردەو رابەرەکەی لەسەرووی‌یەوە سەرەکی فەرماندە صدام حسین .

مانگی ئادار لەمێژووی رەوتی شۆرشدا شایانی ئەوەیە ناوی مانگی سەرکەوتنە مەزنەکانی لێ بنرێ. لەیەکەم رۆژی ئەم مانگەدا و ١٢ سال لەمەوبەر بریاری خۆمالی کردنی مەزن سەرکەوت و کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان مل کەچی بریاری دەستەلاتی گەلی عیراق بوون و سامانی ئابوریمان لەژێر چنگیان رزگار کراو بەوە عیراق سەربەخۆیی ئابوری و سیاسی بەتەواوی چەسپاند . هەر لەیەکی ئاداردا ئاهەنگی رۆژی مامۆستامان گیرا کە لەسایەی شۆرشدا جێگای پیرۆزو پر رێزی خۆی گرتووە .

لە٤ی ئاداردا ئافرەتی عیراق ئاهەنگی رۆژی خۆی دەگێرێ دوای ئەوەی لە سایەی شۆرشدا هەموو مافێکی مرۆڤایەتی خۆی بۆ زامن کراو بەراستی بۆتە رەگەزێ بیناکاری عیراقی سەربەرز.

رۆژی ٩ی ئاداریش بو بە رۆژی رۆشنبیری کوردی، ئەو رۆژەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین سەری لەکۆری دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی‌داو بەشداری لێکۆلینەوەی بەرنامەی کاری دەزگاکە بو کە بەو ئاوردانەوە دلسۆزانەی لەو رۆژەوە رەوتی رۆشنبیری کوردی رۆژ بە رۆژ روو لە گەشە سەندنە و بۆیە هەموو رۆشنبیرانی کورد کردیانە رۆژی خۆیان و هەموو سال بەشانازی‌یەوە یادی دەکەنەوە .

لە ١١ی ئاداری ١٩٧٠دا دەستەلاتی مەردانە و مرۆڤایەتی شۆرش سەرکەوت و مافی رەوای نەتەوەیی گەلی کوردمان بەجێ‌هات و لە ١١ی ئاداری ١٩٧٤دا بەشێوەی یاسایی ئەم مافانە چەسپاو ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان دامەزرا، ٢١ی ئادار رۆژی نەورۆز لە سایەی رێبازی مرۆڤایەتی

بروانە ل١٥

کوشتنی دوو دار دەستی خومەینی بەدەستی هێزەکانمان

رادیۆی ئەصفهان بەزمانی فارسی دانی بەوەدا ناوە کە یەکێک لە داردەستەکانی رژێمی ئێران ناوی رحمه الله مؤمن زادەیە بەدەستی هێزە ئازاکانمان لەبەرەیەکی جەنگ کوژراوە .

دیسان دار دەستێکی تری خومەینی بەدەستی هێزە پالەوانەکانمان لە کەرتی ناوەراست کوژراوە، کە ناوی جواد کندمە خەلکی شاری کاشانە .

بەکورتی

● قاهیرە :

میسرو سەنگال لە بەیاننامەیەکی هاوبەشدا کە لە قاهیرەوە دەرچوە دوای سەردانی سەرەکی سەنگال بۆ میسر پێویستی وەستاندنی شەری عیراق و ئێرانیان دووپات کردۆتەوە.

● مانیلا :

سەرچاوەیەکی رەسمی لە مانیلاوە رای گەیاند کە وەزیری کاری فلپینی وازی لەکار هێناوەو ئیستقالەی پێشکەش کردوە دوای ئیستقالەی وەزیری دەرەوەی واپین .

● رۆما :

دوو رۆژ ئاژانسەکانی دەنگ و باس لەئیتالیا لەکار وەستان بەهۆی مانگرتنی

بروانە ل١٥

Institut Kurde de Paris

بەسەرپەرشتی سەرەكی فەرماندە صدام حسین

هاوڕێ سعدون شاكر ئامادەی كۆبوونەوەیەكی جەماوەری

ئافرەتان دەبێ بەبۆنەی ڕۆژی ئافرەتانی عیراقەوە

ڕزگاركردنی ئافرەت لە هەموو كۆت و بەندێكی دواكەوتن یەكێك بوە لە ئامانجە سەرەكیەكانی سەركردایەتی حزب و شۆڕش

بەسەرپەرشتی بەڕێز سەرەكی فەرماندە صدام حسین یەكیتی گشتی ئافرەتانی عیراق ڕۆژی چواری ئەم مانگە كۆبوونەوەیەكی گەورەی جەماوەری ئافرەتانی لە هۆڵی صدام پێك هێنا .

ئەم كۆبوونەوەیە كە لەژێر دروشمی (لەسایەی فەرماندە صدام حسین‌دا بەرەنگاری دوژمنان دەكەین‌و نیشتمان بنیات دەنێین) بەسڵاوی نیشتمانی كرایەوەو هەروەها خوێندنی چەند ئایەتێكی قورئانی پیرۆزو وەستان بۆ گیانی پاكی شەهیدانی جەنگی قادسیەی صدامی پیرۆز .

نوێنەر ی بەڕێز سەرەكی فەرماندە صدام حسین هاوڕێ سعدون شاكر ئەندامی سەركردایەتی قوتری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ئەمین سری نووسینگەی پیشەیی مەركەزی وتارێكی خوێندەوە لەسەرەتایدا سڵاوی بەڕێز سەرەكی فەرماندە (صدام حسین)ی گەیاند بەئافرەتانی عیراق‌و بەكیتی‌یە تێكۆشەرەكەیان‌و دەوری تێكۆشەرانەی لەبیناكردنی عیراقی سەربەرزو پشتیوانی گیانی سەركەوتن .

وە وتی سەركردایەتی حزب‌و شۆڕش لەعیراق كاری بەو لایەنەدا كردوە كەبیرو باوەڕی حزبی بەرامبەر بە ئافرەت گۆڕی بەكاری بەرهەمدارو ڕزگاركردنی ئافرەتی لەهەموو كۆت‌و بەندێكی دواكەوتن كردە ئامانجێ لە ئامانجە سەرەكیەكانی شۆڕش .

دوای ئەوە وتاری ڕێكخراوە جەماوەریەكان خوێندرایەوە كەسڵاوی لە خەباتی ئافرەتی عیراق كرد لەبزوتنەوەی بیناكاری كۆمەڵ‌و بەشداری داهێنەرانەی‌و بەرگری كردن لە سەربەستی عیراق بەرووی دەستدرێژی داخ لەدڵانەی ئێراندا .

خاتوو مەنال یونس سەرەكی یەكیتی گشتی ئافرەتانی عیراق وتارێكی خوێندەوە تیایدا مدحی سەرپەرشتی‌و بایەخدانی تایبەتی بەڕێز سەرەكی فەرماندە (صدام حسین)ی كرد بەرامبەر ڕەوتی تێكۆشانی ئافرەتی عیراق كە بودمایەی ئەو دەستكەوتە

گەورانەی لەسایەی شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەمووزی مەزن‌و حزبە سەركردەكەیدا بۆی بەدی هات .

جەماوەری ئافرەتان بەكۆدەنگ سڵاویان ئاراستەی سەركردایەتی لیهاتوانەی سەرەكی تێكۆشەر صدام حسین دەكرد .

لەپارێزگای دهوك

یادی سەردانەكەی سەرەكی فەرماندەو

ئاهەنگەكانی بەهارو نەورۆز

دەستەی ڕاوێژكاری ڕاگەیاندنی ناوەندی لەپارێزگای دهوك بەرنامەیەكی فراوانی ئامادە كردوە بۆ ئاهەنگ گێران بەبۆنەی بیرەوەری سێیەم ساڵەی سەردانەكەی بەڕێز سەرەكی فەرماندە صدام حسین‌ەوە بۆ ناحیەی ابراهیم خلیل لە قەزای زاخۆو جەژنی نەورۆزو هەفتەی قادسیەی صدام‌و ئاهەنگەكانی ئادار .

ئەو بەرنامەیەی لەكۆبوونەوەیەكدا بەسەرۆكایەتی بەڕێز نامق ڕقیب سورچی پارێزگاری دهوك بڕیاری لەسەر درا بریتی‌یە لە كۆبوونەوەیەكی جەماوەری گەورە لە ناحیەكەو كردنەوەی ١٥ پیشانگای هەمە چەشنەو میهرەجانی وەرزش‌و كۆڕی شیعرو چەندان چالاكی تری فراوانی جەماوەری .

هەردوو پارتی دیموكراتی‌و شۆڕشگێڕی كوردستان

پیرۆزبایی لە بڕیاری بەخشینی گشتی دەكەن

مەكتەبی سیاسی پارتی دیموكراتی كوردستان پیرۆزبایی بڕیارەكەی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش دەكات بە لێخۆشبوونی گشتی بۆ ئەوانەی لەبەردەم دادگادا داواكراون لە هەموو ئەوانەی سەر بە حزب‌و بزوتنەوە سیاسیە ناڕەواكانن .ئەوانەی جموجۆڵی دوژمنكارانەیان هەبوو دژ بە نیشتمان‌و شۆڕش .

لەو بەیاننامەیەی لە سەرەتای ئەم هەفتەیەدا دەركردوە واتاو نیشانە مرۆڤایەتیەكان‌و نیشتمانیەخستە بەرچاو كە دەربڕینەكانی ئەو بڕیارە مێژوویەی لە بەهاو بیروباوەڕەكانی شۆڕشی هەڤدەو سی تەمووزی نەمر كە بەرجەستەی بڕوای شۆڕشە بە نرخی مرۆڤ‌و دەوری لە كاری بنیاتنانی عیراق‌و گەشەسەندنە باڵاكەی .ئەوەی دووپات كردەوە كە ئەم بەخشندەیە مرۆڤایەتیە هەل

ڕەخساندنە بۆ ئەوانەی لە خشتەبراون تا بگەڕێنەوە بۆ خاكی باوباپیران‌و بەشداری بكەن لە بنیاتنانی عیراقی نوێ بەسەركردایەتی بەڕێز سەرەكی فەرماندەی تێكۆشەر صدام حسین .

هەروەها كادرو ئەندامەكانی لقی یەكی پارتی شۆڕشگێڕی كوردستان پیرۆزبایی بڕیارەكەی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش دەكات كە تایبەتە بە بەخشینی گشتیی لەوانەی داواكراون بۆ بەردەمی دادپەروەری لە

ئەندامانی هەموو ئەو حزب‌و بزووتنەوە سیاسی‌یە ناڕەوابانەی كە جموجۆڵیان هەبوو دژ بە نیشتمان‌و شۆڕش .

لەو بروسكەیەدا كە بۆ بەڕێز سەرەكی فەرماندە صدام حسین‌یان ناردوە تێدا دووپاتی ئەوەیان كردەوە ئەم بەخشندەیە نیشانەی بەهاو بیرو باوەڕە مرۆڤایەتیە بەرزەكانی فەرماندەی بێهاوتاو حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستە بەرامبەر بەو هاوڵاتیە عێراقیەی لە خشتە براوە ،لە ئاستی هەل ڕەخساندن بۆی‌و داخستنی لاپەڕەكانی ڕابووردوو گەڕانەوە بۆ نیشتمان تا وەكو هاوڵاتیەكی چاكە خواز بژی‌و دەوری نیشتمانی‌و نەتەوایەتی خۆی ببینێ لە كاری بیناتنان‌و ئەو پێشكەوتنەی عێراقی مەزنمان بەخۆیەوە دەیبینێ .

بەرنامەی ئاهەنگەكانی یادی دەرچوونی یاسای ئۆتۆنۆمی ناوچەی كوردستان‌و نەورۆز

دەستەی ڕاوێژكاری ڕاگەیاندن لە پارێزگای سلێمانی لەو كۆبوونەوەیەدا كە بە سەرۆكایەتی بەڕێز عبدالكریم بەرزنجی پارێزگاری سلێمانی بەستی بڕیاری لەسەر ئەو بەرنامە فراوانەدا كە دام‌و دەزگاو ڕێكخراوە جەماوەریەكان دایاناوە بۆ ئاهەنگ گێران

بەبۆنەی یادی دەرچوونی یاسای ئۆتۆنومی ناوچەی كوردستان‌و جەژنی نەورۆزەوە .

بەرنامە كەبریتی‌یە لە ئاهەنگ گێرانی هونەری‌و ڕێكخستنی پیشانگاو كەلی چالاكی تری فراوانی جەماوەری .

كۆبوونەوەی لیژنەی بەرەی نیشتمانی لە هەولێر

لیژنەی بەرەی نیشتمانی‌و نەتەوەیی پێشكەوتن خواز لە پارێزگای هەولێر كۆبوونەوەیەكی بەستوە بۆ لێكۆڵینەوەی واقعی كاری

بەرەو خۆ ئامادەكردن بۆ ئاهەنگەكانی ئادارو نەورۆزو هەفتەی قادسیەی صدامی پیرۆز .

لە كۆبوونەوەكەدا دەوری لایەنەكانی بەرەی نیشتمانی لە هوشیاركردنەوەی جەماوەردا بەلایەنی پتەوكردنی گیانی سەركەوتن دووپات كرایەوە .

بازاڕگایەكی مەڵبەندی لە هەولێر

لە چاوپێكەوتنێكی تایبەتی‌دا كە ڕۆژنامەی «هاوكاری» لەگەڵ بەڕێز دوكتۆر سعدی عبدالكریم بەرزنجی ئەمینداری گشتی ئابووری‌و دارای سازی كرد. ئەوەی ڕاگەیاند كە لە چوارچێوەی پرۆژەكانی ئەمساڵی ئەمیندارێتی هەموو پێویستی‌یەك ئامادە كراوە بۆ

كردنەوەی بازاڕەگایەكی مەڵبەندی هاوچاخ كە لە شاری هەولێردا دەكرێتەوەو بازاڕگاكە نموونەیەكی نوێ‌یەو لەنەخشەی ئەمیندارێتی‌یەكە بەو شێوەیە داندراوە كە پێش كۆتایی ئەمساڵ لە شوێنێكی گونجاوی هەولێر بكرێتەوە .

لقی هەولێر

خولێكی كرێكاران دەربارەی بەرهەم

ئەمیندارێتی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن لە یەكیتی گشتی نەقابەكانی كرێكارانی هەولێر، خولێكی نوێی لە بارەی هەڵمەتی نیشتمانی زۆربوونی بەرهەمی تاكە كەسی لە هۆڵی

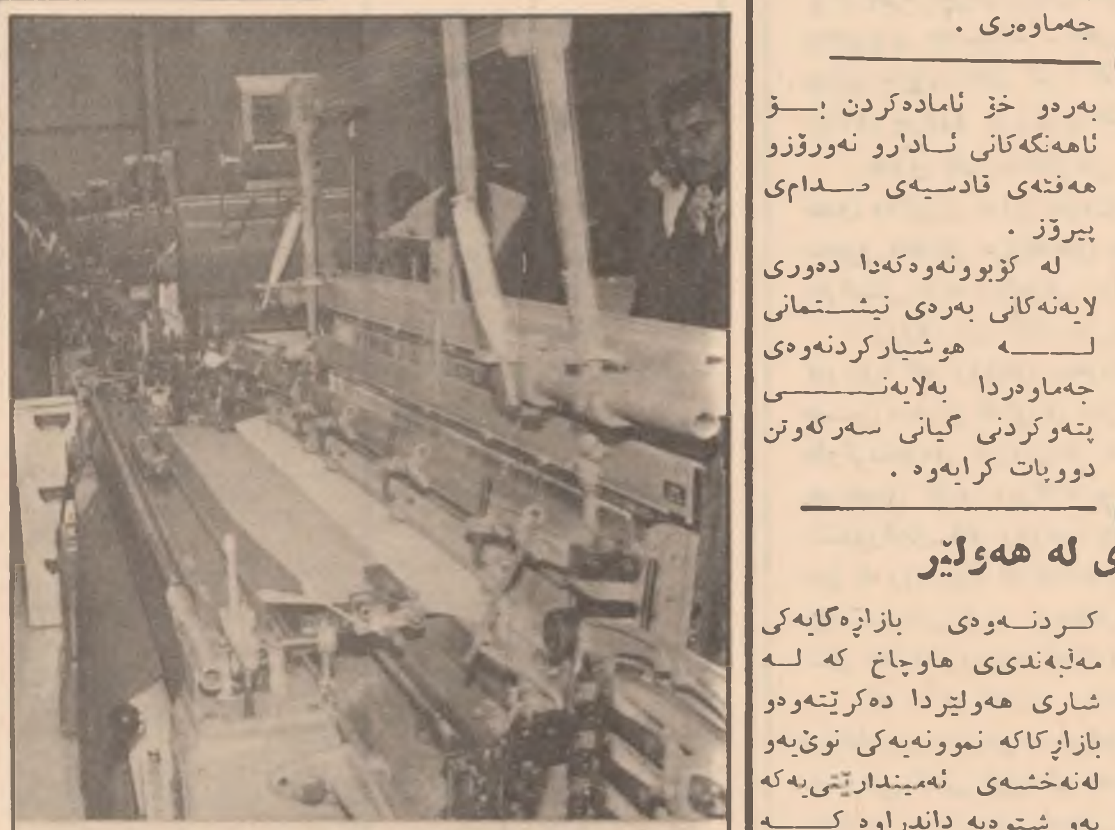

یەكیتی‌یەكەدا ڕێكخست كە تیایدا (٨٥) كرێكاری ئافرەت و پیاو لە زۆربەی دام‌و دەزگا خزمەتگوزاریەكاندا بەشداربوون‌و گەلێك بابەتی هەمەرەنگ لە ماوەی خولەكەدا پێشكەش بە كرێكاران كرا كە دیارترینیان بریتی بوو لە ڕوونكردنەوەی بایەخی فراوانی هەڵمەتی تێكرای زۆربوونی بەرهەم‌و ئەو كۆششەی لەلایەن نەقابە

وە دەنوێنرێ بۆ بەجێهێنانی بڕیارەكەو گرینگترین ئەو ڕێ‌و شوێنە دیارانەی دەبنە مایەی بەسەرخستنی ئەم تاقی‌كردنەوەیە و ڕوونكردنەوەی ووتەكانی سەرەكی فەرماندە صدام حسین‌و چۆنیەتی ئامادەكردنی ڕاپۆرتی بەرهەم .

لقی هەولێر

كارەبای

قەڵادزێ

یەكێ دەیگوت : «ماشائەڵلا پێرا ناگەین بڵێین كارەبا هاتەوە دەكوژێتەوە» . بەڵێ‌ئەوە حالی كارەبای قەڵادزێ‌یە

لەبیرمە كاك غەفوورو كاك عەبدوڵلاو فەقێ مام باقی بەسەر كارەبا كۆنەكەی چەقی شار ڕادەگەیشتن ، كاتێ بۆبیرازكردن یا پاككردنەوە ماوەیەك ڕایان دەگرت ، هەرزوو خەڵكیان وەسەر دەبوو هۆی كوژانەوەیان لێ دەپرسین واش دەبوو پورنەستی گەڕەكی ئێمەو ئایشەگۆجی لفكەدرووو خاڵ عەلی و جاروباریش حەبانیەبان هان دەداو بەتێلاوە هەڵیان دەكوتایە سەركارەبا . منداڵانیش لەم كاتەدا وەخۆدەكەوتن ، بەردیان هەڵدەدایە سەر جەمەڵۆنی كارەباو تادەكەوتەوە وەك بریشكە دەتەقیەوە ناچاریان دەكردن هەرزو وەكاری بخەنەوە ... یادی بەخێر .. لە دوكەڵ‌و گڕەگڕكردنەكەی

جاران كارەبای كۆن جگە كە گەرەكەكانی دەوروبەری كاس كردبوو ، تەنیا ئەو چۆڵەكانەی ڕەش‌و چڵكن دەكرد كەبۆنەكبەتی هێلانەیان لەكارەبادا كردبوو ، بەلام

ئێستا كارەبا خەریكە جەرگ‌و هەناوی خەڵكی بكاتە تەقنەس

جاران بەهۆی كوژانەوەی كارەباوە ئاوی زوولاڵی شێخ فەرخمان لێ‌ووشك نەدەبوو، بەلام لەوەتی مەشروعی خاسیان خاس كردوە ، ئاوەكەی ئێمەش خاس نەماوە ، كارەبا بكوژێتەوە ئەویش دەبڕێت . جگەلەوەی نایكەن یا پێراناگەن پاكی بكەنەوە هەر توڕاوە خەڵكی فێربوون ئاوا كۆرانی بۆ بچڕن : «ئاوەكەی خاسی ماستاوی ناوێ كوڵمی یاری من گەچكاری ناوێ» داوا دەكەین كاربەدەستانی كارەباری قەڵادزێ :

بەزەیی‌تان بەموجمیدەكەی ماڵی ملا عبدالله‌دا بێتەوە كەلەحەوت گەڕەكەوە مریشك‌و گۆشت‌و گیاوكوڵی ووشك كراویان بۆهێناوەو تێیان پەچنیوە .

قەڵادزێ ـ عمر یوسفی

Institut Kurde de Paris

دەقی وتارەکەی سەرەکی فەرمانده لە کۆبوونەوەی سەرکردایەتی گشتیدا بۆ لێدوان لەسەر لێکۆڵینەوەیەك لەبارەی (هەواڵزانین) لە هێزە چەکدارەکانا لە ڕۆژی ١٩٨٥/١/١٦دا

بیروباوەڕی تایبەتی خۆمان هەیە

کە ڕوانین سەرجەم بۆ ژیان دەنوێنێ

بیروباوەڕ لە هێنانەکاردا حالەتێکی لە هەموو لایەکەوە تەواوە هەر لە تێڕوانینی فراوانی مەوزوویی‌یانەوە بۆ ژیان هەتاکو ئەو نەخشانەی کە بۆ گۆڕینی ژیان دادەنرێن بەرەو پێشەوەو بەو شێوەیەی کە پێویستە بێ‌و بۆ ڕووبەڕووبوونی پێویستی‌یە هەمیشە تازەبووەکانی .

بیروباوەڕی سوپایی حالەتێکە لە بیروباوەڕی نەتەوەوە پەیدابووە لەبارەی ژیانەوەو ، بەم پێیە دەتوانین بڵێین درێژەی بیروباوەڕی سیاسی لە مەیدانی سوپاییدا بە بیروباوەڕی سوپایی ناودەبرێ .

هەروەها دەوتانین بڵێین بیروباوەڕی سوپایی درێژەی بیروباوەڕی ژیانە لە مەیدانی سوپاییدا . کە وابوو هەموو نەتەوەیە تیۆری‌ی خۆی هەیە لە ژیانا بۆ وەسفکردن‌و گۆڕینی بۆ ئامانج‌و هۆیەکانی‌و هەموو تیۆری‌یەکی ژیان دەبێ دوو ڕەگەزی سەرەکی تیابێ کە : وسفکردن‌و گۆڕینەو .. گۆڕین دەبێ بە شێوەیەکی تەواو ڕوون پشت بە ئامانج‌و هۆو تواناوە ببەستێ .

● بیروباوەڕی نەتەوە ●

ئەم تیۆرەی ژیانە کە تیۆری‌ی کۆمەڵایەتی‌ی بنیاتنانی نەتەوەو تیۆری بنیاتنانی ئابووری‌و تیۆری بنیاتنانی هێزە چەکدارەکان‌و ڕێکخستنیان‌و بەکارهێنان‌و تواناکانی لێوە پەیدادەبێ‌و ، تیۆری بنیاتنان لە هەموو مەیدانەکانی تری ژیانا پێی دەوترێ بیروباوەڕو ، ئەو بەشەیشی کە پێوەندی بە هێزە چەکدارەکان‌و بنیاتنانیەوە هەیە لەبارەی ڕێکخستن‌و بەکارهێنان‌و تواناو ، چەکدارکردن‌و ڕاهێنان بە بیروباوەڕی سوپایی ناودەبرێ .. یانی لە تیۆری سیاسی گشتی وڵات یا ئەوەی کە پێی دەڵێن بیروباوەڕی وڵات یا نەتەوە یا گەلەوە پەیدادەبێ .

بیروباوەڕی گشتی‌و سەرجەمی نەتەوە بنیاتێکی ڕاستی بۆ دانامەزرێ لەبەر ڕۆشنایی توانای مەوزوویی‌یانەی باشتربووندا نەبێ کە پێڕەوی دەکرێ یا هەوڵی هێنانەدی دەکرێ .

لەبەر ئەوە تیۆری بنیاتنانی هێزە چەکدارەکانی سۆڤیەت سەیری بیروباوەڕی ناوەندی سۆڤیەت‌و تێڕوانینیان دەکا بۆ ژیان‌و بەرەوپێش‌چوونی بەپێی چوارچێوەی تێڕوانینی یەکێتی سۆڤیەت‌و لە چوارچێوەی تیۆری « مارکسیزم لینینیزم »داو هەر شتێ کە پێوەندی هەبێ بە ناواخنی مێژوو و ئێستاوە لە کەلەپوورو تواناداا .

● بیروباوەڕی سوپایی ●

کە وابوو ناتوانین وا بیربکەینەوەو بنکەیەکی سوپایی دروستبکەین کە دووربێ لە تواناو بارودۆخی مەوزووعیمان .، و ناکۆکیشمان لەوەدا نیە کە بڵێین دوو نەتەوە نیە لە بارودۆخ‌و تواناو ڕواڵەتی نیشتمانی‌و نەتەوایەتیدا لە یەك بچن .. لەسەر ئەم بناغەیە ناکرێ بیروباوەڕێکی وا هەبێ بە تەواوی وەك یەکبێ لەنێوان دوو نەتەوەداو ، بە هەموو دوورو درێژی‌یەکیەوە بگونجێ بۆ ئەوەی بخرێتە کار بۆ هەردووکیان ، بێجگە لەو شتە تاك‌و تەرایانەی کە ناچنە ناو تواناو بارودۆخ‌و ڕواڵەتە نەتەوایەتی‌یە تایبەتی‌یەکانەوە .

کە وابوو دەگەڕێینەوە بۆ بابەتە سەرەکی‌یەکەمان‌و دەڵێم کاتێ لە باسی هەواڵ زانین دەکۆڵنەوە لە هێزە چەکدارەکاناو سرنجی ئەوە دەدەن کە سۆڤیەتەکان‌و ئەمەریکایی‌یەکان چ تیۆری‌یەکیان هەیە لەبارەیەوە دەبێ دوو ڕاستی هەیە بیانخەنە بەرچاوتان بریتین لەوەی : کە هەر نەتەوەیە تیۆری فراوانی خۆی هەیەو ، لەم تیۆری‌یەوە بیروباوەڕی سوپایی پەیدادەبێ ، هەروەك چۆن بیروباوەڕی ئابووری‌و بیروباوەڕی کۆمەڵایەتی لێ پەیدادەبێ .. هتدو دەتوانین لەم بوارەدا بڵێین بیروباوەڕی سوپاییمان یا بیروباوەڕمان لە مەیدانی بنیاتنانی هێزە چەکدارەکان‌و بەکارهێنانیا .. وەك چۆن دەڵێین بیروباوەڕمان لە بنیاتنانی ئابووری‌و بەکارهێنانەکانیا کە دەتوانین ناوی بنێین یا پێی بڵێین ،، بیروباوەڕی ئابووریمان ،، هەروەها بیروباوەڕمان لە بواری ژیانی کۆمەڵایەتیدا دەتوانین پێی بڵێین ،، بیروباوەڕی کۆمەڵایەتیمان ،، و هەروەها لە بوارەکانی تری بیرکردنەوەو چالاکیشدا .

● ڕاستی‌یە مەوزووعی‌یەکان‌و گۆڕانکاری ●

کە وابوو دەبێ ئەوەمان بێتەوە بیر کە هەموو بیروباوەڕێ لە کۆمەڵێ ڕاستی مەوزووعی‌یەوە پەیدابووە لەو کاتەدا کە چاوی دەبڕێتە پێشەوە .

لەبەرئەوە ئەم بیروباوەڕە دوو لقی هەیە .. لقی یەکەم پێوەندی بە ڕاستی مەوزووعی‌یەوە هەیە وەك خۆی‌و ، لقەکەی تریشی پێوەندی بە پرۆسێسی

لەبنەڕەتدا پشتمان بە تواناو بارودۆخی وڵاتەکەمان بەستووە

گۆڕینی حالی حازرەوە هەیە بۆ پێشەوەو ، ئەم پرۆسێسی گۆڕینی حالەتەیش بۆ پێشەوە پێوەندی بە باری مەوزووعی خۆیەوە هەیە کە ناتوانرێ کارو توانای پشت‌گوێ بخرێن .

شتێکی سروشتیشە کە بڵێین حالەتی چاوبڕینە پێشەوە هەر بەوە داناسەکێ کە وەسفی بارودۆخە مەوزووعی‌یەکەی بکا ، بەڵکو دەکەوێتە گۆڕینیشی ،، یانی ئەو توانایانە کۆدەکاتەوە کە توانای گۆڕینیان هەیە هەرچەندە وردە کاروبارەکانی بارودۆخی مەوزووعی لەوە ناچێ ئەمە دەرخەن بەگوێرەی بیروڕای ئەوانەی باوەڕیان بە گۆڕین نیە .

بەم پێیە ئەوە ڕاست نیە کاروباری ڕێکخستنی هێزە چەکدارەکان لە ئەمەریکایی‌یەکان یا سۆڤیەتەکان وەرگرین چونکە ڕێکخستنی هێزە چەکدارەکان حالەتێك نیە جیابکرێتەوە لە بارودۆخ‌و تواناو ئامانجەکانی ، و بە هەموو بارێك حالەتێکە دەخرێتە نلو جۆرە ئامانجێ کە پێوەندی‌یەکی پتەویان هەیە بە ئیعتیباراتی بیروباوەڕەوەو دەگونجێ لەگەڵیانا ، بەو شێوەیەی کە باسمان‌کرد ، ئەویش ئەوەیە کە هەموو نەتەوەیە تیۆری‌ی خۆی هەیەو بەشێکی ئەمە ئەوەیە کە لە بواری هێزە چەکدارەکانا پەیدابووە لەبارەی هۆو ئامانجەوەو هەموو نەتەوەیەك توانای خۆی هەیە کە لەبارەی قەوارەو چۆنیەتی‌یەوە جیاوازە لە توانای نەتەوەو گەلانی تر .

کاتێ کە یەکێتی سۆڤیەت ئیستیخباراتی خۆی بنیاتدەنێ کە هۆیەکانی لە هەواڵ وەرگرتنا بەشێکیەتی ، دەبێ حیسابی هەندێ کاروبار بکا وەکو فراوانی خاکی یەکێتی سۆڤیەت‌و زۆری ژمارەی دانیشتوانی‌و . ئەوە کە دەوڵەتێکی ئەتۆمی‌یەو ئەمەریکا دژی ڕێبازو ئامانجە ستراتیژی‌یەکانیەتی ، ئەمە بێجگە لەوەی کە ئەوو ئەمەریکاییەکان چ هاوسوێندێك‌و ئامانجێکیان هەیە لەو دیو سنووری نیشتمانی‌یانەوەو ... هتد . ئایا حالەتەکەی ئێمە لە حالەتی یەکێتی سۆڤیەت دەچێ ؟ وەڵام .. نـاء .

کاتێکیش کە ئەمەریکایی‌یەکان دەکەین بە نموونەیەکی تر بێگومان ئەوان پشتیان بە تیۆری خۆیان بەستووە بەرامبەر بە ژیان ، بۆ ئەوەی ئەو بیرە پەیدابێ کە ببێ بە بناغەی بنیاتنانی هێزە چەکدارەکانیان‌و بەکارهێنانی‌و .. لەگەڵ ئەمەیشدا توانای ئەمەریکاو ئاواتە ئاشکراکانی .

پێویستە لەسەرمان سەیری تاقیکردنەوەکانی جیهان بکەین

کە وابوو دەبێ سەیری تاقیکردنەوەکانی جیهان بکەین بەڵام کاتێ کە دەمانەوێ ڕێگای خۆمان هەڵبژێرین دەبێ لەبەر ڕۆشنایی ئەم بۆچوونانەدا هەڵیبژێرین‌و بناغەکەیشی ئەوەیەکە ئێمە بیروباوەڕێکی تایبەتیمان هەیە بۆ خۆمان‌و ئەم بیروباوەڕە هەر بریتی نیە لە تێڕوانینێکی فراوان بۆ ژیان‌و بەس بەڵکو پێوەندیشی هەیە بەوەی کە لە ئایین‌و داب‌ونەریت‌و کەلەپوورمانەوە ماوەتەوەو .. هتـد .

ئێمە وولاتێکین‌و .. توانامان توانای وڵاتی عیراقە لە پلەی بنەڕەتداو بەپێی ئەمە بنیاتنانی هێزە چەکدارەکانمان دادەڕێژین لەسەر ئەساسی ئەوەی ئێمە وڵاتێکین‌و ، لە لایەکی ترەوە لەسەر ئەو ئەساسەی کە ئێمە بەشێکی نەتەوەی عەرەبین‌و ، هەرچەندە ئێمە بەشێکی نەتەوەیەکی گەورەین لەبارەی توانای بەشەری‌و ماددی‌و قووڵایی جوغرافی‌یەوە ، بەڵام لەبارەی بنیاتنانی هێزە چەکدارەکانەوە ئێمە داوامان لێ‌دەکرێ‌و ئەوەیش کە پێویستە لەبارەی ئامادەکردنی تواناکانیەوە ئەوەیە کە دەبێ بە شێوەیەکی بنەڕەتی پشت بە تواناو بارودۆخی وڵات ببەستین‌و لە هەمان کاتیشدا دەبێ ئەو ئەرك‌و پێوەندی‌یە نەتەوایەتی‌یە کە چاوەڕێ دەکرێ بخەینە حیسابمان .

● عیراق بەشێکی گرنگی نەتەوەیە ●

کە وابوو تیۆری بنیاتنانی هێزە چەکدارەکان دەبێ لە بارودۆخ‌و توانای وڵاتەوە هەڵقوڵێ‌و لە هەمان کاتدا نابێ ئەوەمان لەبیر بچێ کە عیراق بەشێکی گرنگی نەتەوەی عەرەبەو بیروباوەڕیشی ئەرکێکی ئاشکراو دیاری دەخاتە سەر بەرامبەر بە نەتەوە ، ئەگەر بارودۆخی نەتەوە پێویستی بە هێزە چەکدارەکان بێ لە عیراقدا .

لەبەر ئەوە ئەو هلوێستەیەی لێرەدا هەیە دەڵێ حالەتی وڵات بەو توانا ناسراوەی کە هەیە نابێ ببێ بە کۆسپ لەبەردەم ئەوەی کە بڕوانین بەسەر نیشتمانی عەرەبدا بە هەموو ئەو گەنجینەی توانایەتی‌یەوە کە هەیەتی « قووڵایی ستراتیژی ، زاڵی لە ژمارەی دانیشتوانا ئەگەر بەراورد بکرێ لەگەڵ نەتەوە دراوسێکانی نەتەوەی عەرەبدا ، توانای دارایی‌و ئابووری .. هتد » ، بەڵام ڕوانین بەسەر ئەم توانایەی نەتەوەدا حالەتێك نیە لە چوارچێوەی ئەو توانایەمانا بێت کە لەبەر دەستمانا بێ چونکە لە چوارچێوەی سەربەخۆیی ئێمەدا نیەو بەستراوە بە هەڵوێستی برا عەرەبەکانمان‌و بە بارودۆخ‌و هۆی ترەوە ، لەبەر ئەوە نابێ تواناکانی نەتەوە لە دەرەوەی وڵاتمان بخەینە ڕیزی ئەو توانایانەی کە لەبەردەستمانان بۆ بنیاتنانی هێزە چەکدارەکان .

● ژیان حالەتێکی لە دایکبوونی هەمیشەیی‌یە ●

بێ‌گومان لەم ڕاستی‌یانەوە دەگەنە ئەوەی کە لە واقیعتانەوە نزیکترمو هەرچەندەیش ژیان بریتی‌یە لە لەدایکبوونێکی بەردەوام‌و پێویستە لەسەرمان کە دەگەینە حالەتێکی وا کە بە باشترین حالەتی بزانین ئەوە نەخەینە پشت‌گوێ کە ڕەنگە حالەتێ پەیدابێ باشتربێ لەو حالەتەی کە هەیەو ئەو حالەتەی کە پەیدا دەبێ ئەگەر تێڕوانینێك‌و شارەزایی‌یەکی باشتری نەهێنایەکایەوە هیچ گومانی تیا نیە ڕێ‌تێ‌چوونی بەرەوپێش چووتر دەهێنێتەکایەوە .. ئەوەیش کە ژیان بریتی‌یە لە حالەتێکی لەدایکبوونی هەمیشە لە تواناو تێڕوانینا نابێ ئیمانمان بەو بیروباوەڕانە بێ‌هێز بکا کە ستراتیژی‌یەتی ئیشکردن پشتی پێ بەستووە یاخود بڵێی ئیمانمان پێویستی بە جۆرە سەقامگیری‌یەك هەبێ لەسەر بیروباوەڕ لە بنیاتنانی کۆمەڵگاو هێزە چەکدارەکانا لەگەڵ قبووڵ‌کردنی ئەو ڕاستی‌یەی کە حالەتی بەرەوپێشەوە چوون ، حالەتێکی گومان لێ‌نەکراوەو دەبێ بە شێوەیەکی پێشەوایانە هەوڵ‌بدەین بۆ ئەوەی لە پێشیەوە بین .

ئەمەبوو سرنجمان لەسەر بابەتی قسەو باسەکەو بە پەلە وتمان‌و دەمەوێ بیخەنە بەردەمتان کاتێ لە « هەواڵ زانین » دەکۆڵنەوە لە هێزە چەکدارەکانا لە ڕێکخستن‌و بەکارهێنانا .

Institut Kurde de Paris

گەشتێك بە ناخی تەمەندا

● جەمال بابان ●

دەغڵو دانو خەرمان

لە عەربەت لەگەڵ هاورێ منااڵەکانما هاوینی سااڵـــی ١٩٣٧ بوو ، ئەچووینە ســـەرخەرمان ، بگرە پێش ئەوەش ئەچووینە ناو دەغڵەوە کـــــەهێشتا نەدروابووەوە ، ئەوسا ئەم مەکینەی جوتو درووینەیەنەبوو کە ئیشی رۆژێکـــــی ماکینەی جوتو هی رۆژێکی(دراسە) بەرامبەر ئیشـــــی ساڵێکی ئەوسای ئـــــەوهەژارانە بوو .

(درەو) بە دەست بـــوو ، ژنو پیاو ئەچوونە نـــــاو دەغڵەکەوە ، پیاو دائەنەویەوە بە (داس) (درۆینە)ی ئەکرد، هەرکە قولە مستی پرر ئەبوو لە لاسکی گەنم یاخود جۆ بە گولەکەیەوە، لە شوێنی خۆی دای ئەناو بەرەو پێشـــــەوە ملی ئەنا ،هەر درەوی ئەکرد، ئافرەت یا منااڵ لە دوا ـیەوە ئەو قولانەیان کۆ ئەکردەوە ، ئەیان نایە سەریەك ئەبوون بە (مەڵۆ)، ئەو مەڵۆیانەش وردە وردە کۆ ئەکرانەوە ئەبـــوون بە(شارا) ، ئەم شارایانە بـــە (کەر) یاخود بە (ئێستر)و بە هۆی (رەشکە)وە کێشـەیـــان لێ ئەکراو ئەهێنرانە نزیـــك ئاوایی واتا دەورو پشتـــــی دێی عەربەتو ئەکران بـــە (خەرمان) . ئنجا گێـــــرە دائەبەسترا لە خەرمانەکـــە دوای ئەوەی (قرچەشکێـــن) ئەکرا ، واتا بە (شەن) هەر جاری هەندێك لە دەغڵەکــە بە دەوری خەرمانەکەدا بڵاو ئەکرایەوە ، چوار پێنج وڵاخ لە (کەروگا) یا (ئێستـــــــرو بارگیر) (مژان) ئەخرایـــــە ملیانو بە تەنیشت یەکـــەوە ئەبەسترانەوەو بەسەر ئـــەو دەغڵەی دەوری خەرمانەکەدا یەکێك بە دویانەوە لێـــــان ئەخورین تا ئەو دەغڵەی ژێر پێیان پاك ئەبووەوە واتا (دان)ە کە لە لاسکەکەی جیـــــا ئەبووەوەو لاسکەکەشـــی ورد ئەبوو ، ئەبوو بە (کا) ، ئەم وڵاخانەو سوڕانەوەیان بـــەم جۆرە بە دەوری خەرمانەکەدا (گێرە) یان پێ ئەووت، ئیتر وردە وردە خەرمانەکەیـــان بەم جۆرە ئەکوتا واتا لاسکی دەغڵەکە ورد ئەبوو، دانەکەی لێجیا ئەبووەوە، ئەوسا ئەیان کرد بە (تارمە)، واتا ئـــــەو دەغڵە کوتراوەیـــــان وەك هەرەمێکی نزمی درێژ کۆڵـــە روەو (شەماڵ) رائەکێشـــا ، هەر کە بەیانیان یاخـــــود عەسران بگرە تاکو بەشەویش ئەگەر (بای شەماڵ) هەڵـــی کردایە، شەنیان ئەکـــرد ، شەنیش بریتیە لە دارێکـــی درێژ لە سەرێکیەوە چـــوار پەلە، بەو شەنە ئەو دەغڵـــە کوتراوەیان بەرز ئەکردەوە ، بای شەماڵ (کا) یەکەی لـــێ جیا ئەکردەوە چونکە سووك بوو، دەغڵەکە لەشوێنی خۆی ئەمایەوە . ئەوسا ئەیان وت ئەمرۆ (بۆ وێنە) حاجـــی عەزیز خەرمانەکەی (ســوور) بوە ، هەڵی ئەکرێت، سوور بونیش مەبەست لە دەنکـــە زەردەکەی گەنمەکەیە کـــە مەیلەو سوور ئەنوێنـــــێ ئیتر بەشــــی (وەرزێر) و (ملکانە)ی لێ جیا ئەکرایەوە ئەگەر ئەو زەویـــــەی دەغلەکەی تیا کرا بێت هـــی خاوەنەکەی نەبوایـــــە، وەرزێریش ئەو (پالە)یە یەکە لە سەرەتای درەوەوە ئیشــ بۆ خاوەن دەغڵەکە ئەکـــات، تا سووربوونی خەرمانەکـــە ، ئەوسا بەگوێرەی ناوچە لـــە چەند بەش بەشێك وەرئەگرێ ، جا ئەم وەرزیرە لە هەندێ شوێن (سەپان) ی پـــێ ئەڵێن، بۆ (مەرەزە) واتـــا (برنج ـ یاخود چەڵتوك)یش (کۆخل)ی پێ ئەڵێن .

لەم دوا دوایەدا چەنـــد (جەنجەر)ێك کەوتە عەربەـ تەوە کە ئەیان بەستـــە دوو ئێسترو خەرمانیان پێ ئەکوتا ئەو خەرمانەی بە گێـــرەی وڵاخ بە دە رۆژ بکوترایـــە ، بە جەنجەر بەدوو رۆژ تەواو ئەبوو، دیسان هەرباش بوو.

ئێمە لەگەڵ منااڵەکانـــی هاورێمانا ئەچوینە ســـەر ئەو خەرمانەی کە (ســـوور) ئەکران ئەمان ووت (خەرمان بەرەکـــەت) ئەیـــان ووت: (خێرو بەرەکەت)، ئەمان دی کە دەغڵە سوورەکەیان بـــە تەنەکە (ئەگەر کەم بوایـــە)و بە (لنگە) واتا (تاکی هـــۆر) ئەگەر زۆر بوایە ، ئەیان پێوا بۆ ئەوەی بەشی بەشـــدار وەك بەشی وەرزێرو ملکانەی لێ جیا بکەنەوەو کە ئەیـــان پێوا: بەم جۆرە بوو:

یەکەم لنگەیان ئەپێـــواو رۆیان ئەکردە ئـــەو لاوەو ئەیان ووت : یەك: یەك هەر خودایەو تاكو تەنهایەو ناوی ئەڵلایە، یەك دوو: ساڵێکـــی کە بیکەین بە توو، (قل اعوذ) دوو سێ: سێ هەمینـــەی (حدیث)، واتا کە قسەیەکی پێغەمبەرت گێرایـــەوە (ص) سیانی لێ تەواو کە .

چوار: چوار یاری نەبـــی، ئەبوبەکرو عومەر، عوسمانو عەلی ...

پێنج: ئەسوتێ رەنج، هەر زیادی کەی گەنج (دەغڵەکەی ئەشوبهان بە گەنـــــجو مجوهرات)، ئەمەش لـــــە قەناعەتەوە بوو .

شەش: هەر خۆش بـــێ، ساغ بێ لەش . شەشـــ حەوت : حەوتەوانە هـــەر حەوتیان شەریفن، هـــەر حەوتیان پاسەوانی (قطبـــی شریفن)، ئاگاداری ئێمەشن هەشت: خوا هەمـــوو ساڵێك وەردەکەمان بکەی بە بەهەشت (واتا بەرو بوومـــی زۆر بێت) .

نۆ: گوانی ئاژەڵمان پرر ـ کەی لە شیرو ببێ بە دۆ..

بەم جۆرە پیا ئەرویشتن هەرچەندە هەندێکیان بەهەڵە ئەووت، بەڵام پیاوێکی لێبوو (مام سابیر) تا حەفـــدەی ئەزانی، هەرچەندە ئـــەوان پێویستیان بە تاکو (دە)بـــوو چونکە هیچ مزێك لە دەبـــەك کەمتر نەبوو ، دوای ئـــەوە سەر لە نوێ پیا ئەچوونەوە . هەندێك کەس دوای شـــەن دەغڵەکەی (کەو) ئەکـــرد ، کە ویش وەك هێڵەکوایـــە بەڵام کونەکانی گەورەتـــرە ئەمە بۆ جیا کردنە وەو گرتنی بەردوگڵو (سەرکوزەر)ە ، ئنجا ئەیان کردە هـــۆرەوە ئەیان بردەوە ناودێ ، ئەوی لە ماڵەکەی خۆیا شوێنـــی بوایە ، ئەیبـــردە ژورەوە ، ئەگەر نەیبوایە ، چاڵێکـــی گەورەی لە بەردەم یا لە پـــاڵ ماڵـــی خۆیانا یا لـــــە حەوشەکەیانا بـــۆ هـــەڵ ئەکەند ، ژێرو ســـەرو قەراغی چاڵەکـــەی بە(کا) ئەگرتو دەغلەکەی تیـــادا ئەنا ، بێ ئەوەی هیچـــی لێ بێت . ئەوسا ئەگـــەر بیان فروشتایە ئەیان بـــردە لای (عەللاف) لە سلیمانـــی، (ڕبەیەك گەنـــم) کـــە دوو تەنەکەی ئەوت بوو، بـــە پەنجا یان روپیەیەك ئەفرۆشرا لەو سەرەوە پارەکەی ئەدرا بە شتی پێویســـت وەك شەکرو چاو پووشە خورمـــا یاخود (خورمای کورد کوژە)و چیتوکەو پیتۆکە بۆ منااڵەکان، چەند (بەرمـــاخ)یـــك جگەرەش لەگەڵیاو ئەهاتەوە، رەنجی ساڵەکـــەی لـــە سەرەتاوە ئەئا وا بوو ، بەڵام لەم دوا دوایەدا ئەختێـــك باشتر بوون ، بەراستـــی ناوچەی عەربەتیش بـــەروو بوومی بە هێز بوو ، هیـــچ کاتێك لە یەك بەدەی کەمتر نە ئەهێنا ئەگەر زیاتـــــر نەبوایە ، بەڵام ئەمە هـــەر پیوانە ناکرێ لەگەڵ ناوچەی دزەیی‌و قەراج کە ئەگـــەر ساڵێك هات بوایە ، لە یـــەك بە دەوەتا یەك بە پەنجا بگرە زیاتریشی ئەبری . واتـــا ئەگەر تەنەکەیەك گەنمـــت بچاندایە ، لەو رەوە پەنجـــا تەنەکەت لێ دەست ئەکەوت.

بروانە ل ٧

چیرۆك

مامێ دەرویش و سولتان

نورالدین انور بۆتانی

دبێژن جارەکێ ل‌وولاتەکێ سولتانەك هەبوو ، گەلـــەك ژخوە رازی‌و دەولەتی بو ،ئو دوولاتێ خوەدا حوکم داری‌یا خوە دکر .

ڕۆژەکێ ژرۆژا دەروێشـەك هاتە دیوانا سولتانی ، دیوان یاتژی‌یە ژخۆرتو گـــەدەك‌و جامێرا .

مامێ دەروێش دەســـت بگۆتن‌و ئاخافتنا کرد گۆت (یارەبی خوەدێ هزار ســـاڵ ل‌نك تە دەقیقەکە) . ئـــەڤ گۆتن ل‌دلێ سولتانی گەلـــەك نەخوەش هاتو باوەر پـــێ نەکرو ددلێ خوەدا گۆت ئەڤە درەوە ، سوولتانی گۆت کوڕۆ مامێ دەروێش ئەڤ چ گۆتنە تو دکی ، کا ڕابن ڤی کوچـك بابی باڤێژن ژدەرڤە ئو بـــلا جارەکا دی نەهێتە ڤێـــرە ، ڤێرە جهێ ڤان گۆتـــــنو ئاخافتنا نی‌یە ، خولاما مامێ دەروێش گرتو هاڤێتـــــە ژدەرڤە .

پشتی چەند ڕۆژ بـسەر ڤەچون جارەکا دی مامـــێ دەروێش هاتەڤە دیوانـــا سولتانی‌و دیسا دەســـت بگۆتن‌و ئاخافتنا کرو گۆت (یارەبی خوەدێ هزار ســـاڵ ل‌نك تـــە دەقیقەکە) سولتان گۆت کوڕۆ من نەگۆت ئـــەڤ دەروێشە جارەکا دی نەهێتە ڤێرە ، کا ڕابن باڤێـــژن ژدەرڤە ، خولاما دیسا مامێ دەروێش گرتو هاڤێتـــــە ژدەرڤە ، پشتی چەند ڕۆژەکا دی بـسەر ڤەچوی‌و ئـــەز سەرێ وە نائێشـــــــینم دەروێشێ مە جارەکـــا دی ژدیوانا سولتانی خویا بـــو وڕونشتە خوارێ وپشتـــی گاڤەك بـسەر ڤەچۆی دەست هاڤێتە ئاخافتنا وگـــۆت (یارەبی خوەدێ هزار ســـاڵ ل‌نك تە دەقیقەکە) .

گەلەك کەربا سولتانی بڤێ گۆتنێ ڤەبی وگۆت کا کوڕۆ ڤێ دەروێشێ بگرن وســـەر ژێ کن .

مامێ دەروێش خوە ل‌دەڤێ دەرۆکی‌دا وەرەڤی ، هنـــدی خولاما بەردایێ لێ مامـــێ دەروێش خـــوە ژدەست وان رزگار کرو چۆ .

دەم دەرباز بو ئـــو ل‌دۆر دەمێ ژی دنیا بو بوهار ئـــو بو دەمێ نێچیرا . ڕۆژەکـــێ سولتانی گۆتە خولامێ خـــوە گەرەکە ئیرۆ ئەم بچـــــن نێچیرێ ، سولتان رابو خـــوە ئامادە کرو گازی خولامێ خوە کرو ئەڤ خوە هلدا ئو چونـــە نێچیرێ . هندی ل‌ڤـــــان دەشت وچول ونهال و چیـــا گەریان لێ تشتەك بدەست وان نەکەفت ، ئینا گەهشتنە سەر رویبارەکێ وپەیا بون‌و دەستو چاڤێد خوە شوشتن وسولتان گەلەك وەستیایی بی وگۆت بخوەدێ پا یا باشـــە کو ئەز خوە باڤێژم ڤـــێ رویبارێ‌و ئو بۆ خوە بیچەك مەلەڤانی‌یا بکم .

سولتانی خوە رویس کرو جلکێد خوە دانە خولامێ خوە ئو گۆت بۆ من راکە هەتا ئەز خوە دهاڤێژم ئاڤێ ، سولتانی خوە هاڤێتە ئاڤێ‌و خوە نوقی کرو هندا بی . پشتی دەمەك درێژ سولتان ل‌چـــــۆل‌و کەربەلایەکێ ژئاڤێ دەرکەت‌و هۆ بەرێ خوە داخوە ، خوە دیت کو یێ بویە ژنکەکا (١٨) ساڵی رویس وخواس .هندی ما ل‌ڤێ چۆلێ ئو هزرێن خوە کر لێ تشتەك نەزانی کو چاوە گەهشتە ڤێرە ئو چاوا یا بویە ژنك پشتی کو سولتانـــێ وولاتەکێ بی . پشتی کـــو دەمەك بـسەر ڤەچون دبـت سوارەك ژدوورڤە تێـــت . سوار نێزیکی ژنکێ بی‌و گۆتێ ،تو چ کەسی ، گۆ واللە هەما ئەز ژنکم ئو ئەز رویسم ، سواری عەبایا خوە دایـــێ‌و گۆت بکە بەرخوە ، سواری گۆتێ پا چاوا تو ل‌ڤێرەی ئو تو رویس ، کا مرۆڤێن تە ئو تو ژکیڤەی ، ژنکێ گـــۆت بخوەدێ هەما من چ کەس نینە سواری ژنك راکر وبرە ماڵا خوە . پشتی چەند رۆژا بـسەر ڤەچوی ، ئـــەوی سواری گۆتە ژنکێ پا مادام تە چ کەس نەبن هەما وەرە شوی بمن بکە . ژنکـــێ ژی گۆتێ بخوەدێ پا باشە ئەز دێ شوی بتە کم و ئو شوی پێ کر . پشتی چەند ســـال بسەرڤە چۆن وچەند زارۆك ژێ بون .

ڕۆژەکێ ژنك خوە ئامادەکر وچو بالاڤێ سەر رویبارەکێ، ژنك پشتی کو بالاڤا خوە کری وسەرێ زارۆکێد خـــوە شوشتن ، رابی کو داسەرێ خوە ژی بشۆت . ژنك خوە هاڤێتە رویباری وخوە نوقی کرو هندا بی . پشتی دەمەکێ هەما خوە دیت کو ل‌وێ جهێ خوە نوقی کری دەما سولتان بی دەرکەت وهەر وەکی بەرێ سولتانە خولامێ وی‌ژی هێش یێ ڕاوەستای وجلکێـــد وی راکرنە . ئینا سولتانــــی پرسیار ژخولامێ خوە کـرو گۆتێ تو بخوەدێ کی ئـــەڤە چەند دبی من خوە هاڤێتی‌یە ئاڤێ ، خولامی گۆت واللە ئەز بەنـــی هەما تە خوە نوقی کرو سەرێ تە ژمن هندا بـــی‌و نەبی ئو تو دەرکەفتی‌یەڤە . سولتانی جلکێد خوە ل‌خوە کرن‌و ژڤرینەڤە ماڵ ، چەند ڕۆژ بـسەرڤە چۆن ، مامێ دەروێش دیسا جارەکا دی ل‌دیوانا سولتانی خویا بـــو ئو دەست بگۆتن‌و ئاخافتنا کرو گۆت (یارەبی خـــوەدێ هزار ساڵ ل‌نك تە دەقیقەکە)

سولتانی گوتە خولامـــــا کوڕۆ کا ڤێ دەروێشێ بۆ من بینن دا ئەز وی خەلات کم .

مامێ دەروێش گۆتـــــە سولتانی هەتا تە ب چاڤێـــد خوە نەدیتن تە باوەر نـــەکر ئو مامێ دەروێش خـــــوە ل‌دەڤێ دەرۆکی دا وچۆ .

تێ‌دیتن :ـ

ئەڤ چیرۆکە مـــن ژزار دەڤێ ژنکەکا چیرۆك بێـــژ نڤیسی‌یە ل‌دەڤەرا ئاکرێ ژیێ وێ نێزیکی (٨٠) ســـالی‌یە ، لێ نەڤێت کو ناڤێ وێ بهێتە نڤیسین .

فۆلکلۆر

گۆرانیەکی فۆلکلۆری

تۆمارکردنی : عباس عبداللە یوسف

یـــار مـــن دیتۆ ل‌هەیوانێ لانکێ خڕخڕ هەژینی
لای لابەی لۆ کوڕی دەگۆ ناوی خوای تەگەر تینی
پێی خۆم دانا لەڕکێبێ کەتمۆ ناوخانە زینـــی
خەزێما کەپێ دۆستێ ئاکرەو ئامێدیا تینـــی
موسرو حەرەب‌و شامێم ، دیار بەکر مزگینی
هارەقێ سینگ‌و مەمکا دەرێ شانا هەنگوینـــی
هەوڕۆ سبیانە زووە ، دا کوڕ بخۆن لەخرینی
هـــەرات هەویە لەچاردە هـــەرە وەرە بتبینم
سینکت جەنەتێ رۆژێ گول‌و روحانا لێ تینم

مابەینێ سینگێ سپی جۆت سمێلا لێ خڕینم
یار من هاتۆ ل هەیوانێ لانکێ خڕخڕ چێ دەکا
چاو رەش بنــە راتمیسم گوناح بەملێ کوڕێکا
چوومـــە پس بێرایێ ئـــەو بێرایـــێ برنـــدە
ڕیشیا قەرەپۆشی‌یێ دوو خاری رەش تەبـــن‌دا
وەگە توو دۆستا مەبی نیشانێ خۆ وەمـــن دە
چوومە بـــن بێرایێ ئـــەو بێرایێ ســـەر شوڕە
ڕیشیا قەرە بۆشی یـــێ هوردە خـــارا بنـــۆڕە
وەگە توو یارا مـــن بی نیشانێ خـــۆ مەگۆڕە

فەرهەنگۆك :

ئـــەم تێکستە لەگوندی (گۆڕمز)ی ناوچـــەی سورچی‌یان تۆمار کراوە .

دیتۆ : دێتەوە
تەگەر : لەگەڵ
تینی : دەهینی
کەتمۆ : کەتمەوە
کەپ : لووت ،
موسر ، حەرەب : موسل ، حەلەب
هارەقێ : ئارەقەی
هەوڕۆ : ئەمڕۆ
خرینی : پێشی قاوەڵتی‌ی بەیان
هەرات : هەڵات

هەویە : مانگ
روحان : رەیحان
سمبێل : سمێڵ
لێ خڕینم : لێ بخشێنم
هاتۆ : هاتەوە
راتمیسم : ماچت‌بکەم
بێرایی : هەیوان
برندە : بڵندە
قەرە پۆش : جۆرە سەرپۆشێکە جاران لەسەر دەکرا
تەبن : لەبن ، لەژێر
وەگەر : ئەگەر
خار : خاڵ
وەمن دە : بەمن بدە ربدە من

کە ناسیمت

شیعری : بەرزان هەستیار

چاوەکانت جووتێ گۆمی مەنگی خوێن بوون
ڕوومەتی ئاڵ ،
جێ‌چۆڕاوگەی ،
ئەسرینی ئازارێکی تاڵ
قامکی دەستیش .
کۆلەوژی ئاگردانی ...
زستانی نەبڕاوەی ساڵ .
ئاوا بوویتو
بۆ یەکەمجار وا بینیمیت ،
دەستێ نەبوو ،
فرمێسکێکی پڕ حەسرەتت بسڕێتەوە
لێوێ نەبوو ،
تۆزی غەمی ئەم تەمەنەت
بەماچێکی پڕ میهرو عەشق ...
لـــە لێوانت بکاتەوە
کەسێ نەهات ،
چنگی ئازار لە بەرۆکی پڕ مەینەتت ،
دوور خاتەوە
وا بینیمیت ، دەنگیشت مات ئەهاتە گوێم
بۆیە لە بەندەری شیعرا ،
خۆت کردە هاوغەم‌و هاوڕێم
وا ناسیمیت ،
کاسەی سەرت لاندی سەدان ئەندێشە بوو
، ئەفین‌و ڕق ،

خۆشەویستی ژیان‌و مەرگ ،
نەتئەزانی کامیان دڵت
بۆ خۆی ئەکاتە دواهەوار !
کامیان ڕێبوار ..!
کامیان ئەبێتە سەر قەتار !
وا دەرکەوتی ،
دیوەکانت بەڕیز تەرمی
حەزەکانتیان لە کۆشا بوو ، عەشق نەبێ ،
عەشقیش زەڕنەقووتەیەکی لانە شێواو
لە ژێر پەخماخەو ڕەهێڵەی ،
هەورێ ڕەشا هەڵ‌ئەلەرزێ
هێندەی نەما بوو ئەو ساتە ،
دواهەناسەی تێکەڵ بە خوێن‌و باران بـــێ
هێندەی نەما بوو ئەویش وەك
حەزەکانی تر بێ‌گیان بێ ...
کاتێ فریشتەی هیوایەك ،
لە دوور هات و بەڵی گرتی
چـــەنـــد گوشاد بووی ،
لـــە ئامێزی خۆشەویستی‌و
لەبن سایەی خەستی سۆزا
عەشقت بووە پاساری‌یەك
هێمن ، هێمن ئاسمان ئەبڕیو
خۆی لە برچی پەلکەزێڕینە هەڵ‌ئەسوێ
ئەی کیژە لیموزەنگەکە ، چەند شیرینە
ئەڤینی دوای شەوگریان‌و
زامێکی پڕ ، لە ژان‌و سوێ .

Institut Kurde de Paris

نالی و زمانی ئەدەبی یەکگرتوو

مامۆستا کەریم شارەزا دوا بەرهەمی ئەدەبی‌ی خۆی بەکتێبێك بەناوی (نالی‌و زمانی ئەدەبی‌ی یەکگرتووی کوردی) پێشکەش کردین کە وابزانم هەر ئەو ووتارەیە کە لەکۆڕێکی ئەدەبی‌دا لەسلیمانی خوێندبوویەوە .

باسەکە باسێکی گرنگ‌و بەبایەخەو بەلای منەوە باسێکی سووکەڵەو یەك ڕایی نی‌یە بەڵکو ڕێچکەکانی لێك دوور دەکەونەوەو هەندێ جاریش تێك دەکەنەوەو چاو خەڵەتێنانە دێنە بەرچاو .

گرنگی باسەکە لەوەدایە وەکو ئێمەی خوێندەواران زانیبێتمان تائێستا کەلەپورێکی ئەدەبی‌ی وامان نی‌یە شایان‌بێ پێی‌بگوترێ نموونەی زمانی ئەدەبی‌ی یەکگرتوو بەر لەئێستا خوێندەوارانی سەر بەزارە جیاوازەکانی کورد توانیبێتیان لێی تێبگەن‌و بەکتێبی پیرۆزی مەیدانی یەکێتی‌ی زمانی دابنێنن، تاکو لەهەر چوار قورنەی کوردستاندا شانازی پێوەبکەن! بۆیە کەپێشەکی‌یەکەی مامۆستا شارەزام خوێندەوە شاگەشکە بووم‌و وام بەدڵدا هات کەرەنگبێ ڕاستی‌یەکی زانستانەی پێشکەش کردووین، بەتایبەتی کە لە بەرگی ئاوریشمینی ووشەو دارشتەی شیعر ئامێزیشدا دەری بڕیوە. تۆ بڵێی شیعری نالی زمانی ئەدەبیی یەکگرتووی دروست کردبێ زمانێك کە مامۆستا بەتانو پۆیدا هاتووەو دەڵێ :

«ئەو زمانەی بە ووشەی هەمە جۆری دیالێکت‌و بەشە دیالیکتەکانی کوردی موتربە کردبوو وەك هەنگێك بوو بۆ دروست کردنی هەنگوینی ئەدەبەکەی ، سەری بە هەموو باخێکی وولاتەکەیدا دەکردو لەهەر گولە هەڵاڵەی ووشەی پاراوی دەمژی‌و بەرهەمە شیرینەکەی پێ دادەرشت، بۆ ئەوەی هەر کەسەی لەهەر لایێکی کوردستاندا بیخوێنێتەوە هەڵاڵەی گولی باخی شێوەکەی خۆی تێدا بدۆزێتەوەو چێژی لێ وەربگرێ.» (١)

ووشە گەلی هەنگ‌و هەنگوین‌و گوڵ‌و باخ‌و هەڵاڵەی پاراوو چێژی بەرهەمی شیرین وەختە مەستمان بکەن‌و مەبەستەکانمان لەبیر ببەنەوە ؟ دەنا ئەگەر بیرێکی مەیلەو گشتی لێ بدەین بۆمان هەیە بپرسین ، کامەتا ئەو زمانەی بەووشەی «هەمە جۆری» زارو لکە زار زمانەکانی (هەموو) وولات موتوربەکرابێت.؟ تۆبڵێی نالی ئەمەی‌کردبێ؟ یان ئەوەی ئامانج بووبێت ؟ تەنانەت ئەگەر پێشی نەزانیبێت ئەنجامەکەی وا کەوتبێتەوە کەوا زمانی یەکگرتوو بنیات بنێت ؟

ئنجا وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارانە شایانە لەکتێبەکەی شارەزا داوا بکەین‌و بزانین دەستپێشکەری نووسەرەکەی چۆنەو تاچەندە ؟

بابەتەکە تازە نی‌یە

نهێنی ئاشکرا کردن نی‌یە ئەگەر بڵێم سەرنج دانی لەم بابەتەو بیر لێ کردنەوەی شتێکی تازە نی‌یەو پێشتر باسی کراوەو لەچەند لایەکەوە. دڵخۆشی‌و دلکێشی‌ی چوونە ناوەوەی دیار کراوە ، بەنموونە مامۆستایانی (مدرس) هەر دەڵی‌ی سفرەی ئەم جۆرە باس‌و لێکۆڵینەوەیەیان ڕاخستووەو فەرموو لەخەڵك دەکەن تا پیسمیلای لێ بکەن ، ئەوەتا دەڵێن : (ئەمەی نالی کردوویەتی ، وەك کەرەستەیەك بۆ لێکۆڵینەوەی مەسەلەی زمانی

عبدالرزاق بیمار

ئەدەبی‌ی یەکگرتووی .کوردو موتوربەکردنی بەهەموو زاراوەکان شتێکی بەبایەخە(٢) .

مامۆستا هێمنیش بیری لەو مەسەلەیە کردوەتەوەو بەر لەوان دەریبڕیوە :

(بە خەیاڵی خۆم وام دانابوو کەئەوان بەتایبەتی نالی کەوتوونە بیری دروست کردنی زمانی یەکگرتووی ئەدەبی‌و ئەو شێوەیان بە ئەسل داناوە، تەنانەت لەو بارەدا شتێشم نووسی(٣)

کەوابێ کاکڵی بۆچوون‌و لێکدانەوەی ناو کتێبەکەی (نالی‌و زمانی ئەدەبیی یەکگرتووی کوردی) تازە نی‌یەو ئەوەی مامۆستا کردوویەتی هەڵکوتانە سەر قەڵاتێکی قایمی لەمێژینەیەو دەبوو ئاواتە خوازی فەتح‌و زەفەر بین .

کام زاراوەو کام بابەت ؟

ئەوەی سەرنج ڕادەکێشێ ، لەلایەن پرۆگرام‌و نەخشەی باسەوە جۆرە ئاڵۆزی‌و تێك چرژانێك لەنێوان چەند ڕەگەزێکدا بەڵکو چەند باسێکدا هەیە، ئەگەر ئامانجی کتێبەکە دەرخستنی چۆنیەتی‌ی زمانی یەکگرتووو چۆنیەتی‌ی پێك هاتنی‌و شیکردنەوەی نموونەو بەڵگەی ئەم ڕایەبێت ، ئەوا باسی قوتابخانەی شیعری بابان ، یان نالی بارستایی‌یەکی گەورەتری لە کتێبەکە داگیر کردووەو نموونەی شیعری شاعیرانی ئەو قوتابخانەیەو شوێنەواری کارکردنە سەر شیعری ئەو قوتابخانەیە جێگەیەکی زۆرتری گرتوەتەوە ،وەکو دیاریشە ئەم کارتێکردنە لەلایەن ئوسلوب‌و داڕشتن‌و زمانەوە گیری خواردووە .

واتا دوو بابەت هەست پێ دەکرێت ، ئەم دوو بابەتەش زۆر جار تێکەڵ بەیەك دەبن‌و ئەوەندەیان لێ بار دەکرێت کەپێی نەوەستن‌و لەقالبی زۆرگوتن‌و دووبارەکردنەوەی ڕای پێشینان‌دا خۆیان بدۆزنەوە .

زۆر چاکە ، کاتێك نووسەر ، دوای پێشکەکی‌یەك دێ باسی زمانی ئەدەبی یەکگرتوو دەکات بۆ ئەوەی بەئێمەی بناسێنێ‌و مەرجەکانی پەیدابوونی‌و ڕای نووسەران لەبارەیەوە پێشان بدات . ئنجا دێتە سەر زارە گەورەکانی زمانی کوردی‌و بۆ هەر یەکێکیان نموونە شیعرێك دەهێنێتەوە ئنجا دێتە سەر بەشە زاری (دیالکتی) کرمانجی‌ی خواروو پیشانی دەدا کە لە دوای دروست‌کردنی شاری سلێمانی‌یەوە شیعری کلاسیکی پێ نووسراوەو کەوا نموونەکەیان شیعری نالی‌یەو ئەوانی پێش ئەو هەموو فۆلکلۆرن یان‌فۆلکلۆر حیسابن؟! بەڵێ بوونی ئەم سەرەباسانە بەسەرەتای باس‌کردنی دەوری نالی لە زمانی یەکگرتوودا پێویستە ، ئەگەرچی نووسەر بەچەند لاپەرەیەکی کەم ئەم سەرەتا گرنگەی بڕیوەتەوەو ئانیشکی لەسەر ڕاو بۆچوونی چەند مامۆستایەك داداوەو ڕایەکی ڕوون‌و ڕەوانی خۆی بۆ گەڵاڵە نەکردووین ؟ ئایا زمانی ئەدەبی‌ی یەکگرتوومان زاری کرمانجی‌ی خوارووە ؟ ئەگەر وایە چۆنی بۆ لووا تا ئەم دەورە بگێڕێت لەچەرخی نۆزدەمینەوە ؟ یان پێشنیار دەکات ببێ بەو زمانە یەکگرتووە ، یان بسەپێنرێ بەسەر واقیعی زمانی پەرش‌و بڵاودا ؟ ئایا بڕاوەتەوەو بووە بەو زمانەی کە ئاواتمانە یان خەریکەو لەگوێنە ؟

بەڕای من دەبێ نووسەر ئەم خاڵانە هەمووی ساغ بکاتەوە بۆئەوەی خوێندەوار بە قنیاتەوە دووی بکەوێت بۆباسی دووامین کە باسی دەوری نالی‌یە لەم زمانە یەکگرتووەدا ، بەڵام داخەکەم ئەمەی نەکردووە .

کە ئەمەشی نەکردووە ، هاتووە دوورو درێژ باسی قوتابخانەی ئەدەبی‌ی بابان دەکات پاش ئەمە هاتوەتە سەر نموونە هێنانەوە بۆ دەورەکەی نالی لەزمانەکەداو نموونەی شیعری شاعیرانی شارانی غەیری سلێمانی بەجۆرێك ئەوەی لێی تێ دەگەم (یەکگرتوویی)یەکە بریتی‌یە لە چوار چێوەی یەکگرتنی بن‌لك‌و جڵە ووردەڵەکانی زار زمانی کرمانجی‌ی خواروو کەئەمڕۆ بەسۆرانی ناو دەبرێ ، چونکە نموونەکان لەکۆیەو ڕەواندزو خۆشناوەتی‌و موکریان‌و سنە وەرگیراون ، ئەمەش شتێکی سروشتی‌یە کەهەموویان بەیەك زار زمانی یەکگرتوو بنووسن‌و هیچ دەمێك کەس ئەوانەی هەریەکە بە دیالیکتێك یان زار زمانێك نەژماردووە ، ئەو وورده جیاوازیانەی بێژتن‌و گۆکردن یان ووشە هاو واتاو فرە واتا کانیش بەڵگەی سەربەخۆیی‌و بوون ، زار زمانی ئاخاوتنی ئەو شارو ناوچانە نی‌یە . سووك یان قەڵەوکردنی (ل)و گۆڕینی (ی) بە (و) یان [م] بە (و) لە ئاخاوتندا ڕێگەی لەنووسینی ڕاستی بنەرەتی ووشەکان نەگرتووە .

ئنجا وەنەبێ نووسەر ڕەنگدانەوەی شیعری نالی لەشیعری شاعیرانی ناوچەی جزیرو دەرسیم‌و حەکاری‌و ئامیدی یان لەشیعری مەولەوی‌و فەقێ قادرو شاعیرانی زەنگنەو کرماشان‌و لوڕو کەلهوڕ پیشان دابێت تا بتوانین بڵێین کاری نالی سنووری زار زمانەکەی خۆی بەزاندووە ؟ هەرچی مەسەلەی کارتێکردنی ئەدەبی‌یە ئەوە بابەتێکی سەربەخۆیەو حیسابێکی تری لەگەڵ دەکرێت‌و هیچ نەبێت دەبێ بگەڕێینەوە سەر ئەو سەرچاوە ئەدەبی‌یە ڕۆژهەڵاتی‌یەی کە لەغەزەل‌و قەسیدەی تصوف‌و یەك جۆری داڕشتن‌و تەعبیرەوە مەلای جزیری‌و ئەحمەدی خانی‌و نالی‌و شاعیرانی تریشمان بەیەك دەگەنەوە .

ماویەتی

هوزانڤانێ پێشکەفتنخواز

نائف میکائیل طاهر ژ عەرەبی وەرگێرایە کوردی

گەلێ ئەلمانی گەلەك شانازیێ بهوزانڤانێ خو یێ مەزن یوهانیس ر. بیشەردکەت بتایبەتی ئەلمانیا ڕۆژهەلات دیوانێت ڤی هوزانڤانی بەردەوام تێنە چاپ‌کرن‌و ل خاندنگەها تێنەخاندن .

ڕۆژا ٢٢ـ٥ـ١٨٩١ ل باژێرێ میونیخ چاڤێت خو لدونیایێ ڤەکرن . یوهانیس فەلسەفەو پزیشکی‌و زمانێ ئەلمانی لباژێرێ میونیخ‌و بەرلین خاندن . ئەو خوێندکار بو دەمێ وی دەست هاڤێتیە هوزان ڤەهاندنێ .

ساڵا «١٩١٣» هاریکاری کر دنڤێسین‌و دەرئێخستنا گۆڤارا «هونەرا نوی»دەمێ وی لسەری هوزان نڤێسین وی بشێوێت کەڤن نڤیسی بتایبەتی شێوێ . ڕومانسی. پاش ئەوی شێوی خو گوهاڕت‌و بشێوێ دورهێلینێ سوشیالستی نڤیسی . لساڵا ١٩١٧ پشتەڤانیا خو دیارکر بوشورەشا ئێکەتیا سوڤیەتی لساڵا «١٩١٨» بو ئەندام دئێکەتیا «سپارتاکوسب»ا سوشیالستی ل ئەلمانیا .

دساڵێت بیستی‌دا بو ئەندام دپەرلمانێ ئەلمانی‌دا .

یوهانیس هاتە نیاسین بزۆر بەرهەمێ‌و شێوێ سڤك ئانکو پەیڤێت گران چ جارا نکار نە دئینان یێ هوزانێت وی بخوینیت دێ جا بساناهی تێکەهیت .

لساڵا ١٩٢٥ ـ١٩٢٦ دوو کومەلێت هوزانێت یوهانیسی هاتنە چاپ کرن لبن ناڤێ «کەلەخێ لسەر مێزەرێ» و «لیڤیسیت یان شەرێ دورست» دڤان هەرـ دوو دیوانادا هوزانڤانێ تایێ تەخا کارکەرا یێ گرتی‌و دراوەستیت بدژی کەیسی . ژبەر ڤان هەردوو دیوانا ڕژێما حوکمدار گەلەك نەخوشی دانە بەرو گەلەك ئیناو بر . ژبەر ڤێ شولا نەباش گەلەك تورەڤانێت جیهانێ نەرازی بونا خو دیار کر بدژی ڤی کاری. وەکی «ماکسیم گورکی ـ رومان رولان ـ توماس مان» لساڵا «١٩٢٧» بو جار ئێکێ هوزانڤان چو ئێکەتیا سوڤیەتی و ژساڵا ١٩٢٧ تا ١٩٢٩ گوڤارا «نامەگورینا پرولیتاری» دەرئێخست . یوهانیس ئێك بو ژێت ئێکەتیا تورەڤانێت ئەلمانی دانای‌و بو سکرتێرێ ئێکەتیێ

هوزانڤان ئێك بو ژێت داخازا پێشکەفتنا ئەدەبی کارکەرا دکر ئەڤەژی لنك‌وی گرنگ ترین ئەرك‌بو دئاسویێ ئەدەبێ گشتی‌دا ئەڤەژی خویا دبیت دکتێب‌و چیرۆك‌و هوزانێت وی‌دا . ژ بزاڤێت وی یێ‌تدی لساڵا ١٩٣٠ پشکداری‌کر د کونگرا ئێکەتیا جیهانی یا نڤیسەڤانێت شورەشگێر ل خارکوف‌و گوتارەك لڤێ کونگرێ خاند لبن ناڤێ «مەترسێت شەری‌و کارێ نڤیسەڤانێ شورەشگێر» لساڵا ١٩٣٣ ڕژێما نازی لبەرلین گەلەك کتێبێت پێشکەفتی سۆتن ژڤان کتێبا هەندەك ژ کتێبێت یوهانیسی دگەل بون‌و دگەل

هندێ ژ وەلاتێ وی دەربدەر کرو بەرەف نەمساو سویسراو تشیکوسلوڤاکیاو فرەنسا چو لڤان وەلاتا ما تا ساڵا ١٩٣٥ . ژساڵا ١٩٣٥ تا ١٩٤٥ چو ئێکەتیا سوڤیەتی لوێرێ ژیاو بو سەرنوسەرێ گوڤارا «تورێ جیهانی‌ـ بەرپەرێت ئەلمانینە» لساڵا ١٩٥٠ بو ئەندامێ مەلبەندی یێ پارتا سوشیالستی لکومارا ئەلمانیا دیموکراتی .

لدەه ساڵێت ئەو دژیا لئێکەتیا سوڤیەتی وی بزاڤەکا رامیاری‌و روشنبیری هەبو . هەر ژساڵا ١٩٤٣ ئەندامەکێ بلند بو دلیژنا ئیشتمانی‌یا ڕێکخراوا ئەلمانیا ئازاددا .

ئەوا خەبات دکر دژی ڕژێما نازی‌و سەربازێت ئەلمانی پالدان دا رابن بشورەشەکێ بدژی ڕژێما نازی ساڵا ١٩٤٥ پشتی شەر بدیماهیك هاتی‌و تەناهی زڤریە وەلاتێ وی یوهانیس ژی زڤری‌وەلاتێ خوە پشتی گەلەك ساڵا ژیا بنەخوشی‌و وەلاتێت بیانی. پێش ئێخستنا تورێ سۆشیالستی‌و سەروکاتیا «ئێکەتیا روشنبیری» کر هەروەسا دەزگەها بەلاڤکرنێ «اوفباو Aufbau» وگوڤارا هەیڤانە «اوفباو» وروژناما حەفتانە «سونتانج» دانا . هوزانڤانی هەڤالینی دگەل گەلەك تورەڤانا هەبو ژوان نڤیسەڤانێ بناڤودەنگ «توماس مان».

ساڵا ١٩٤٩ دگەل ڤیکلەری گوڤارا «الجوهر والشکل» sinn دەرئێخست ئەوا ڤەکولین‌و هوزان بەلاڤ دکرن ساڵا ١٩٥٤ یوهانیس ر. بیشەر بو وەزیرێ ڕوشنبیریێ ل ئەلمانیا ڕۆژهەلات .

جوداهیەکا مەزن یاهەی دناڤ بەینا دیوانێت هوزانێت یوهانیس‌دا ئێت بەری‌ساڵا ١٩١٧ وپشتی ڤی ساڵێ . ژبەر کو شورشا روسی گەلەك کار تێکر وهوزانڤانی داخاز کر دا خوین بەس بێتە ڕێتن‌و شەرو نەخوشی‌و پاشکەفتن نەمینیت ئەڤەژی خویا دبیت ددیوانا وی‌دا «سرودەکا سەرکەفتنێ بدژی شەری» .

رەخنەگرەکی لسەر بزاڤا یوهانیسی یێ‌کوتی . یوهانیس ئێکەمین هوزانڤانێ ئەلمانی‌یە د سەدێ بیستێ دا خو ژ جوداکرنا بتنێ دویر ئێخستی ئەوا ڕێکا گەلەك هوزانڤان‌و هونەرمەندا بو .

ژ ڕەوشتێت هوزانێت وی ـ شورەشگێری بسترین بوەلاتی ـ داخز بو هەڤپشکیێ ـ بەرەڤانی ژئاشتیێ ـ پەسن کرنا جوانیا سروشتی .

یوهانیس ڕوژا

بروانە ل ٩

شانۆی دیالەکتیك

برتۆلت برێشت

وەرگێرانی :
جەلالی زەنگابادی

ئەمرۆ ستەم
بە هەنگاوی پڕ بەبڕوا
بە لەنجەولار دەڕوا ،
چەوسێنەرەکانیش بۆ
دە هەزار ساڵی لەمە بەدوا
ئامادە دەبن .
وا زەیرو زەنگ دووپاتی دەکاتەوە
بارو دۆخ هەروەها دەمێنێتەوە
هیچ دەنگێکیش جگە لە دەنگی فەرمانڕەواکان
بەرز نابێتەوە .
ئیستعلایش لە بازاڕەکان
پڕ بە دەنگ دەقیرێنێ :ـ
هەر ئێرەنگە دەست دەکەم .
کەچی ئەمرۆش زۆربەی چەوساوەکان
دەڵێن :ـ
ئەوەی ئێمە گەرەکمانە هەرگیز
جێ بە جێ نابێ .
بەڵام ئەوەی کە زیندوە هێشتا
دەبێ نەڵێت :ـ
هەرگیز ،
چونکە شتی سەلمێنراو سەلمێنراو نی‌یە
بارو دۆخیش هەر بەم جۆرە
بەردەوام نی‌یە
ئەگەر فەرمانڕەوایان لە کۆنەوە
بواری پەیڤینیان هەبووە ،
فەرمانکێشانیش لە ئایندەدا هەردەبێ بدوێن،
ئیتر کێ دەوێرێ بێژێ :ـ هەرگیز ؟
بە پرسیاریی ئیستغلال لەسەر کێ‌یە ؟
لەسەر ئێمەیە .
دبسان بەرپرسیاریی کێ‌یێت ئەگەر ڕووخێنرا؟

بروانە ل ٩

لەم ڕۆژانەدا چەپکە «نێرگز»ی ئەدەب‌و ڕۆشنبیری کوردی لەلایەن کۆمەڵێك ئەدیب‌و خامەبەدەستانی کەرکووکەوە کەوتە بەر دڵو دەروونی خوێنەری کوردەوە .

ئەم نۆنەخشەیەش بەوە دەستەخوشکی نۆنەخشەکەی «ئاسۆس» و «هاودەنگ» وە کە ئەمانیش کۆمەڵێك ئەدیب‌و خامەبەدەستی هەولێر دەری‌دەکەن .

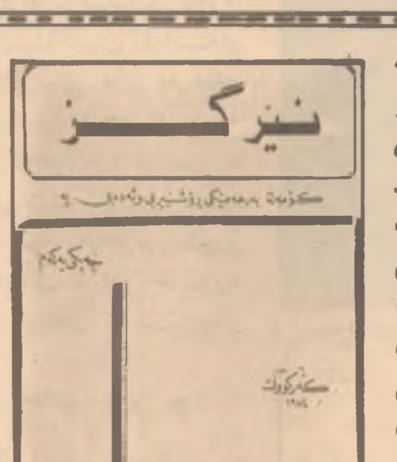

نێرگز و نۆخشەیەکی تری ئەدەبیاتی کورد

نووسینی غفور صالح عبدالله

ئەم دیاردەیەش بێگومان نوقلانەی پاشەڕۆژێکی بێ‌خەڵەت‌و خەوشی ئەدەبی کوردین چەپکی یەکەمی «نێرگز» ئەم بەرهەمانەو ئەم نووسەرانەی گرتۆتە خۆ :ـ

چیرۆك :ـ

گەرماوەکەی داوێن گۆڕستانەکە لە نووسینی چیرۆکنووسی ناسراو «عبدالله سراج»ە . چیرۆکەکە بەپێی تەکنیك کراوتە پێنج تابلۆوە .

* توورەکە : لە نووسینی لەتیف هەڵمەتی شاعیرە هەروەکو خۆی نووسیویەتی لاپەڕەیەکە لە کوردستانی ئێران . بەڵام ئەوەندەی «لەتیف هەڵمەت» تا سەردەمێك لە شیعرەکانیدا سەرکەوتوو بوو ، بەڵام چیرۆکەکەی وێنەکێشانێکی خامەیە لەو پۆستەرانەی لە بارودۆخی ئێراندا ڕوودەدات

* چۆن بایەکە بەرەو چیا کەورەکە هەڵی‌کرد ؟ عارف عمر گوڵ لە ئینگلیزیەوە وەریگێڕاوە . هەروەکو لەپەراوێزەکەی‌دا نووسراوە کە یەکێکە لە چیرۆکە فولکلۆریەکانی ناوچەی باکووری سۆڤیەت ..

هۆنراوە :

* چوار وەرزی هێلانەی دڵ. مهاباد قەرەداغی .

* **وەرگێران : ـ**

کورتە بەسەرهاتی شاعیری بەناوبانگ مامۆستای خوداڵێ خۆشبوو شێخ ڕەزا ئەفەندی تاڵەبانی کە لە نووسینی شاعیری کاکەیی (هجری‌دەدە) بەزمانی تورکی نووسیویەتی‌و ئەحمەد تاقانەی شاعیر کردوویە بەکوردی .

دەربارەی شاعیری ناوداری گاڵتەجاڕی (شێخ ڕەزای تاڵەبانی) سەبارەت بە پلەی زانیاری و خوێندنی و بلیمەتی ئەم زاتەیە بە شاعیرێکی .

هەروەها ئەم لێکۆڵینەـ وانەیشی تێدا :

بزووتنەوەی دەربڕین خوازیی لە نووسینی معتصم ساڵەی .

ئۆجین دیلاکروا نووسینی نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد .

مناڵ‌و پەروەردە لە فولکلۆری کوردیدا لە نووسینی فەوزیە عیزەدین ڕەشید .

سەفەرێکی ئەفسووناوی لە کوێوە بۆ کوێ لە نووسینی زاهیر علی ڕۆژبەیانی . لێکۆڵینەوەیکی ڕەخنەیە دەربارەی چیرۆکی «سەفەرێکی ئەفسووناوی» حسین عارفە .

هەروەها چەند لاپەڕەیەکی ئەم بڵاوکراوەیە تەرخان‌کراوە بۆ سەرگورشتەی «دکتۆر جەماڵ ڕەشید» بەخامەی خۆی لە سەرداخوازی **«نێرگز» خۆی کە (٩)** لاپەڕەی ئەم بڵاوکراوەیەی گرتۆتەوە. ئەمەش نەریتیەکی تازەیە لە ڕۆژنامەو بڵاوکراوە کوردیەکاندا ..

هەروەها دوا لاپەڕەکانی بۆ شیعرێکی بڵاونەکراوی **«لوتفی» شاعیر تەرخان‌کراوە** «لوتفی» شاعیرێکی ناوچەی کەرکوکە لە گوندی «پەلکانە»ی ناوچەی «قەرەحەسەن» ١٩٠٥ لە دایك‌بوە ئێستاکەش لە ژیاندایە . .

هەروەکو لە سەرەتاوە «نێرگز» ووتەیەکی نووسیوە وتێدا دەڵێ :ـ

«ئەو دەستانەی ئەم چەپکە نیرگزەیان لە نێرکزەجاڕی وشەی کوردی بۆ چنیون ، قەڵەم هەڵگری هەست‌پاك‌و ناوات لەدڵن ، بە باوەڕی خزمەت‌کردنەوە دەیانەوێ دیاریەکی جوان پێشکەش بە نەوەی ئەمڕۆو دوارۆژی گەرمیان‌و کوێستان بکەن» ..

Institut Kurde de Paris

لەسایەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین‌دا

رۆشنبیری کوردی دەگەشێتەوە

● لە رۆژی رۆشنبیری کوردیدا ئەبینم بەوەی کە لە زۆربەی بوارەکانی هونەرو وێژەدا کۆمەڵێ کەسی دلسۆز هەن کە بەختەوەری خۆیان لە خزمەتکردنی وشەو هونەری کوردیدا بەدی دەکەن .. هەروەها ئەبینم و دلخۆشم بەوەی کە دەزگا رۆشنبیری و رۆژنامەو گۆڤارە کوردیەکان گەلێ بەرهەمی هونەری و وێژەیی ئەوتۆیان خستۆتە بەرچاو گەنجینەی ئەتەوایەتیمانی پێ دەولەمەند بووە ...

دەمەوێ ئەوەش بڵێم کە شیعری کوردی و چیرۆکی کوردی و چیرۆک و شیعری بۆ منال نووسراوی کوردی لە ئاستێکی دلخۆشکەرابەو تا رادەیەکی باش لە پلەیەکی بەرزدا جێگای خۆیان گرتوە ... بەلام رەخنەو لێکۆلینەوەی قوول و هەلسەنگاندنی زیرەکانە ... زۆر دواکەوتووە ...

لە کۆتاییدا دەلێم دوو چاوم هەیە ... دوو چاوی پڕ لە هیواو ئاوات و تاسەو خۆزگەو روناکی حەز دەکەم تنۆك تنۆك لە پێناوی خزمەت کردنی وشەی پاك و سەربەرزی زمانی کوردیدا بیان بەخشم ... ئیتر سەلاو رێزو شکۆمەندی بۆ ئەوانەی بە دلێکی پاکەوە خزمەتی رۆشنبیری کوردی دەکەن ...

■ لەتیف هەلمەت ■

● هێژا (احمد عبدالله زەرو) ، سەرەکی ئێکەتیا ئەدیب و نفیسەرێد کورد ل دهوکێ :

د بیرهاتنا سەرەدانا سەرەك (صدام) حسین ، بۆ دەزگەها روشەنبیری و بەلاڤکرنا کوردی ل بەغدا کو د بیتە روژەکا ئەشا رەوشەنبیریا کوردی و خزمەتا ئەدەب و بەلاڤکرنا کوردی .. ئەز ب ڤێ روژێ پیروزباهیا هەمی رەوشەنبیر و ئەدیبێن کورد د کەم ژ بۆ ڤێ بیرهاتنێ و پێشخستنا رەوشەنبیریا کوردی و هەر وەسا پیروزباهیا دەزگەها رەوشەنبیری و بەلاڤکرنا کوردی د کەم ئو پێشکەتن بۆ وا ئەوێن کو قەلەمێن خۆ تەرخان د کەن د رێکا خزمەتا نیشتمان و مللەتێ خۆ دا .

● شاعیر عبدالخالق سەرسام ئەلێت :

رۆشنبیری کوردی رۆژ بە رۆژ هەنگاوی نوێ دەنێ و زیاتر دەگەشێتەوە . بواری ئەدەبی و داهێنان فراوانتر دەکرێت . مانی خۆشمانە هەموو سالێ لە یادی رۆژی رۆشنبیریدا ئاهەنگ بگێڕین و بەرنامەی هەمەرەنگی رۆشنبیری دابێنین . بەتایبەتی ئەمسال کە هەنگاوی یەکەمی تاقی کردنەوەکەیەو ئاهەنگ گێران بەم بۆنەوە . خۆی لە خۆیدا کۆبوونەوەی رۆشنبیری فراوان دەگەیەنێت کە سەراپای رۆشنبیرانی کورد بەشداری تێدا دەکەن و من بەلای خۆمەوە بە هەنگاوێکی پێشکەوتووی دەزانم .

● عبدالکریم فندی دوسکی ئەندامێ ئێکەتی‌یا نفیسەڤانێت عیراقێ تایێ کوردستانێ :

لبیرهاتنا دوێ یا سەرەدانا سەرەك صدام حسین بۆ دەزگەها رەوشەنبیری و بەلاڤکرنا کوردی من پێ خۆشە ئەز پیروزبایا ڤێ دەزگەهێ بکەم هەروەسا یا هەمی تورڤان و رەوشەنڤانێن کورد .. ئو هیڤی‌یا من ئەوە کو هەمی پێکڤە قەلەمێن خۆ تەرخان بکەن بۆ خزمەتا تورو کەلەپورو رەوشەنبیری‌یا کوردی دچارچوڤێ رەوشەنبیری‌یا نیشتمانی‌دا ئو مینا گەش‌بونا بوهارێ دلێت هەمی‌یا گەش ببن پشتی وێ سەرەدانا پیرۆز درێکا خزمەتا وەلاتێ مەدا .

یادکردنەوەی رۆشنبیری کوردیمان بۆنەیەکە کە شایستەی ئەوەیە چەپکێ گولی رازاوەی بۆ بکەینە دیاری و پێشکەشی هەموو ئەو کەسانەی بکەین کە لە پەرەپێدانی رۆشنبیری کوردیدا جێ‌دەستیان دیارو ئاشکرایە خوێنەری بەرێز : هەرچەندە پێناسەکردنی رۆشنبیری بە پێی بۆچوون و بارودۆخی جیاجیا هەردەمە لە بەرگێکدا خۆی نواندوە بەلام هیچ کەسێك لاری لەوە نیە کە رۆشنبیری شۆرشێکە لەناو شەوەزەنگی نەزانین و دواکەوتوویی‌دا بەرپادەبێت . بۆیە ئێمەی کوردیش هەر لەسەرەتاوە هەستمان بەم راستی‌یە کردوە بۆیە پێویستە بەشانازی‌یەوە پەنجە بۆ ئەو گۆڤارو رۆژنامەو کتێبانە درێژ بکەین کە بوونەتە بنەمایەك لەم بوارەداو نووسەران و رۆشنبیرانمان ئەگەر لە دەلاقەیەکی زۆر تەسکیشەوە بووبێ تیشکی

لەرۆژی رۆشنبیری کوردیدا

دانانی رۆژێك لە هەموو سالێ ، بۆ رۆشنبیری کوردی ، نموونەیەکی زیندووی ئەو بایەخدانە فراوانە دەنوێنێ ، کە سەرکردایەتی و سەرەکی فەرماندە صدام حسین دەیداتە گەشەسەندنی باری رۆشنبیری کوردی ... لە هەولێر و سلێمانی و دهۆك چاومان کەوت بەدەستەیەك رۆشنبیرانی کورد بەم‌بۆنەیەوە ئەم رازانەیان نووسی‌وە .

● هوزانڤان (خالد حسین) رێڤەبەرێ روشەنبیریا جەماوەری ل دهوکێ :

روژەکا گەش و پیروز بو مە هەلاتە ڤە دەمێ سەرەك صدام حسین ب سەرەدانێ رابوی بۆ دەزگەها روشەنبیری و بەلاڤکرنا کوردی ل ١٩٨٣/٣/٩ . ئەڤجا گەلەکا هێژابە کو ئەڤ روژە ببیتە جەژن بۆ روشەنبیریا کوردی چونکو گەلەك مەودا پێ بەرفرەه بوی بۆ پێشکەڤتنا ئەدەب و روشەنبیریا کوردی . ئەڤجا ب ڤێ هەلکەڤتنا مەزن ئەز پیروزیا هەمی رەوشەنبیرێت کورد د کەم .

● هوزانڤان (رمضان عیسی) ئەندامێ ئێکەتیا نفیسەرێد کورد ل دهوکێ :

مەزنترین دەرگەهـ ڤەبوی ل بەر تور و ئەدەب و رەوشەنبیریا کوردی د مێژوویا عیراقێ و دەڤەرێ دا ئەو پەیمان بو یا کو سەرەك صدام حسینی دایی ل ١٩٨٣/٣/٩ بەرامبەر رێڤەبەر و فەرمابەرێت دەزگەها روشەنبیری و بەلاڤکرنا کوردی . ئەڤجا هیڤیا من ئەوە ئەڤ پەیمانە بهێتە وەرگێران و تێگەهشتن ب درستی و چ سستێ کەسی نە ئێخستێ و ب چەوتی تێنەگەهیت و هزار سلاڤ ل سەر رەوشەنبیر و دلسوزێت کورد بن و هزار ماچ بۆ هەر قەلەمەکێ وەلات پەروەر و د رێکا خزمەت کرنێ دا بیت .

● کاك شێرزاد شێخانی پەیامنێری گۆڤاری - هوشیاری کرێکاران - لە هەولێر ووتی :

رۆژی رۆشنبیری کوردی رۆژێکی نوێیە لە مێژووی گەشی رۆشنبیریدا ، کە لەم سالەوە دەبێتە نیشانەیەکی روناك لەو چەندان نیشانە گەشانەی دەبێتەمایەی بەرزبوونەوەی ئاستی ئەدەبی کوردی .. ئەرکی هەموو لایەکە لەو رۆژەدا بەشداربێ و رۆژەکە ببێتە کەرنەڤالی خۆشەویستی .

● هونەرمەند زهیر عبدالمسیح :

رۆژەکە سەرباری لایەنە رۆشنبیریەکانی ، بوە بە نیشانەیەکی پێشکەوتووی هونەر ، کە سەرەکی فەرماندە زیاتر لە جارێ دووپاتی بایەخی فراوانی کردۆتەوەو رای گەیاندووە لە هونەری کوردی دەتوانێت بەخششی نوێ پێشکەش بکات بەو شێوەیە کە لە چوارچێوەی عیراقی مەزندا بێت و گیانی خۆشەویستی و برایەتی گەشەدارتر کات .

● کاك نزار جرجیس علی لە گۆڤاری « ئۆتۆنۆمی » ووتی :

هەر جموجۆلێکی رۆشنبیری کە بەمەبەستی بەرەو پێشەوە چونی باری رۆشنبیری کوردی تەرخان بکرێت پیرۆزەو مایەی پشتگیری کردنە لە لایەن نووسەرو رۆشنبیرانەوە . ئاهەنگ گێڕانیش بەیادی رۆژی رۆشنبیری کوردی کە تیایدا سەرەکی فەرماندە ئامادەی بوو . لە مەودوا دەبێتە تاقی کردنەوەیەکی سالانە . بەو شێوەیە کە چەندان لایەنی رۆشنبیری تێدا پێشکەش دەکرێت و ئەنجامی چاك لە خزمەتی ئەدەب و کەلەپووری کورد دەهێنێتە دی و هیوادارین بەردەوام بێ .

کارتی پیرۆزبایی نووسەرو رۆشنبیران

رۆشنبیریان بلاوکردۆتەوە هەرچەندە گەلێکیان وەکو چەند ئەستێرەیەك هەلهاتوون و بە هۆی بارودۆخی رۆژگاردوە لەناکاو لەچاو وون‌بوون . ئەوەی کە ئەمرۆش روون و ئاشکرایە ئەوەیە کە گۆڤارەکان وەکو بەیان و رۆشنبیری نوێ و کاروان ئەلقە لە دوای ئەلقە ئەخەنە سەر زنجیرەی مێژووی رۆشنبیری کوردی و رۆژنامەی (هاوکاری) هەرچەندە تاقانەیە بەلام کەلێنێکی گەورەی پڕکردۆتەوەو تینوێتی زۆربەی زۆری خوێنەرانی کورد ئەشکێنێ بە بابەتی فۆلکلۆری و شیعرو رەخنەو لێکۆلینەوەو بابەتی گشتی بۆیە نووسەرانمان پەیتا پەیتا گڕی دلی خۆیان لەدو توێی لاپەڕەکانیدا ئەکەنەوەو جەماوەرێکی زۆری لە خوێنەرانی کورد لە خۆی کۆکردۆتەوە .

دوا ووتەش ئەوەیە کە ئومێدەوارین تیشکی رۆشنبیری کوردی هەموو چین و توێژالێك بگرێتەوە . نووسەرانی بەرێزیش ئەبی نووسینەکانیان ئاراستەی منال و گەنج و پیرو بیرومێ بکەن و نابێ هیچ بەرەیەك لەمانە فەرامۆش بکرێت . دلنیاشم لەوەی کە نووسەری کورد کاتێك دلی ئاو ئەخواتەوە کە خوێنەری کورد لێی رازی بێت ئەویش کاتێك رازی دەبێ کە نووسەر شەتەك ببێ بەدەم نووسین و گەڕان و پشکنینەوە دلنیاشم لەوەی کە ئەو جۆرە نووسەرانە هەرچەند خۆیان ماندوبکەن ئەشیمان نین و دەروونیان ئاسوودەیە .

■ قادر حاجی عزیز ■

● کاك شامل مردان - بەڕێوەبەری رۆشنبیریێ جەماوەر لە هەولێر ئەلێت :

تەرخان کردنی رۆژێك یان چەند رۆژێك بۆ رۆشنبیرانی کورد کارێکی بەجێیەو رەنگە ببێتە مەودایەکی چاك بۆ نیشاندانی چەندان جموجۆلی رۆشنبیری کە رۆشنبیرانی کورد لە شارەکانی کوردستاندا بەشداری تێدا دەکەن و دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی دەست پێشخەری کردو بە هاوکۆمەکی دەزگا رۆشنبیریەکان ئەنجامی چاك دەداتە دەستەوەو ئێمەش وەك بەرێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر هەموو تواناو ووزەیەکی خۆمان تەرخان دەکەین بۆ نیشاندانی ئەم رۆژە بەو شێوەیە کە لایەقیەتی .

● نووسەر فیصل نورالدین دباغ ئەلێت :

سەردانی سەرەکی فەرماندە بۆ دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی و بەشداربوون لە کارنامەی دەزگاکە . نیشانەی بایەخی فراوانی پەرەپێدانی ئاستی رۆشنبیری دەگەیەنێت کە زۆر کێشە لەو کۆبوونەوەیەدا باس کرا .. لە وانەش سەرەکی فەرماندە باسی کوردایەتی کرد لە چوارچێوەی خیوەتی بەرزی رەنگینی عیراق و داوای کرد کە بەو گیانە پاکەوە بنووسن و قەلەم لە خزمەتی وشەی کوردی بخەنە کار بۆ خزمەتی عیراقی مەزن کە لە سایەی دەسکەوتە مەزنەکاندا دەگەشێتەوە .. رۆژی تایبەتیش بە رۆشنبیری کوردی دووپاتی ئەو بایەخدانەیە و مەودایەکی‌ترە کە نووسەرانی کورد دەتانی دلسۆزی خۆیانی تێدا بکەنەوە .

گەشەدار تربێت
وشەی
پیرۆزی
کوردی

Institut kurde de Paris

لە سایەی سەرەکی فەرماندە
صدام حسین‌دا

رۆشنبیری کوردی دەگەشێتەوە

لەرۆژی رۆشنبیری کوردی‌دا

دانانی رۆژێك له هەموو سالێ ، بۆ رۆشنبیری کوردی ، نموونەیەکی زیندووی ئەو بایەخدانە فراوانە دەنوێنێ ، کە سەرکردایەتی‌و سەرەکی فەرماندە صدام حسین دەیداتە گەشەسەندنی باری رۆشنبیری کوردی ... لە هەولێر و سلێمانی‌و دهۆك چاومان کەوت بەدەستەبەك رۆشنبیرانی کورد بەم‌بۆنەیەوە ئەم رازانەیان نووسی‌وە .

● سەیدا (حجی جعفر) سکرتێری ئێکەتیا نفیسەرێد کورد ل دهوکێ :

ئەڤ روژە ژ روژێت ئەس د هێتە ژ ماردن د مێژوویا زمان و ئەدەبێ کوردی دا دانانا رۆژەکا هۆ بۆ رۆشنبیریا کوردی . مەعنا وێ ئەوە کو ئەدەب و زمانێ کوردی د قالبەکێ هشك و روها دا نەمایە . بەلکو هەر بێت د بزاڤ و وەرارێ دا . ژ بۆ خزمەت و قازانجا مللەتێ خۆ ١٩١ ئاداری بو جارا ئێکێ د مێژوویا زمان و ئەدەبێ کوردی دا جەژنە بۆ (روژا روشەنبیریا کوردی) چونکی سەرەدانا سەرەدك صدام حسین بوو . بۆ دەزگاها رۆشنبیری و بەلافکرنا کوردی .

بۆ رۆژی " رۆشنبیری کوردی " جوانترین‌و ناسکترین چەپکە نێرگس بوخشەی پێدەشت‌و کۆسارانی کوردستان پێشکەش بە خاوەنی پێنووسی پێشکەوتنخوازی کورد دەکەم . هیوادارم هەمیشە پێنووسەکانیان چەکێکی کاریگەر بێت دژی هەموو کۆسپ‌و هەلدێرێك کە بیەوێ ووشەی ڕەسەنی کوردی بەبرسەی داهاتی رۆژنار لەخشەبەرێ ...

هەروەها ملۆیەك بەکوول‌و دڕکەری لەو ڕێبازەدا پەرش‌و بلاو دەکەمەوە کەسەنکەری مەلاسکرتن لە راستی‌و رێبازی دوودلی‌و ترسنۆکی‌و ڕێکەی هەلپەرستی‌یان کردووەتە دروشم‌و پیشە .. با لەم رۆژە بەدواوە رەش‌ووشەی لە ووشەی کوردیدا لەیەك جیابکرێتەوە .. با پێنووسەکانمان بەراستی چەکی کاریگەر بێت بۆ بەکەستنی دەنگ‌و بەرەوپێشەوە بردنی کۆمەلگەی کوردستان ...

■ غریب رؤوف رشید ■

بە راستی چاپەمەنی کوردی لە بیست سالێی پێشوو پێشوتردا زۆر لاوازو کزبوو . بەلام لەم سالانی دوایەدا رووی کردە بولندبوون بەرەسەندن . ئەوەش لەسایەی هیمەت‌و کۆششی خوێندەوارانی راناو دلسوزو تەقالای دەستگای (رۆشنبیری‌و بلاو کردنەوەی) کوردیەوەو دەستگاکانی تری چاپەمەنی کورد لە بەغداو هەولێرو دهۆك‌و سولەیمانی . هەموو کوردستانی عیراق‌و بەلکو هەموو کوردستانەکانی تریشی گرتوەتەوە . دەستگای رۆشنبیری‌و بلاو کردنەوەی کوردی لە بەغدا . هەزاران شاعیری بێ‌ناوی کوردی زیندو کردەوە بەسەدها کتیبی جوان‌و رەنگین کەپرن لە مادەکانی رۆشنبیری‌و سیاسی‌و ئابوری‌و کشت‌وکالی‌و تەندروستی‌و برتوك‌و چیرۆکی زۆرو زەبەندەی دلخوشکەرو نامیلکەی دەر کردووەو بلاو بونەتەوە . جگە لەمانەش رۆژنامەی هاوکاری کە هەر لاپەڕەیەکی پرە لە هەمەجۆرە پەندو هەوالی جیهانی‌و شتی دلگیرو فۆلکلۆری جوان جوان کە لە بازارەکانی کوردستان‌و دیهاتەکاندا بە سۆزو (شەوقە)وە لاوان‌و گەنجان لە کوڕان‌و کچانی خوێندەوار بە دوایدا عودالن تا وەکو دەستگیریان نەبێت .

ئەمانەش هەموی بەکەم لە روی کۆششی مدیرو بەرپرسیارانی دەستگای رۆشنبیری‌و بلاو کردنەوەی کوردیە . هەروەها زاناو نوسەرانی بەریزیش لەم بارەوە هەمیشە بنوسەکانیان لە کارابودو کەمترخەمیان نەکردوە هیوادارین هەموو لایەکیان زیاتر تەقالای پێش کەوتن‌و پەرەسەندنی چاپەمەنیەکانمان بدەن‌و زوبان‌و کەلەپوورو ئەدەب‌و رەوشت جوانی میللەتەکەمان زیاتر بەرز بکەنەوە ئیتر بژین رۆشنبیرو راناکانی گەل بۆ خزمەتی ئەم نیشتمانە .

■ محمد سعید سلیم‌جاف ■

● هونەرمەند (اردوان زاخویی) :

ب هەلکەتنا روژا روشەنبیریا کوردی ئەز پیروزباهیا هەمی روشەنبیرێت کورد د کەم هەر وەسا دەزگەها روشەنبیری و بەلافکرنا کوردی و هیڤی دارم ئەڤ روژە بمینیت د دلێ هەمی دلسوزا دا بۆ خزمەت کرنا عیراقا مەزن ل بن سیبەرا سەرەدك صدام حسینی .

کاری پیرۆز بایی نووسەر و رۆشنبیران

● تورەڤان (وصفی ردینی) :

ب هەلکەفتنا روژا ردوشەنبیریا کوردی ئەم خوشگەلەك خوب بەختەوەر دبینین و هەست دکەین ئەم لناڤ کومەکا کتیب و بەرتوکێت کوردی و هەر وەسا ئەم خودبینین لناڤ کومەکا روژنامەو گوڤارێت کوردی .

بێ گومان ئەڤ روژە دێ بیتە روژەکا گەسدار ل ئاسمانێ ردوشەنبیریا کوردی و چ جارا ناهێتە ژ بیرکرن . چنکو ئەم جاردکێ ئاهەنگا بفی بیرهاتنێ بکەین . ئەم دێ هزرا وان پرروژاو حوریا کەین ئەوێت هاتینە بجهـ ئینان بو میللەتێ کورد و ردوشەنبیریا کوردی و هەروەسا ئەم هزرا تەپەسەری و پاشکفتنا ردوشەنبیریا کوردی کەین ل کوردستانا ئیرانێ لژێر رژێما خومەینی ئەوا دژی ردوشەنبیری و شارستانیەتێ و دژی کاروانێ مروڤایەتێ راودستاین .

● رەخنەگر و تورەڤان (رشید فندی)
ئەندامێ دەستەکا رێڤەبەرێ یا ئێکەتیا نفیسەرێد کورد ل دهوکێ :

ل بیرهاتنا روژا ردوشەبیریا کوردی . مە بێ خوشە . پیروزبایەکا ژ دل بو دەزگەها ردوشەنبیری و بەلافکرنا کوردی بکەین و دەستێد خۆ بدەینە ئێك . بۆ خزمەت و پێشەبرنا کاروانێ روناهیێ د ئەدەبێ پیروزێ کوردی دا . ئو حەوا شرین و رحەتیێ بدەینە لایەکی بو ڤێ ئارمانجا ژ هەمیا فەرتر و بەرکەفتی تر . هەر وەسا هیڤی ئەوە . دەزگەها خوشتڤی یا بەردەوام بیت ل سەر کارێ خۆ یێ هەتا نهۆ بێ‌ی فەبرین و راوەستیان بجهـ ئینای و وەکی ئێکەهەکێ روناهیێ بمینیت و هەر بژین .

● هوزانڤان (محمد نوسمانا) :

پیروزباهیێ ژ نیڤا دلێ خۆ ئەز د هنێرم بۆ هەمی تورەڤان و روشەنبیرێت کورد و بۆ دەزگەها مە یا هێژا و خوشتڤی . دەزگەها روشەنبیری و بەلافکرنا کوردی و هیڤی دارم بتر بێتێ بکەفیت بۆ خزمەتا ئەڤێ کوردی یا وەلات پەرست و پەروەر .

● سەیدا (مجید عکید فارس) ،
روژنامەگەر ل لەڤێ دهوکێ بێ دەزگەها روشەنبیری و بەلافکرنا کوردی :

ل روژا روشەنبیریا کوردی ئەز سلاڤا د هنێرم بۆ سەرەدکێ مەزن صدام حسینی و سلاڤ ل هەمی روشەنبیرێت کورد د کەم ب ڤێ بیرهاتنا مەزن .

لە سایەی
شۆڕشدا
رۆشنبیری
کوردی
لە برەودایە

● هێژا (محمد عبدالرحمن سلێفانی)
دادگیرێ مەحکەما سێیلێ :

ب هەلکەتنا ڤێ روژا نوی د رێبازا مللەتێ مە دا . روژا سەرەدانا سەرەکی بەرێز صدام حسینی بۆ دەزگەها روشەنبیری و بەلافکرنا کوردی ، ئەز پیروزباهیا سەرەدك صدام حسینی و جەماوەرێ ردوشەنبیرێت کورد د کەم و هیڤی دارم د بەردەوام بن ل سەر گەش کرنا روناهیا روشەنبیریا کوردی بۆ خزمەتا وەلاتێ مە و مللەتێ مە یێ عیراقی .

● چیروك نفیس (نزار محمد سعید)
ئەندامێ دەستەکا رێڤەبەرێ یا ئێکەتیا نفیسەڤانێت کورد ل دهوکێ :

روژا ردوشەنبیریا کوردی . ئەڤ روژە بەرلوکا تەڤ قەلەم هلگرا و مللەتێ مە یێ کورد ، بێ خش رۆژەکا پیروزە و هەلکەفتنەکا بێ قام ژێهاتی و هێژایە . پێنگاڤەکا گەلەکا باشە و دەسکەفتەکا نوی یە . ل سەر رێکا بەردەوامیا بێ‌کول و بزاڤێ ب پەیڤا کوردی یا ئارمانجبەر و سەربەست . پەیڤا رەسەن و روندار . ژ بۆ وەرا و رابەراندنا ردوشەنبیریا کوردی . ل سەر رێکا خزمەتا وەلاتێ شرین . ب ڤێ بیرهاتنێ ئەز ژ هەمی دلێ خۆ پیروزباهی یا تەڤ دام و دەزگەهێت ردوشەنبیریا کوردی و ئەدیب و ردوشەنبیرێت کورد د کەم ل گەل رێز و سوپاسیێت گەرم .

گەشتێك – پاشماوە
باری مندالانی لادێ و گاگەل

وەك لەمەوبێش وتم . لە ماوەیەکی کەمدا تێکەلاوی مندالی عەرەبەتی بووم . ئەوسا تەمەنمان حەزی لە یاری‌و دوانزە دابوو . ئیتر خەریك بووین بالی بە تەمەنی مندالیەوە بنێین . بە رۆژ لەگەل هاوڕێکانما ئەچووم بۆ سەر خەرمان . بۆ سەرمەرەزە . بۆ ئاش . باراسمان ئەبرد ئەمان هاژی . یاریمان ئەکرد . قسەی خۆشمان ئەکرد . منیان خۆش ئەویست‌و رێزیان ئەگرتم . چونکە منیش ئەوانم زۆر خۆش ئەویست‌و هەرگیز خۆم لێ‌جیا نەئەکردەوە . هەر لەوانەوە فێری گەلێك یاری لادێ‌و قسەی خۆش و گۆرانی فولکلوری‌و شیعر بووم . ئەمە لەکاتێکدا کە هەموو ساتاری‌یان بە دێیەکەیانەوە ئەکرد . بە نافرەتی جوانی عەرەبەتەوە ئەیان ووت:

تاردم رانیوە عەربەت بۆ بە شار

تیایا هەلکەوتوە سێ حەلف وەك حنار

ئەتێکیان ئەچێ چاو کەلێك مەسە

دوو هەمیان ئامێن فز دەسە دەسە

سێ هەمیان هەیەت جووت دەکی هەنار

ئەو بەرمەی کە لای هەموومان امشانی لادێ زۆر خۆشبوو ئەوە بوو عەسران‌و دەمەو ئێواران ئەچووین بە بیری گاگەلەوە . لە لادێ شوانی بەرخ جیایە . شوانی مەڕو بزن جیایە . شوانی گاگەل (کە برتیە لە گاو مانگاو کەرشیان تێکەلاو ئەکرد) جیابوو بەیانی لەگەل هەتاو کەوتنا شوان ئەو ولاخانەی ئەبردە دەرەوە بۆ لەوەڕ لەدەشت . کە ئەوسا وەك ئێستا نەبوو لە وەڕگا زۆر بوو . دەمەو ئێواری ئەیهێنانەوە . جا ئیمەش چەند کیلۆمەترەیەك بە پێ لە ئاوایی دوور ئەکەوتینەوە ئەچوین بە بیری گاگەلەوە، لەوێ جار جار بەرتیلمان ئەدا بە شوانەکە . دەیاخود بیست فلسمان ئەدایە، ئەیهێشت سواری کەر ببین‌و غارغارێنیان پێ‌بکەین بەجارێ دە دوانزە کوڕ هەر یەکە سواری باشترین کەر ئەبوو خۆمان دوا ئەخست تا گاگەلەکەمان لێ دوور ئەکەوتەوە . ئەوسا لە کەرمانەوە ئەژەن ئەوانیش بەغارو بە جووتە ئێیان ئەتەقان بەرەو گاگەلەکە . لەم غار غارێنەدا جار نەبوو یەك دوانێك نەکەونە خوارەوە . بەلام کەس ئازارێکی وای نەئەگەیشت‌و زۆرمان لا خۆشبوو . زۆرتریین رۆژ یەك دوو سەعاتی ئێوارەمان بەم جۆرە وەرزشە ئەبردە سەر . وا ئاگاشم لە خۆم نی‌یە سال ١٩٤٠ – ٣٩ وردە ورد بەرەو بووە . ئەمانەی ئەم دوایەش باسی بشووی هاوین بوون ئەم‌کردن کە لە سلیمانیەوە دوای داخستنی قوتابخانە لە هاویندا ئەگەرامەوە بۆ عەربەت عەربەتە ئەوەندەم پێ خۆشبوو هەندێك لە خزمەکانم پێیان ئەووتم : ئەلێی ئەچیت بۆ پاریس . لە راستیدا عەربەت پاریسی مندالی‌و گەنجیم بوو . چونکە دایك و باوکم لەوێ بوون لە هەموو کەس زیاتر ئازیان ئەکێشام . جگە لەوەی لە عەربەت ئازادو سەربەست بووم و تا رادەیەکیش دیار بووم جگە لەوەی خۆشەویست بووم و رێزم ئەگیراو بێ دلی خۆم نەئەکرد .

Institut Kurde de Paris

هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبردنی یەکێتی ئەدیب و نووسەران لقی سلێمانی

سەر لەبەیانی رۆژی پێنج شەممەی ٢٨-٢-١٩٨٥ ، بەسەرپەرشتی بەرێز جعفر عبدالکریم بەرزنجی پارێزگاری سلێمانی و ئامادەبوونی بەرێز جێگیری لێپرسراوی لقی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ، کۆڕێکی فراوان بۆ نوسەران و ئەدیبان ئامادەکرا لەهۆڵی کتێبخانەی گشتی بە ئامادە بوونی کۆمەڵێ لە نوسەرو ئەدیبانی سلێمانی ،

لەپێشەکی کۆبونەوەکەدا بەرێز پارێزگاری سلێمانی باسی گرنگی ئەم قوناغەی کرد . کە وڵاتەکەمان پیایدا تێئەپەرێت . لەباسەکەیدا ئەوەی روون کردەوە کە نوسەران و ئەدیبان دەورێکی جیاوازو کاریگەریان هەبوو هەیان بووە . لەبەهێز کردنی بنچینەکانی دیموکراتیەدا پاراستنی ئەو دەسکەوتانەی کەبۆ رۆشنبیری کوردی هاتوتەدی لەسایەی شۆرشی ١٧-٣٠ی تەموزی پیرۆزدا بەسەرکردایەتی سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین .

باش تەواو بوونی

ووتەکەی بەرێز پارێزگار دەرگای گفتوگۆو دەربڕینی رای سەربەست لەبەردەم بەشداربواندا خرایە سەر پشت . برا ئەدیب و نوسەرەکانمان . زۆر بە دڵسۆزی و ئاراستەوە باسی پێشڕەوو پێش‌بینیەکانی خۆیان کردو . بەهەمووکوستاخێکەوە خرایە پێش چاوی لێپرسراوان و ئامادەبوان بەوردی و سەرنجەوە لەپێش کەوتنی بزوتنەوەی رۆشنبیری کوردیمان کرا لەسلێمانی بەگشتی و لەکوردستاندا . تاوەکو وشەی کوردی ببێتە جێگای دڵخۆش کردنی ئاوات و خواستی گەل و نیشتمانی ئازیزمان . کەئەمەش بوە جێگای بایەخ پێدانی لێپرسراوان و سەرنج راکێشانیان و گوێ گرتنیان لە ئەدیب و نوسەران بەدڵێکی

فراوانەوە کە ئەو راستیە دوپات ئەکاتەوە . کیانی لە خۆ بوردن و بەتوانایی لە نوسەرو ئەدیبانمان چەند بەتینە . بۆکارکردن و وون ئەکردنی نوسەران . کە بونیان لە یەکێتی نوسەران و ئەدیباندا زیاتر بایەخی پێ ئەدرێت . لەکۆبونەوەکەدا نوسکەی بەرێز مامۆستا حیی محمد رشید جاف

سەرەکی ئەنجومەنی جێبەجێ کردنی ناوچەی کوردستان خوێنرایەوە . تیایدا بەرێز سڵاوی ئاراستەی ئەدیبان کردو . هیوای سەرکەوتنی . کۆبونەوەو بەئەنجام گەیشتنی باسی بۆکردن بۆخزمەتی رۆشنبیری کوردمان لە عێراقی خۆشەویستماندا .

- لەسەر خواستی ئەدیب و نوسەرانی سلێمانی - بۆ بەستنی کۆنگرەی دامەزراندنی لقی یەکێتی . لەبارێکی دیموکراتیانەی گونجاو هەڵبژاردنی تاکی دەستەی بەرێوەبردن کرا . لەئەنجامی دەنگدان بەنهێنی ئەم بەرێزانەی لای خوارەوە بەم شێوەیە دەرچوون .

١ - محمد امین پێنجوێنی سەرۆك

٢ - ئازاد عبدالواحد سکرتێری بەرێوەبردن و رۆشنبیری .

٣ - کریم ردند ئەندام .

٤ - نومید ئاشنا ئەندام .

٥ - عثمان ئەیدا ئەندام .

ئەم برایانەش بەئەندامی ئیحتیات داران .

١ - ساجد ئاوارە .

٢ - صلاح محمد .

لقی سلێمانی

لەرۆژی رۆشنبیری کوردیدا

«هاوکاری»

لەبەردەم هونەرمەندانی کورد بۆ

گفتوگۆیەکی سەربەست

ناظم دلبەند - لقی هەولێر

محی الدین طاهر - وێنەکانی گرتووە

هونەرمەند جەلال ئەحمەد :

دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی گرنگی داوە بە چاپکردنی بەرهەمی شانۆیی .

هونەرمەند ئیسماعیل عەلی :

هیواداریین دەزگای رۆشنبیری و بڵاو کردنەوەی کوردی بەردەوام بێت لەسەر وەرگێرانی دیراساتی شانۆی جیهانی .

هونەرمەند حەمە سەعید ئیبراهیم :

کۆبوونەوەیەکی فراوان بۆ ئەدیب و هونەرمەندان بە بەشداری لایەنە لێپرسراوەکان ...

● **لە رۆژێکی سەرماو سۆڵەی ئەمساڵدا ، خۆم خزاندە ئەو ژوورەی کە هەموو رۆژێك گەلێك لە هونەرمەندانی لێدادەنیش ... دیاربوو ئەوانیش خەریکی کۆکردنەوەی مەلزەمەی دەقێکی شانۆیی بوون کە نیاز وایە لەم زوانە پێشکەشی بکەن ...**

بەپێی ئاشنایەتی و نزیکیم لێیانەوە توانیم چەند دەقیقەیەکیان لێ داگیر بکەم ئەویش بە بیاری خزمەت کردن ... حەق بڵێین دەستیان لەکارەکە هەڵگرت و کەوتینە دوان ...

هاوکاری :

ئاشکرایە لە ١٩ی ئادار رۆژی رۆشنبیری کوردی دەست پێدەکات بە دەست‌پێشخەری دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی و بەهاوکاری دەزگا رۆشنبیریەکانی تر ئینجا ئەوەی رۆژنامەکەمان دەیەوێ بیخاتەروو دەنگی ئێوە . چونکە ئێوەی هونەرمەندیش بەشێکن لە رۆشنبیریەتی ئەمرۆمان .. بۆیە پێتان دەڵێم رۆژنامەی « هاوکاری » سینگی فراوانە بۆ هەموو راو تەگبیرێك بەمەرجێك بنیات نەربێ ...

جەلال ئەحمەد :

بۆنەیەکی پیرۆزە .. ئەم دانیشتنەش دڵنیام ئیجابیانە دەبێ . بەڵام تۆ وەك رۆژنامەنوس ئێمەش وەك کارگەر لە هونەری شانۆدا . با ئەم ریپۆرتاجە دوور بێت لە (تەقلیدیەت ، واتە پرسیارو وەڵام ...

هاوکاری :

بێ گومان ئێمە لەگەڵ ئەوەداین ... چونکە ئەمە زیاتر تام و چێژ دەدات بەدەستەوە بە شێوەیەکی دیموکراتیانە قسە دەکەین ...

ئیبراهیم حەکیم :

مادام مەسەلەکە مەسەلەی رۆشنبیری کوردی و یان بڵێین (رۆژی رۆشنبیری کوردی)یە هەڵبەت ئێمەی شانۆ ویستیش بەشێکین لەم رۆژەو بەشدارین لەم رۆژە هیواخوازین ئەو چرایە هەر گەشبێ و ساڵای دی گەشاوەتر بێ ... ئەوەی لەو دانیشتنە چەند کەسیەدا دەمەوێ بیڵێم هەندێك دەردو پێشنیارە . بەڵام (بەخودای ، لەسەر بناغەی بنیاتیان بەڵ روخاندن . چونکە میللەتی ئێمە دەبێ ئەمرۆ هەرچاوی لە بنیاتنان بێ ..

● بەرێوەبەرایەتی تەلەفزیۆنی تەئمیم ئەوەی ئەمرۆ لێنابیرێ و لێی بێ بەشە کادیری هونەرزانی کوردە .. بۆی هەیە برایانی تەلەفزیۆن قسەیان هەبێ لەم بارەیەوەو بڵێن (ئەدی ئێمە بانگەوازمان بڵاوەکردەوە کە هونەرمەندانی کوردین بۆ راهێنان لەسەر ئامێرەکانی تەلەفزیۆن ئێمەش دەڵێین ئەتەدوبیلا وایە ، بەڵام ئەی ئەی زەوایە هونەرمەندێك لە هەولێر یان لە سلێمانی یان لە دهۆك هەڵکوت هەڵکوت بێ بۆ تەلەفزیۆنی تەئمیم هەموو کەس و کارو عەیلەی خۆی تێك بدات بەبێ ئەوەی تەلەفزیۆن بیر لە دابین کردنی ئەم هونەرمەندەو منزو حاڵی بکاتەوە ... دڵنیاشین ئەگەر برادەرانی تەلەفزیۆنی تەئمیم ئەو ، عمومە سەخنە بکەنە لێپرسراوان هەموو شتێك بۆ هونەرمەندانی کورد دابین دەکات .

مەسەلەیەکی تری گرنگ یان (سەرپرددەی سەبر لە تەلەفزیۆنی تەئمیمەوە ئاشکرایە تەلەفزیۆنی بەغدا بە بەردەوامی هەندێك گۆرانی گۆرانی‌بێژەکان کە بە (رەش و سپی تۆمارکراون لە کاتی خۆیدا وەك هونەرمەندان (طه الفراز .. حضیری ابو عزیز .. چەند جارێك بڵاودەکاتەوە . چونکە ئەمانە (نەمرن ، بەڵام لە تەلەفزیۆنی تەئمیم ئەوانە (قەدەغەیە ، بۆ ، چونکە رەش و سپین . ئەی باشە دەبێ وا بکەین شوێنەواری هونەرمەندە کۆنەکانمان لەبیر بکەین لە سەرووی هەموویانەوە مامۆستای نەمر (عەلی مەردان . کە هەموو تۆمارەکانی

(رەش و سپین ، ئینجا بەرهەمە چاکە شانۆییەکانی ساڵانی (حەفتا) ... بەڵام چارەسەر هەیە بۆ ئەم مەسەلە ، دەتوانن هەموو فلیمەکان دووبارە بنێرنەوە بەغدا لەسەر ماکینەی تایبەتی تۆماری بکەنەوە . چونکە زۆر جار برادەرانی تەلەفزیۆنی (حجەیان ،

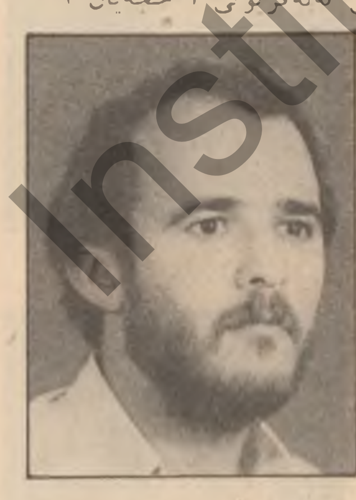

ئەوەیە کە نواندە لەسەر ماکینەکانی ئێستا لێ نادرێن ...

ئیسماعیل عەلی :

بۆ تەواوکردنی قسەکانی کاك ئیبراهیم شتێکی تر لە تەلەفزیۆنی تەئمیم بۆتە باو ئەویش (زۆری و بۆریەیە لە گۆرانی تۆمارکردندا ... وا دەزانم ئەگەر تەلەفزیۆن هاوکاریمان بکات لەم لایەنەوە ئەمە مۆسیقایەکانی کوردستان ئەوانەی ، محەمەدین مەسەلەکە بەشێوەیەکی تر دەکەوێتەوە ئەوەش هێنانە ئایەی (گۆرانی کوردی رەسەن و هونەردار بەڵ بەز حەسەنەی ئێستا کە بۆتە (حەسی محجور .. لایەنێکی تر .. پێویستە لە تەلەفزیۆن لیژنەیەکی ئەدەبیران دابنرێ بۆ ئەوەی حەقی شاعیر نەفەوتێ . وەك دەبینین لە هەندێك گۆرانیدا گۆرانی بێژ پەردی جوان شیعری شاعیرێك بەدوی خۆیەوە دەداتە قەڵەم وەك لە دوو گۆرانی ئەم جارەدا بینیمان لە لایەن (نوناك احمد لە گۆرانی (من هەڵەبوم) کە ئاوی شاعیر هەر ناهێنێ ... (عبدالله رسول لە گۆرانی .. ئەزیزم بۆچی تۆراوی .. وسیوەتی شیعرو ئاوازو وتنی خۆی .

جلال ئەحمەد :

(تەلەفزیۆنی تەئمیم ئاگاداری هونەرمەندانی کورد بکاتەوە بۆ بەشداری کردنیان لە دەوراتی

ڕاهێنانی ئیزاعەیی بە هاوکاری لەگەڵ ئیزگەی کوردی بەغدا ...

حەمە سەعید ئیبراهیم :

هەرچەندە ئەمە یەکەمین جارە کە وەزارەتی رۆشنبیری و راگەیاندن هەڵدەستێ بەم خۆشیانەدانە رۆشنبیریەی کە ناوی لێ براوە (رۆژی رۆشنبیری کوردی ، بێ گومان ئەمە ناوردانەوەیەکی ئێجگار مەزنە . بەڵام دەبوایە چەند نوسەرێك و هونەرمەندێك بە هەموو بابەتەکانەوە تیابوونایە بۆ ئەوەی (ئەم رۆژە ، ببوایە بە (کەرنەفالێکی ، فراوانتر .. بۆ چەند رۆژێك بوایە تیایدا شەوی شانۆو شەوی مۆسیقاو گۆرانی و شەوی شیعرو چیرۆك دەست‌پێشیان بکرایە .. بەڵام هیوادارین ساڵی داهاتوو ئەم رۆژە زیاتر هاندەربێ بۆ پێشاندانی بەرهەمی رۆشنبیرانی کورد .

جەلال ئەحمەد :

بەرای من ئەگەر لەم بۆنەیەدا بۆ ساڵی داهاتوو رۆژێك تەرخان بکرابایە بۆ (سمچە کۆنگرەیەك کە تیایدا هونەرمەندان و ئەدیبان و نوسەرانی کورد بەشداریان تێدا بکردبایە شتێکی زۆر چاك دەخرایە روو بەنیاری پەروەردنی بەوەندی رۆشنبیرانە لەپێوان هەموو لایەکدا ... بەڵام نابێ ئێمە ناحەقی دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی بکەین . چونکە ئەمە یەکەمین جارە ...

سەرەرای ئەم کارە مەزنە ئەم دەزگایە هەنگاوی پیرۆزی ناوە بۆ مەسەلەی بڵاوکردنەوەی ئەدەب و رۆشنبیری و هونەری کوردی .. ئەم زنجیرە چاپکراوانەی کە چاپی کردو چاپی دەکات دەربارەی شیعرو ئەدەب و چیرۆك و شانۆ تەسکیلی ئەنجامێکی چاك دەدات بەدەستەوە .

ئیبراهیم حەکیم :

ئەگەر رۆژنامەی (هاوکاری ، زیاتر لە لاپەرە هونەرییەکەی خۆی گرنگی بدات بە شانۆو لێکۆڵینەوەی شانۆیی شتێکی زۆر چاکە ...

حەمە سەعید ئیبراهیم :

شتێك هەیە دەربارەی ئەم بابەتانەی کە برادەران باسیان کرد ... دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لەم ماوەی دواییدا هەندێك لێکۆڵینەوەی شانۆیی جیهانی وەرگێرایە سەر زمانی کوردی ئەمە هەنگاوێکی زۆر پیرۆزبوو ... ئاواتە خوازین هەموو ساڵێك ئەنجامی ئەم هەنگاوە ببینین .. هەر لەم روانگەیەوە من پشتگیری قسەکەی کاك جەلال دەکەم بڵێ (کۆبوونەوەیەکی فراوان بۆ ئەدیب و هونەرمەندان بە بەشداری لایەنە لێپرسراوەکان زۆر (پێویستە) .

ئیسماعیل عەلی :

لەم دواییانەدا ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش بریارێکی پیرۆزی بڵاوکردووە کە تیایدا ٥٠٪ ی هەر کارێکی هونەری بۆ بەخاوەندارانی کارەکەیە . ئەمە ئاوڕدانەوەیەکی زۆر گرنگ بوو بە دەست هونەرمەندان ئەگەیشتی . بەڵام ئەوەی لێرەدا

بڕوانە ل ١٥

ووتەی لاپەرە :

ڕۆژی ڕۆشنبیری

کوردی . . . بۆچی؟

خوێنەرانی ئازیز . .
ڕەنگە بپرسن بۆچی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی . . بەتایبەتی لە مێژووی ٩-٣دا چەسپێنرا ؟ ئێمەش ئەڵێین دوو ساڵ لەمەوپێش وە لە ساڵی ١٩٨٢دا وە لە ڕۆژی ٩-٣دا کاتی دەمەتەقێی ئەخشەی سالانەی دەزگاکەمان بە سەرۆکایەتی بەڕێز وەزیری ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن وە لە گەرمەی ئەو دەمەتەقەیەدا لەپڕ بەڕێز سەرۆکی فەرماندە خۆی کردبە ژوورا بەشداری کردین لەو گفتوگۆکردنەو دەمەتەقەیە . وە بەڕێز سەرۆکی فەرماندە باسی تایبەتی ڕۆشنبیری کوردی بە سەرکردەوەو باسی ئەو کۆسپانەی بۆ کردین کە چەندەها ساڵە لەپێش سەرکەوتنی ڕاستی ڕۆشنبیری کوردی دەوەستێت نایهێڵێ بەئاسایی ڕەوڕەوەی خۆی بکرێت بەدەستەوەو بکاتە ئامانج .

وە لەو بۆنەیەوە سەرۆکی فەرماندە صدام حسین نرخێکی زۆر گەورەی بەکاروانی ڕۆشنبیریمانداو چەند خاڵێکی گرنگی ڕوون کردەوە لەو بارەیەوە کە ئەبێ هەموو ڕۆڵەیێکی کورد بەسەربەستی و بەدڵنیایی و ئەوەی خۆی پەسەندی دەکات بنووسێ بەبێ ترس و لەرز چونکە مافی خۆیەتی چی دەربارەی ڕۆشنبیری و سەردەمەکەی هەیە بەهەموسی خۆی دەری بخات ، یان لەسەر کاغەز بینووسێ تاکو تێروانینی لێ بخوات .

لەم ڕۆژانەشدا ئێمەی کورد بەبۆنەی ئەو سەردانە نەمرەو بیرەوەری سێهەم ساڵەی دەکەین وە ڕۆژی ٩-٣ لە هەر ساڵێکی تازەدا ئەو بیرەوەرییە زیندو ئەکەین چونکە ڕۆژێکی پیرۆزو نەمرە لە مێژووی ڕۆشنبیری کوردا .

د. فیصل عارەب بلباس

نەخۆشی کۆلێرە یان ڕشانەوە بە زۆری لەهاوینا سەر هەڵدەدات هۆی بەکتریایێکی بڕوکە شێوە یەکی چەماوەی هەیە پێی دەووترێ (ڤیبریۆ کۆلێرا). کوخی زانا دۆزیویەتیەوە .

تا ئێستە چەن جۆرێکی لێ دەستنیشان کراوە گرنگترینیان دوانن کۆلێرای کلاسیکی و کۆلێرای ئەلتوور . ئەوەی دوایی بەناوی چیای توورەوە نراوە کە شەش حاجی ئێ مردن لەو ناوچەیە .

هەر یەکێکیش لەم دوو جۆرە دابەش دەکرێت بۆ دوو جۆری تر کە ناویان ئۆگاوا و ئینابایە . دابەش کردنی یەکەم بایۆتایپ و هی دووەم سیرۆ تایپە .

نیشانەکانی ئەم نەخۆشیە لەماوەی ٣-٥ ڕۆژدا دەر دەکەوێت . بریتی یە لە ڕشانەوەیێکی زۆری بێ ئازارو ماندوو بوون و سك چوونێکی بەپێی لەگەڵا سك ئێچ دەکات و ئازاری دەبێت و پیسایی نەخۆشەکە زۆر شلە ڕەنگی وەك شۆراوی برنج وایە . میکرۆبی کۆلێرە لەڕێگەی ئاوی پیس و خواردەمەنی شلەو سەوزەی پاك نەکراوەوە دەچێتە کۆئەندامی خواردنی مرۆڤ . تاکە سەرچاوەی ئەم میکرۆبە پیسایی و ڕشانەوەی نەخۆشەکەیە واتە ئەگەر پیسایی و ڕشانەوەکەی نەخۆش لەشوێنی تایبەتی و دوور لەئاوەدانی فڕێ بدرێ یان مادەی تایبەتی وەك ئەسید فەنیکی بەسەردا بکرێت میکرۆبەکە دەمرێت مێشیش ئەم میکرۆبە ئەگوێزێتەوە . بەکتریای کۆلێرا کە دەچێتە ناو ئەندامەکانی هەرس بەتایبەتی لەڕیخۆڵە ئەستوورەدا زۆر دەبێت و هەر لەوێدا مادەیێکی ژەهراوی دەردەدات کە دەبێتە هۆی ئەوەی ئەتوانێ شلەو خواردەمەنیەکانی بمژێ بەڵکو شلەو ئاوی لەشیش لەخوێنەوە دەچێتە ناو ڕیخۆڵەو بەم جۆرە پیسایی شل دەبێت .

نەخۆش بێ هێز دەبێت و چاوی بەقووڵا دەچێت و ئاودەم و زمانی ووشك دەبێ و پێستی گرنج گرنج و لۆچی تێ دەکەوێت . خەتەری نەخۆشیەکە لەوەدایە کە ئاوێکی زۆری لەش لەگەڵ ڕشانەوەو پیسایی دەڕوات و خوێن خەستتر دەبێت و خوێکانی پۆتاسیۆم و کالسیۆم و مەگنیسیۆم لەخوێندا و لەناو خانەکانی لەشدا کەم دەبنەوە . . .

ئەگەر نەخۆشەکە زوو چارە نەکرێت لەماوەی هەفتەیەك یا کەمتر دەمرێت هەندێ جار نەخۆشیەکە سووك ئەبێ لەخۆیەوە چاك دەبێتەوە بەتایبەتی ئەگەر کۆلێرای ئەلتوور بێت . . . زۆر کەسیش نیشانەکانی ئەم نەخۆشیەی هەر لێ دەر ناکەوێت با بەکتریا کەشی خواردبێت .

لەم نەخۆشیە زۆر بەخێرایی بڵاو دەبێتەوەو ساڵ نیە ووڵاتێ تووشی نەبێت وەئەگەر نەخۆشێك لەشوێنێکدا دۆزرایەوە پێویستە هەموو ڕێگەیێکی خۆپاراستن لەم ناوچەیە ڕەچاو بکرێت و دەوروبەری نەخۆشەکە بپشکنرێ مەبادا کەسی تر تووشی بووبێ و هێشتا پێیانەوە دیار نی یە .

بۆ نەهێشتنی میکرۆبی ئەم دەردە کلۆر دەخرێتە ناو بەرێژەی بوتا یەك لەملیۆنا ئەبێ سەوزەش بە پەرمەنگەنات بشۆرێتەوە . زانراوە کە ترشەلۆکی گەدای مرۆڤ ئەتوانێ ئەم میکرۆبە بکوژێت بۆیە ئەوانەی ترشەلۆکی گەدەیان بەهێزە تووشی نابن . هەر شلەیەکی ترش بکرە ئاوی لیمۆ ترتەقاڵیش ئەم میکرۆبە لەناو ئەبەن ئەوایە پاکو خاوێنی ئاوو خۆراك و سەوزە باشترین ڕێگەیە بۆ خۆپاراستن لەم نەخۆشیە . کوتانیش دژی کۆلێرا لەکاتی بڵاوبوونەوەی دەست ئەدرێت بەڵام بەرگریەکەی لە شەش مانگ تێ ناخایەنێ .

چارەکردنیشی بەشێوەیێکی سەرەکی بریتیە لە دانەوەی ئەو شلەیەی لەش و لەناوبردنی میکرۆبەکە بە دژە کیانەکانی وەك تتراسایکلین و ئیریترۆمایسین .

پاراستن و

پاككردنەوەی

(عدســە)ی كامێرا

گومانی تێدا نیە کەوا کامێرا دەورێکی باڵا دەبینێ لە تۆمارکردنی یادگارەکانی مرۆڤ . لە ڕۆژگاری ئەمڕۆماندا خۆ ئەگەر ئەڵێم زۆربەی زۆرمان خاوەنی کامیرایەکین ئەوا دەتوانم بڵێم زۆربەمان بە کارمان هێناوە .

بۆ ئەوەی تەمەنی کامێرا درێژ کەین و بە باشی هەڵیگرین و بیپارێزین . ئەوا چەند ئامۆژگارییەك دەخەینە بەردەم وێنەگر لە بارەی چۆنیەتی پاراستن و پاك کردنەوەی (عدسە)ی کامیراکەی . بۆچی (عدسە)؟ لەبەر ئەوەی بە گرنگترین و بە نرخترین بەشی کامێرا دەژمێردرێت . سەرەڕای ئەوەی جوانی و ناشیرینی وێنەی فۆتۆگرافی بەندە بەمەوە .

ئامۆژگارییەکان بریتین لەم چەند خاڵەی خوارەوە :-

١ - دەبێ هەردەم (عدسە)ی کامیرا داپۆشرێ بە قەپاغێك ئەگەر قەپاغیش نەبوو . دەبێ ئاگای لێ بێ .

٢- نابێ (عدسە)ی کامیرا بە خۆت بکەیتەوە . بەڵکو باشتر وایە بیبەیتە لای (ستۆدیۆیەك)ی شارەزا . چونکە ئەو (عدسە)یە بە جۆرێکی تایبەتی بەستراوە بە کامیراکەوە . بەڵام ئەگەر خۆشت کردتەوە . دەبێ لە جێگایەکی پاك دوور لە تۆزو غوبار بیکەیتەوە .

٣- نابێ (عدسە)ی کامیرا ڕووەو ڕۆژێکی بە تینی ڕابگری بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ .

٤ - ئەکەی (عدسە)ی کامێرا لەو جێگایانەی شێی هەیە وەیا زۆر گەرمن هەڵگری .

٥ - ئەکەی کامیرا وەیا (عدسە)کەی لە جێگایەکی زۆر گەرمەوە بەکتو پڕی بەریتە جێگایەکی زۆر سارد وەیا بە پێچەوانەوە . هەروەها لە جێگایەکی گەرم ڕووەو تەوژمی هەوایەکی ساردی بکەی .

٦ - قەت ئەکەی پەنجەت بخەیتەسەر (عدسە)ی کامیرا چونکە مۆری پەنجەکانت لە سەری بەجێ دەمێنێ .

٧ - نابێ سپرتۆ وەیا ماددەیەکی کحولی بەکار بێنی لە پاککردنەوەی (عدسە)ی کامیرا . بەڵام ئەگەر نیازی پاککردنەوەیت هەبوو . بە هەر حاڵ دەبێ فلحەی تایبەتی بەکار بێنی کە لە مووی حوشتر دروست کراوە وەیا لە لاستیکی تایبەتی . ئەگەر ئەو جۆرە فلحەیەت دەست نەکەوت . دەتوانی بە پارچە قوماشێکی حەریر بیسڕیتەوە بەڵام بەنەرمی و بەڕێگەای بازنەیی (وەیا بە حەرەکەتێکی بازنەیی) لەگەڵ ئاگادار بوونت لەبر ئیندار نەکردنی (عدسە)کە .

فارس سەعدی مصطفی

بە د . . .

ڕەوشتی و

ڕەفتاری

مرۆڤ

وەرگێڕانی
جلال صدیق صالح
سەرچاوە : -
بە دەستکاریەوە وەرگێردراوە لە :
- Medicine International, volum I, number 36, December 1983.

ڕەوشت و ڕەفتار شێوەیەکی هۆشمەندی کۆمەڵایەتین ، جۆری ڕژێم ، ئابووری و کۆمەڵایەتی شێوازەکەی دەست نیشان دەکەن و بریتییە لە کۆمەڵێك ڕێسا لە ژیانی کۆمەڵدا ، ئەرك و پەیوەندی تاك تاك بەرامبەر کۆمەڵ دەست نیشان دەکەن

لە کۆمەڵگای مرۆ چیندا هەر چینێك ڕەوشتێکی تایبەت بەخۆی هەیەو . گوزارشت لە خواست و بەرژەوەندی چینەکە دەکات .

ڕەوشت و ڕەفتار پێشکەوتن خواز دەبێت ئەگەر لەگەڵ ڕەوتی پەرەسەندنی مێژوودا بکونجێت . کۆنە پەرست دەبێت ئەگەر ناکۆك بێت . . ڕەوشت و ڕەفتار ئاوێنەی پێکهاتنی کیانی کۆمەڵەو . گوزارشت لە ئایدۆلۆژیاو سایکۆلۆژیای چینێك یاخود توێژێکی دیاری کراو دەکات لە کۆمەڵانی خەڵك . . . ڕەوشت و ڕەفتار بەر لە دەوڵەت و یاسا هەن . لەگەڵ چاو هەڵ هێنانی کۆمەڵی مرۆڤایەتی تەوارەی خۆی هەبووەو . لەژیانی خەڵکدا بە تێپەڕبوونی ڕۆژگار چەندین گۆڕانکاری بەسەردا هاتووە . ئەمەش هەموو ئەو تێڕوانینە میتافیزیکیانە ڕەت دەکاتەوە کە پەیوەندیە ڕەوشت و ڕەفتاریەکان بە چاوێکی لاوەکی و نەگۆڕ سەیر دەکات

یەکێك لە گرنگترین کێشەو گیروگرفتەکانی کۆمەڵانی جیهانی ئەمڕۆ مەسەلەی پەروەردەیە بۆ دروست کردنی کۆمەڵێکی ئاسوودە لە ووڵاتە پێشکەوتووەکاندا دیاردەی بەد ڕەوشتی و ڕەفتاری بە ڕێژەی (٥٠-٢٥٪) بە منداڵەکانیانەوە دیارە . شیاوی باسە ڕەوشت توانای گۆڕانی هەیە لە تەمەنێکەوە بۆ تەمەنێ لە ئەنجامی کارتێکردنی هۆیە ناوەکی یەکان و دەرەکی یەکان . بۆ نموونە ئەو منداڵەی کە لە تەمەنی (٥) ساڵانە ڕەوشتێکی باشی هەیە لەوانەیە لەتەمەنێکی تر بگۆڕێت بۆ خراپی یا بە پێچەوانەوە .

تا ئێستا نەتوانراوە بە قۆناغەکانی بەد ڕەوشتی شێوەیەکی ڕاست و دروست دەست نیشان بکرێن . بەڵام بە شێوەیەکی سەر پێیی بە ڕێی تەمەن دابەش دەکرێت بۆ سێ قۆناغ (وەکو لەدوایی باسیان لێوە دەکەین) .

بەڵام هەمیشە بۆ ئەو مەبەستە بەیەکدا چوونێکی ئاڵۆز هەیە لە نێوان هۆیە بایۆلۆجی و دەوروبەر .

هۆی بایۆلۆجی ئەمانە دەگرێتەوە :
- هۆیە بۆماوەیی یەکان .
- جیاوازی توخم (ئێرینەو مێینە) .
- نەخۆشییە سروشتی یەکان و ئەنکەوتەیی .
- سروخسارە مەراجی یەکان

٢- هۆی دەوروبەر : ئەمەیان بە گۆڕانێکی سەلبی دادەنرێن لەگۆڕینی ڕەوشت و ڕەفتاری منداڵدا .

گرنگترینیان ئەمانەن :

أ- هۆیە خێزانی یەکان .
- ئاگاداری نەکردنی منداڵ و لێ نەپرسینەوەی .
- سەرنەکەوتنی منداڵ لە هەندێك ئارەزوو پێویستیەکانی ژیان وەکو خۆشەویستی. ڕابواردن و یاری .
- دووچاری نەخۆشی لە ناو ئەندامانی خێزان .
- وون کردنی یەکێك لە ئەندامانی خێزان (مردن) .
- دوو بەرەکی و شڵەژانی خێزان .

ب- کۆمەڵ .

کۆمەڵیش پەیوەندییەکی ڕاستەو خۆی هەیە بە گۆڕینی ڕەوشت و ڕەفتار. لەچەند لایەنێکەوە وەکو :
- هەژاری .
- نەبوونی پەیوەندییەکی بەهێز لەنێوان ئەندامەکانی کۆمەڵدا .

وا دەکات کە چەڵەبەرەیی. دزی و. ڕێگری ئەیدا ببێت کە ئەمانەش پەیوەندییەکی ڕاستەو خۆو توندو تۆڵیان بە گۆڕینی ڕەوشتی کۆمەڵەوە هەیە .

● قۆناغەکانی بەد ڕەوشتی و ڕەفتاری .

یەکەم - لەکاتی لەدایك بوونی تاکو تەمەنی (٦) ساڵی زیاتر لە ١٠٪ منداڵان دووچاری ئەم دیاردەیە دەبن . ئەویش لەبەر ئەو هۆیانەی خوارەوە :

١ - تەنگ و چەڵەمەی خۆراك .
٢ - خەو زیان .
٣ - میز بەخۆدا کردن .

کە ئەمەش شەرمەزاری و کەم کوڕی منداڵ بەرامبەر بە خێزانەکە دەنوێنێت و تووشی چەڵەبەرەیی و بەد ڕەوشتی دەکات .

٤ - پیسایی بەخۆدا کردن . . ئەم دیاردەیە ئەمیز بەخۆدا کردن ڕوو دەدات ئەتوانین ئاراستە کردنی

٥ - ڕەوشت بەشێوەیەکی ئاسایی بەهۆی بوونی بزێوی و هەڵپەیی (وەکو دەڵێن فلان چەند شەیتان بووە میز بە کونە دیواردا دەکات) .

دووەم - لەتەمەنی (٧)- ساڵی تاکو هەرزەکاری . تەنگو چەڵەمە یەکی زۆر دووچاری منداڵان دێ بۆ ئاسان کردنی ڕەوشتیان هۆیەکانی ئەمانەن

آ - گۆڕانکاری یە سۆزو دەروونی یەکانی . لەمانەش -
١ - هەست کردن بە ترسان .
٢ - لەشی داهێزران و بێ هێزی .
٣ - دڵ ناخۆشی و شەرم کردن .
٤ - دوورکەوتنەوە لە هونەرەکەو جێهێشتنی .

د - کەمی یا نەبوونی پەیوەندی لەگەڵ دەوروبەر - سەفەران ، دەمارگیری و ، دوو دڵی

ب - ئەوانەی دەروون کە ڕاستەوخۆ کار دەکەنە سەر پەیدابوونی نەخۆشی و دیارکەوتنی نیشانەکانی وەکو :
١ - سك ئێشە .
٢ - سەر ئێشە .
٣ - ز[illegible]ەوەو ژان کردنی پەلەکان .

سێیەم - قۆناغی هەرزەکاری .

لەم قۆناغەدا بەهۆی ڕەفتار کردن دژی کۆمەڵ بەد ڕەوشتی دێنە کایەوە. وەکو:
١ - دزی کردن .
٢- هەڵ هاتن و سەرپێچی کردن لەڕاستی و جێبەجێ کردنی فرمانی ڕۆژانە .
٣- درۆزنی و چەڵەرەیی .
٤ - ڕوانــەم و زۆرداری کردن لە خەڵك .
٥- گۆڕینی هاوسەنگی تەمەنی خۆی بۆ ڕەفتاری خراپ .

شایانی باسە هەموو خێزانێك لێ پرسراوە بۆ ئەو هۆیانەی کە دەبنە هۆی تێکچوون و بەد ڕەوشتی منداڵەکانیان. جا بەئاگاداری و ئامۆژگارییەکی تەواو لەگەڵ جێ بەجێ کردنی خواست و مەرامەکانیان . بێگومان منداڵەکانیان لە دەستیان دەرناچن چونکە وەکو دەڵێن (بەقسەی خۆش مار لەکون دێتە دەر) .

لەبەر ئەوەی بەدڕەوشتی و ڕەفتاری خراپ هۆی سەرەکی و بنچین بۆ شڵەژانی کۆمەڵ. بۆیە پێویستە منال ڕۆشنبیر بکرێت .

شانۆی - پاشماوە

بەر پرسیاریی ئێمەیە.
ئەوەی دەچەوسێتەوە . دەبێ بەرهەڵستی کا .
ئەوەی وا خەریکە لەناوبچێت. دەبێ خەبات کا.
ئەوەی لە بارودۆخی خۆی باش تێگەیشت .
ئیتر چۆن ڕایدەگرن
چونکە بەزیوەکانی ئەمڕۆ
سەرکەوتووی دوا ڕۆژن
ئینجا لە هەرگیز دەبێتە :
هەر ئەمڕۆکە بەخۆی !

★ ★ ★

ئیرەدکە : ئێستا .
ئەیعین : دوواندن .
بێژێ : بڵێ .

دەربارێ - پاشماوە

الفنانین)ە ئەڤە ژ لایەکی و ژ لایەکی دی ڤە دوو ئامۆژگاریێت ساوی (معاهد مسرحیە) یێت هەین ئێك ژ وان (ئامۆژگاریا ماکسی راینهاردت)ە و یا دی (ئامۆژگاریا موتسارتیوم)ە ل باژێڕێ سالزبورگ . ئەڤ هەردوو ئامۆژگارە خوندکارا ژ هەمی دەڤەرێت وەلاتێ وەردگرن و مەرجێ وەرگرتنا وان ئەوە کو خوندکار یێ شارەزا بیت د هونەرێ شانۆیێ داو دزارەکرنێ داو ئامۆژگاریەکا دی ژی یاهەی سەر ب ڕانکوییە لێنی دەرسێت فنی د ئەکادیمی لسەر مێژوویا شانۆیێ و ڕێبازو قوتابخانێت وێ و خوندکارێت وێ ئامۆژگاریێ دکێشن . .

ئەڤ چەندە کورتیەکا کێم بوو لسەر واقعێ ڕێبازێ شانۆیا هەڤچەرخ ل وەلاتێ ئەمسا .

ژێدەر
گوڤارا (الاقلام) هەژمارا ئێکێ یا ساڵا (١٩٧٩)ێ .

هۆزا نامێ - پاشماوە

١١ - ١٠ - ١٩٥٨ ، چو بەر دلوڤانیا خودێ پشتی گەلەك بەرهەم هێلای دویڤ خورا. ژ بەرهەمێت وی ێت هوزانێ .

١ - روندکێت وەلاتی - ١٩٣٧ -
٢ - دنەڤینیێ دا - ١٩٤٢ -
٣ - ئەلمانیا گازی دکەت - ١٩٤٢ -
٤- سوپاس بو ستالینغراد - ١٩٤٣ -
٥- زڤرین بو وەلاتی - ١٩٤٦
٦ - سرودێت گەلێ ئەلمانیا نوی - ١٩٥٠ -
٧ - هوزانێت ئەڤینیێ - ژ ١٩١٣ تا ١٩٥٦ -
٨ - ژ پەخشانی «خاتر خاستن»
٩ - ژ هوزانێت وی ێت شانوکەری «شەرێ زفستانێ» .

ژ کتێبێت وی .

١ - بیرهاتن - ١٩٥٠ -
٢ - بەردەبانی ژ هوزانێ - ١٩٥٢ -
٣ - عەرد - ١٩١٢ -
٤ - برایەتی - ١٩١٦ -
٥ - بەرەڤ ئەورپا - ١٩١٦ -

ژێدەر گوڤارا «الاقلام» ژمارە ٤ سالا ١٩٧٩

خاتوو منال یونس عبدالرزاق

ئافرەتانی عیراق دەورێکی باڵا لە دروست کردنی سەرکەوتندا بە سەر رژێمی خومەینیدا دەبینن

گۆڤارێکی تایبەتی بۆ ئافرەتی کورد دەردەکەین

لە بارەگای یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق، لەگەڵ رۆژنامەنووسێکی تردا چاومان بە خاتوو منال یونس عبدالرزاق - سەرەکی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق کەوت.

هاورێکانم هەر بەکەو چەند پرسیارێکیان ئامادە کردبوو دەربارەی چالاکی و دەوری یەکێتی ئافرەتاندا لە هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵانی ئافرەتان و دەوری لە مەیدانی سیاسی دەرەوە (بێگانەو عەرەبی) بۆ روون کردنەوەی لایەنی راستی لەو شەڕەی کە رژێمی خومەینی خوێنرێژ بە سەر وڵاتەکەماندا سەپاندویەتی. خاتوو منال زۆر بە روونی و بەشێوەیەکی رێک و پێک ئەو مەسەلانەی روون کردەوەو وتی :

— ئاشکرایە یەکێتیمان لە ناوەوەدا خەساوەنی رێکخستنێکی پتەوەو لەم ساڵانەی دواییەدا توانیمان بکەینە گوندە هەرە دوورەکانی خواروو ژووروو وە ئەو ئەرکەی لەسەر شانمانە لە رووی کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری و سیاسییەوە تا رادەیەکی باش جێبەجێمان کردووەو لەناو یەکێتییەکەماندا بۆ هەر جۆرە چالاکییەک ئەمانەتێکمان دامەزراندوە کە ئاوێنەی ئامانجەکانی یەکێتی لە رووی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابوورییەوەو، بۆ ساڵی ١٩٨٥ نەخشەیەکی گشتی بۆ چالاکییەکانی رێکخراوەکەمان دانرا. بەڵام دەستەڵاتی ئەوە درایە لقەکان کە هەر لقەو بەپێی تواناو تەبیعەتی خۆی چۆنیەتی ئەو نەخشەیە جێبەجێ بکا ..

هەروەها خاتو منال یونس عبدالرزاق دەربارەی جۆری جوڵانەوەی یەکێتی ئافرەتان دواو وتی :

— پێش هەموو شتێک دەمانەوێ ئەوە لە ئافرەت بکەیەنین کە دەوری ئەو هیچ لە دەوری پیاو کەمتر نیە بۆ دروست کردنی کۆمەڵی بەختیارو پێشکەوتوومان .. ئێمە لەگەڵ ئەوەداین ئافرەتیش ئیش بکاو لە پرۆژەو دەزگاکاندا شانبەشانی پیاو لەکاردا بێت و چونکە تا وەکو لە کاروباری دارایی ناومالدا خۆی بە پیاو ببەستێتەوە مانای ئەوەیە کەم و کوڕییەک لە سەربەستییەکەیدا هەیە، دوایی ئێمە کە توانیمان گیروگرفتی ناو خێزانێک چارەسەر بکەین و ژن و مێردێک رێک بخەینەوە مانای ئەوەیە منداڵەکانیانمان لەسەر گەردانی پاراست .

● دەوری یەکێتی لە دۆزینەوەی کار بۆ ئافرەتان چۆن دیاری دەکەن :

— یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق لە هەموو لقەکانیدا چەندین دەورە دەکاتەوە بۆ راهێنانی ئافرەت لەسەر چەند جۆرە کارێک، بۆ ئەوەی بتوانێ بە هۆیەوە لە دەزگاکانی کەرتی گشتی یان لە کەرتی تایبەتیدا دامەزرێ ئەو دەورانەش ئەمانەن (شۆفێری . فێربوون تایپ‌رایتەر . درووومان، .. هتد) هەروەها لەم دوایییەدا تاقی کردنەوەیەکی تریشمان جێبەجێ کرد ئەویش دامەزراندنی بازارێکی هەردووەزی بۆ ئەو بەرهەمانەی ئافرەتان لەناو مالەکانیاندا وە دەستی دێنن ...

لە دواییدا لە وەڵامی پرسیارێکی پەیامنێری (هاوکاری)دا دەربارەی دەرکردنی گۆڤارێک بۆ ئافرەتی کورد لە لایەن یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراقەوە، خاتوو منال سەرەکی یەکێتی وتی :

— ئێستا لەو گۆڤارەی دەری دەکەین . دوو لاپەڕەی بە کوردی تیایە .. بێگومان ئەم دوو لاپەڕەیە کەمن ... من لێرەدا خۆشحالم کە لە رێگەی رۆژنامەی (هاوکاری)یەوە رای بگەیەنم کە بە تەواوی بیرمان لە دەرکردنی گۆڤارێکی دەوری کردۆتەوە کە بە کوردی و بۆ ئافرەتی کورد دەرچێ و ؛ پشت بەخوا باش تەواوکردنی لێکۆلینەوەو رێ و شوێنی چۆنیەتی دەرکردنی دەستی پێ دەکەین و، ئەم گۆڤارە پێویستەو ئەمە بەڵێنە کە دەری دەکەین .

ئینجا بەڕێز سەرەکی یەکێتی باسی ئەو چالاکییە فراوانانەی کرد کە ئەندامانی یەکێتی لە مەیدانی پشتگیری کردنی جەنگی ردوامانـدا دژی رژێمی خومەینی خوێنرێژ کردوبانەو . بە دوورودرێژی لەم مەسەلەیە کۆڵیەوەو ئەوەی راگەیاند کە ئافرەتی عیراقی لە ژێر ئاڵای بلندی سەرەکی فەرماندە صدام حسیندا و لەبەر تیشکی بیری رووناکی ئەودا، توانیویەتی کاری گەورەبکا .. وەکو دایکی سەربازو خوشک و دەسگیرانیی و وەکو کرێکارێک لە کارگەکانداو وەکو مووچەخورێک لە دەزگاکانداو وەکو پزیشک و ستەرو جوتیار .. بگرە وەکو ئەفسەریش لە هەندێ شوێنەکانی هێزی چەکدارماندا ..

وە خاتوو (منال) وتی :

تا ئێستا بەسەدان جار، وەمدی ئافرەتانمان چوونەتە بەرەی جەنگ و سەریان لە رۆڵەکانی خۆیان داوەو بینیویانە کە چۆن ئەوانەی شیری حەڵاڵی عیراقیان خواردوە شەرەف و کەرامەتی نیشتمان دەپارێزن .. هەروەها لە مەیدانی کۆنگرە جیهانیەکانیشدا دەنگی ئافرەتی عیراقی هەر بلند بودو نوێنەری راستگۆو بە وەفای عیراقی ئازیز بوە .

روو بە روو

لە پێناوی راستی !

لەسەر یەکێ لە دەزگـا خزمەتگوزارییەکانی هەولێرمان نووسی بوو. لەو نموونە بێ کەمتەرخەمی کردنە دوا بووین. کە رۆژ لەرۆژ لەو دەزگایەدا دێتە کایەوە . ئەم راستی درکاندنەش بە لای ئێمەوە. مافی هەموو کەسێکە . بەشێکیشە لە بەیامی کاری رۆژنامەنووسی هەوانەکە کەیشتە لێی بەرسراوی دەزگاکە : «هاوکاری لەسەرتالی نووسیوە ..!» .

بڕواتان هەبێ. ئەم برایە. بەبێ ئەوەی بزانێ مەسەلە چیە. یان ئەوەی نووسراوە. راستییە یان نە. زوبر بووە دەستبەجێ کۆبوونەوەیەکی بەپەلەو (نائاسایی) سازداوە، تەنانەت دوای هاوارکردنی بەسەر فەرمانبەرە بچووکەکان .. وتوویەتی: «ئەگەر مەسەلەکە راست و ناراست. هاوکاری چۆن دەبێ لەسەر ـمن ـ! بنووسێ ... من! حزمم لەوێ هەیە .. دیارە ئاگای لێ نیە !!» .

«بۆ ئاگاداری: خزمەکەی گواستراوەتەوە» .

ئەمە. قسەی لێپرسراوێکە لە ئێی یەکەمدا لەوەش سەیرتر لە سەردەمێکدا دەوترێت کە کۆتایی سەدەی بیستەمە .. تەنانەت خۆمان زۆر هێناو برد. هیچ ناوو ناتوردیەکمان لە نووسینەکەمان نەدۆزیەوە تاقە لەکەیەکی تێدابێ .. جگە لە «راستی» بەداخەوەش کاری پیرۆزی رۆژنامەنووسی بەنە «حزم . خزمانی» نێوەگاو . نایەوێ لای لە راستی بکاتەوە . چونکە لایەنی ـهاوکاری‌ـ والا بوو بۆ وەڵامدانەوەو بەتەنگەوە هاتنی ئەو .. خۆ «بێ دەنگی»یەکەی. نیشانەیەکی دیاری راستی نووسینەکەمان بوو .. کەچی . وای دەزانی. راستی درکاندن گوناهە .یان دان نان بەراستی لاوازییەو بەو مەنتقەش دەزگاکەی خۆی دەبات بەرێوە !! .

● شێرزاد ●

رۆژنامەو داواکاری هاووڵاتیان

رۆژنامە، دەورێکی ئێجگار گەورەو دیار لە ژیانی مرۆڤی ئەمڕۆدا دەبینێ و کار دەکاتە سەر رەوتی ژیان و، کاروباری کۆمەڵ بەرەو لای چاک و دروستکردن و پێشکەوتن دەبا .

رۆژنامە . ئاوێنەی بیرولێکدانەوەی خەڵکێکی زۆرەو . ئەو جێگایە کە رووداوو دیاردەکانی کۆمەڵی تیا شی دەکرێتەوەو خەڵکە زۆرەکەی لێ ئاگادار دەکرێتەوە .. واتە رۆژنامە دەورێکی باڵا لە هۆشیارکردنەوەی خەڵکیدا دەبینێ و . بێگومان کەردستەیەکی گرنگی دروستکردنی شارستانی نوێشە .

دەزانم . ئەم بۆچوونانە شتی سەلمێنراوو زانراون . بەڵام خۆزگایە هەندێ لە دەزگاکانمان . بەتایبەتیش لەناوچەی کوردستان . دەڵێم هەندێکیان لەم راستییە سەلمێنراوانە دەگەیشتن و . گوێیەکیان بۆ لەرزو خواستی ئەو هاووڵاتیانە دەگرت کە لەرێگەی ئەم رۆژنامەیەوە ویستویانە دەنگیان بگات .

لەعیراقی سەرکەوتوو سەربلندی ئەمڕۆماندا ، رۆژنامە دەورێکی پیرۆزی بێ‌راسپێراوە بۆ رێکخستنی جۆرە پەیوەندیە دیموکراتیانە لەنێوان خەڵکی لێپرسراواندا و .بێگومان هەموو رازو نیازێک کە بەرژەوەندی گشتی مەبەست بێ و . بەنیازی بنیاتنان و دروستکردن و . بەتێنی کردنی گیانی سەرکەوتن بێ . مافی هەیە خۆی بنوێنێ و . ئەم راستییە چەندین جار سەرەکی فەرماندە صدام حسین دووپاتی کردۆتەوەو . فێری کردوین چۆن بەگیانێکی هەستکردن بە مەسئولیەت لەداوا رەواکانی خەڵکی بپێچینەوە ...

ئومێدی تەواومان بەوە هەیە کە بەهاوکاری هەموو لایەک بتوانین خزمەتی کۆمەڵانی خەڵکی بکەین و با هەمووشمان بەرامبەر رەخنەی چاک سینگمان فراوان و دڵمان کراوە بێ .

عبدالوهاب تالەبانی

بازاری کتێبی شۆستە ... سودو قازانجی ..؟!

تاریق کاریزی کەرکووک

لەلایەکی دیکەشەوە مەبەستیانە کە ئەو سامانە بە گردو کۆیی لە فەوتان رزگار بکەن و بیخەنە بەر دەستی ئەو خوێنەرانەی کە عەودالی دواین . بەڵام زۆربەی ئەو کەسانەی ئەمڕۆ کە لە کتێبەکانیان (بێزار) دەبن و دەچنە سەر ئەو رایەی کە دەبێ کتێبەکانیان لە کۆڵ بکرێنەوە . کتێبەکانیان بە (جامبازێکی) ناسراو دەفرۆشن بۆ ئەوەی لە سەرێکەوە سوودێکی ماددی بە خۆیان بگەیەنن و لە سەرێکی دیکەشەوە ئەو کتێبانە بخەنە بەر دەستی ئەو تازە لاوو خوێنەرە خوێن گەرمانەی کە تازە کووڕەی کەڵلەیان سەرگەرمی مەشقی خوێندن بودو عەودال و شەیدای دوای چەند بەیتێکن . بەهەر حاڵ خۆم ئەم دیاردەیە بە دیاردەیەکی چاک و سوود بەخش لە قەڵەم دەدەم . یەکەم : لەبەر ئەوەی ئەو خوێنەرەی کاری بە هەندێ یا هەموو کتێبەکانی نەماوە . شتێکی جوانە کە بەرامبەر بە میقدارە پارەیەک - هەرچەندە زۆر جار ئەو پارەیە زۆرەو گران دەوەستێتە ئەستۆی خوێنەری بێچارە - ئەو کتێبانە رەوای کەسانی دیکە ببینێت . دووەم : خۆ ناکرێت هەموو هەر هەڵس بە بەخشینی کتێبەکانیان بە کتێبخانەی گشتی - ئەگەرچی ئەمەش کارێکی ئێجگار پیرۆزو شایانی رێزە - چونکە ئەو جۆرە شوێنە چەند دانەیەکی کەم لەهەر کتێبە بەسیەتی . سەرەڕای ئەوەی کە جامبازانی کتێب کە هەندێکیان هەر نیوە رۆشنبیرن . درێغی ناکەن لە ئەدا کردنی کتێب بۆ خوێنەر ج هی ئەم دیو بێت یا هی ئەو دیو بێت .

رابەک

دیاردەیەکی چاوەڕوان نەکراو لەم چەند ساڵانەی دواییدا لە شارەکانی وولاتدا سەری هەڵدا ، بازاری کتێب فرۆشتن لەسەر شۆستەکان هەڵبەت ئەم دیاردەیە ئەگەرچی شتێکی تازەیە لە شارەکانی کوردستان ،

بەوەی هەر چوار پێنج ساڵێکە لە سلێمانی و وا بۆ دوو ساڵ دەچێ لە هەولێردا ئەم دیاردەیە سەری هەڵداوە . بەڵام پێشتر ئەم دیاردەیە لە ئارادا بوە لە شارە دێرینەکانی تری عیراقدا وەکو بەغداو نەجەف لەسەر قسەی برادەرێکی جێ‌متمانە کاتی خۆی لە شاری نەجەفدا بە کۆیەو فەردە کتێب دەفرۆشرا. خۆ ئەوەی شاردەزای بەغداو کتێبخانەکانی بێت هەڵبەت بازاری سەرا (سوق السرای)ی لە یادە کە ئەم بازارە دێرینە لە رووی کڕین و فرۆشتنی کتێب بەناوبانگەو زۆر جار کتێبی وا لەو بازارەدا بەدەست دەکەوێت کە لە سەرەتاکانی ئەم سەدەیەدا چاپ کراو . بە هەرحاڵ ئەم دیاردەیە ئەگەر تۆزێک ناشیرین و زیان بەخش بێت . دوو تۆزو ئەختێک جوان و سوود بەخشەو زۆریش ئاساییە . هەڵبەت کتێب (سامانێکە) وەکو هەموو سامانێکی دیکە بەڵام سامانێکە کە هەرگیز نابرخێندرێت . ئەوەی خوێنەر بێت مەبەستمی لەلا روونە - جا کە وابوو ئەو سامانێکە کە هەرگیز نابرخێندرێت . ئەوەی خوێنەر نەرش و بڵاوکردنەوەتی هەیە . ئەو فەوتاندنی ئاجا هەیە - بە تایبەت رۆشنبیرو ئەدیبەو زانا ناسراوەکان - هەڵدەستن بە بەخشینی هەر کۆمەڵێک لە کتێبەکانیان بە یەکێک لە کتێبخانە گشتییەکان یا بە یەکێک لە زانکۆو ئامۆژگاکان یا بە هەر دەزگایەکی دیکەی رۆشنبیری هەڵبەت ئەمەش لە لایەک گیانی بەخشینی ئەو جۆرە کەسانە دەردەبڕێت و

بۆ ئاگاداری

● هاووڵاتی عبدالرحمن محمد ممند لە گوندی (قەرەتەپە)ی سەر بە ناحیەی بنگردی دوکان باسی هەندێ کەم و کوڕی گوندەکانی ناوچەکەیان دەکاو دەڵێ :

«ژمارەی ماڵەکانی گوندەکانی قەرەتەپەو مەمەندوەو دیلێژە هەزارو سەدو پەنجا ماڵ دەبێ و خەستەخانەیان نیە ...»

● کاک تاییر حەسەن جەباری لە شاری کەرکووکەوە گلەیی لە تەلەفزیۆنی تەئمیم دەکاو دەڵێ :

هەندێ گۆرانی زۆر دووبارە دەکەنەوە . هەندێکیشیان لە بیردەکرێن . هەروەها چیرۆکە تەمسیلییەکانیشی هەر ئاوا ..

هەر ئەم برایە داوای بەرنامەیەک دەکا تەرخان بکرێ بۆ گەشتکردن بە شوێنە دێرینەکانی کوردستانداو بەرنامەیەکی هەمەرەنگیش .

● کاک عبدالرحیم حدر لە شەقڵاوەوە نووسیویەتی :

«برادەرێکی خۆشەویستم هەیە زەوقی هونەری هەیە . لەم رۆژانەدا تەماشا دەکەم هاتە لام و پێکەنینەوە وتی حوومە تەلەفزیۆنی تەئمیم و گۆرانییەکی نوێم تۆمار کرد . وتم : گۆرانییەکە چییە؟ وتی: مەیدانی . وتم : بابە ئەم گۆرانییە نوێ نیەو چەند کەسێکی پێش تۆ تۆماریان کردووەو ناسراو مانای چیە. کەچی دایە قاقای پێکەنین و وتی : ئەم ئیشەی من حزمەتی (ئەدەبی !) کوردی دەکات و قەیدی چیە گۆرانی وا هەیە بە حەوت زمانی (عالەمی ..!) تۆمار دەکرێ ...

- ئینجا ئاکە حەقیەتی . لەوانەیە لە کاتی تۆمارکردنی گۆرانییەکەیدا وایان پێ وتبێ. ئەوی ئێمە بیزانین ئەم (مەیدانی)یە بە دوو ئەوع لە تەلەفزیۆنی تەئمیم تۆمارکراوە .. ئەری تۆ بڵێی مەیدانی مەعنای چی بێ !

Institut Kurde de Paris

له رۆژی ئافره‌تانی عیراق‌و جیهاندا

ئافره‌ت و ئاسۆی رووناکی پێشکه‌وتن

ـ دوای ره‌نج و کۆشه‌شێکی‌زۆری ئافره‌تان له‌هه‌مووی جیهاندا توانیان قه‌ناعه‌ت به‌هه‌مووی کۆمه‌ڵ بکه‌ن که ئافره‌ت نیوه‌ی کۆمه‌ڵ پێك‌ده‌هێنێ‌و تواناشی هیچ کاتێ له پیاو که‌متر نی‌یه‌و ده‌بێ‌دانیشی به‌مافه ره‌واکانیدا بنرێت ، ئه‌مانه‌ش که ئافره‌ت داوای کردن له ٨–٣ دانی پیانرا هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه بویه جه‌ژنی هه‌موو ئافره‌تانی جیهان . له عیراقیشدا رۆژی ٤–٣ هه‌ڵبژێردرا بۆ جه‌ژنی ئافره‌تانی عیراق ئه‌ویش ده‌کاته رۆژی دامه‌زراندنی یه‌کێتی ئافره‌تانی‌عیراق .

به بۆنه‌ی بیره‌وه‌ری (١٦) هه‌مین ساڵی ئه‌م جه‌ژنه سه‌ریکمان له یه‌کێتی ئافره‌تانی عیراق داو چاومان به‌خاتوو شه‌رمین یه‌عقوبی که‌وت‌و ئه‌م چه‌ند پرسیاره‌مان ئاراسته‌ی کرد .

● ئه‌و ده‌سته‌که‌وتانه‌ی شۆڕشی ١٧–٣٠ ته‌مووز وه‌ده‌ستی‌هێنا بۆ ئافره‌تانی عیراق چین ؟

ـ ئه‌و ده‌سته‌که‌وتانه‌ی ئافره‌تی عیراقی ده‌ستی که‌وتوه له سایه‌ی شۆڕشی ١٧–٣٠ ته‌مووزدا به‌گۆڕانێکی گه‌وره ده‌درێته قه‌ڵه‌م به‌نسبه‌ت هه‌موو کۆمه‌ڵی عیراقه‌وه ، چونکه ئافره‌ت دووچار سوودی وه‌رگرتوه به‌که‌م له‌گه‌ڵ ده‌سته‌که‌وته گشتی‌یه‌کانی شۆڕشی بۆ هه‌مووی میلله‌تی عیراق دووه‌م به‌جیا ئه‌و ده‌سته‌که‌وتانه که ته‌نیا پێوه‌ندی به‌ئافره‌ته‌وه‌یه. ئه‌م ده‌سته‌که‌وتانه‌ش لایه‌نی رۆشنبیری‌و ئابووری‌و کۆمه‌لایه‌تی‌یه ، ئه‌مانه‌ش هه‌موو له بڕوای قوڵی شۆڕشه‌وه هاته‌وه به‌ئافره‌ت که نیوه‌ی کۆمه‌ڵه‌و ئه‌گه‌ر ئه‌و نیوه‌به‌ست بوو ئه‌وا کۆمه‌لیش ناتوانی به‌شێوه‌یه‌کی رێك‌و پێك ئه‌رکی سه‌رشانی خۆی به‌جێ بهێنێ .

له ده‌ست‌که‌وته گشتی‌یه‌کانی شۆڕش یاسای نه‌هێشتنی نه‌خوێنه‌واری چونکه وه‌ك ده‌زانین ژماره‌ی ئافره‌تی نه‌خوێنه‌وار له پیاو زیاتره له عیراقدا ئینجا خوێندنی ئیجباری بۆ هه‌موو منداڵه‌کانی ده‌بی خۆماڵی‌کردنی نه‌وتیش‌و سه‌ربه‌ستی ئابووری خێزانیش له بیرنه‌که‌ین که چه‌ند کاری بووه بۆ سه‌ر ئافره‌ت . شێوه تایبه‌تی‌یه‌که‌ش بریتی‌یه له‌و گۆڕانانه‌ی که له‌یاسای (احوال شخصی‌دا) کراو هه‌روه‌ها ئه‌و گورانانه‌ی یاسای کارو به‌رێوه‌بردن‌و دارایی له لایه‌نی سیاسی‌شه‌و بۆ یه‌که‌م جار له عیراقدا ماوه‌ی ئافره‌ت ده‌درێ که خۆی هه‌ڵبژێری بۆ ئه‌نجومه‌نی یاسادانان له کوردستان‌و ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی هه‌روه‌ها به‌شداری کردنی له حزب‌و له یه‌کێتی‌یه جۆربه‌جۆره‌کان ، ئه‌مه سه‌ره‌ڕای به‌شداری‌کردنی له‌هه‌موو بواره‌کانی کارکردندا له ده‌زگاکان‌و کارگه‌کاندا .

دوا یاساکه له‌م رۆژانه‌دا درچوه بۆ ئافره‌ت ئه‌وه‌یه ئه‌گه‌ر ته‌ڵاق درا به ناهه‌ق ده‌توانی خۆی‌و منداڵه‌کانی له خانوی میرده‌که‌یدا بمێنه‌وه بۆ ماوه‌ی سێ ساڵ .

● چـون ده‌وری ئافره‌ت هه‌ڵده‌سه‌نگێنی له جه‌نگی قادسیه‌ی صدام‌داو چی لێ داوا ده‌که‌ی ؟

ـ له یه‌که‌م رۆژی ئه‌م جه‌نگه‌ره‌وایه‌دا ئافره‌ت ده‌وری خۆی چه‌سپاندو یه‌که‌م کاری ئه‌وه بوو گرنگی شتێکی ئاشرایه‌که شه‌هید هه‌روه‌ك سه‌ره‌ك صدام حسین فه‌رمووی له هه‌موومان شکۆدارتره هه‌ر له‌ویشه‌وه ئێمه رێزێکی تایبه‌تیمان هه‌یه بۆ خێزانی ئه‌و شه‌هیدانه‌و هه‌میشه سه‌ریان لێ ده‌ده‌ین‌و ئاماده‌ی هه‌موو خزمه‌تێکین سه‌ره‌ڕای سه‌ردانی هه‌میشه‌یی‌مان بۆ به‌ره‌ی جه‌نگ .

ئافره‌تی عیراقی هه‌رگیز زیانی ئه‌م جه‌نگه‌ی له‌بیر ناچی بۆ سه‌ر عیراق به‌گشتی‌و بۆ ده‌سته‌که‌وته‌کانی ئه‌و به‌شێوه‌یه‌کی تایبه‌تی له‌به‌ر ئه‌وه یه‌کێتی ئافره‌تانی عیراق ده‌ورێکی گه‌وره‌ی بینیوه له‌روی جیهانی‌یه‌وه بۆ روونکردنه‌وه‌ی ئه‌م جه‌نگه‌و تا چه‌ند ئافره‌تان ئاماده‌ن به‌ربه‌ستی ئه‌م هێرشه ناره‌وایه بکه‌ن که بۆ ئه‌م جه‌نگه‌ی روون کرده‌وه بۆ هه‌موو کۆمه‌ڵ‌و بویه پاڵپیوه‌نه‌ر بۆ رۆڵه جه‌نگاوه‌رکانی که هه‌میشه هانی ده‌داث ، هه‌موو دایکێ داوای سه‌رکه‌وتنی گشتی ده‌کا له رۆڵه‌کانی هه‌روه‌ها یه‌کێتی ئافره‌تانی عیراق بۆ ماوه‌ی شه‌ش مانگ سێ ژه‌م خواردنی سوپای میللی ئاماده ده‌کردو ئه‌ندامه‌کانی مه‌شقیان کرد له‌سه‌ر چه‌ك‌و به‌شداری‌یان کرد له‌خه‌سته‌خانه‌کاندا وه‌ك برین پێچ هه‌روه‌ها یه‌کێتی ئافره‌تانی عیراق هه‌میشه له‌ریزی به‌کمیان بوه‌بۆ خوێن‌به‌خشین سه‌ره‌ڕای به‌شداری‌یان به زێڕو پاره بۆ ئه‌م جه‌نگه .

سه‌رخاکیان ده‌کرێ ، چونکه ده‌بێ ئه‌و وته‌پیرۆزه‌ی سه‌ره‌ك فه‌رمانده بچه‌سپینی بۆ هه‌موو جیهانی که تیدا وتی (هیچ ئافره‌ت له‌پیاو جیا ناکاته‌وه ئیشی نه‌بێ) .

● چۆن خۆتان ئاماده‌کردوه بۆ کۆنگره‌ی نایرۆبی ؟

ـ پێشه‌کی لیژنه‌یه‌کی نیشتمانی ئاماده‌یی مان پێك هینا که بریتین له خاتوومنال یونس سه‌ره‌کی یه‌کێتی ئافره‌تانی عیراق وه‌ك سه‌ره‌ك‌و ئه‌ندامیه‌تی نوێنه‌ری ئه‌م چه‌ند وه‌زاره‌ته رۆشنبیرو راگه‌یاندن ، نه‌خشه‌کێشان ، ته‌ندروستی ، یاسا ، په‌روه‌رده ، ده‌ره‌وه سه‌ره‌ڕای ئه‌مانه چه‌ند ئه‌ندامێك هه‌ن له یه‌کێتی ئافره‌تانی عیراق . ئه‌م لیژنه‌ی به‌رنامه‌ی کاری پرکردوه‌و که به‌گشتی باسی نه‌خشه‌ی په‌ره‌پیدانی ئافره‌ت ده‌کات له عیراقدا هه‌روه‌ها به‌شداری‌یه سیاسی‌یه‌کانی‌و به‌شداری‌یه‌کان له بواری خوێندن‌و ته‌ندروستی‌و بازرگانی‌و کرێکاری هه‌روه‌ها له‌به‌رنامه‌که‌دا دوو باسی سه‌ره‌کی هه‌ن ، باسی یه‌که‌م باسی هه‌موو ده‌سته‌که‌وته‌کانی ئافره‌ت ده‌کات له ماوه‌ی (٧٦–٨٥) هه‌روه‌ها ده‌وری هه‌ڤال صدام حسین وه‌ك پاڵپێوه نه‌روپشتگیرێك بۆ ئافره‌ت‌و دووه‌م‌باسی ده‌وری یه‌کێتی ئافره‌تانی عیراق‌و ئه‌و یه‌کێتی یانه که سه‌ر به حکومه‌ت‌نین

هه‌روه‌ها باسی استراتیجیه‌تێکی دور ده‌کات واته په‌روه‌رده‌و خوێندن‌و تا ساڵی (٢٠٠٠) له بواری ته‌ندروستی‌و ئابووری .

ـ هه‌روه‌ك ده‌زانن له‌گه‌ڵ هه‌موو کۆنگره‌یه‌کی جیهانی کۆبونه‌وه‌یه‌کی راگه‌یاندنی گه‌وره ده‌کرێت بۆ ئاماده‌بووانی کۆنگره‌که ئێمه‌ش له لایه‌ن خۆمانه‌وه خۆمان ئاماده کردوه که چه‌ند باسێك پێشکه‌ش بکه‌ین تیدا باسی جه‌نگ‌و ئاشتی بکه‌ین سه‌ره‌ڕای پێشکه‌ش‌کردنی فلمێك که باسی پێشکه‌وتنی ئافره‌ت ده‌کات له عیراقدا .

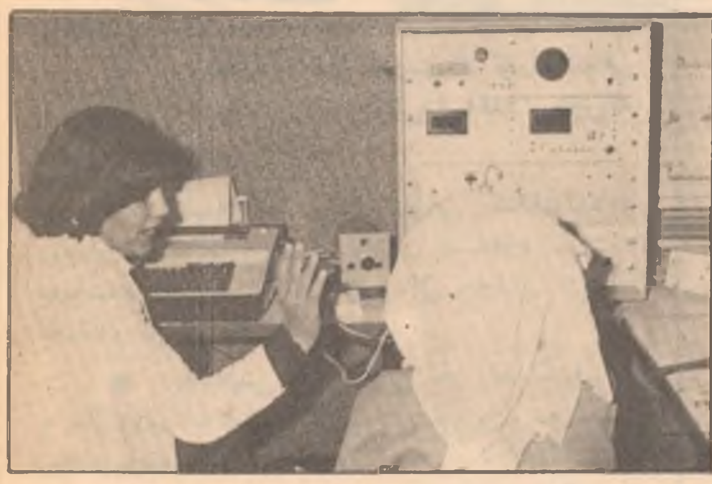

سه‌رگوڵ ته‌یمور
وێنه‌ی : غازی طلوب

سلاوی خۆشه‌ویستی بۆ ئافره‌تانی عیراق

٤ی ئاداری ساڵی ١٩٨٥ی یادی جه‌ژنی ئافره‌تانی عیراقه له‌م رۆژه به‌گه‌رمی پیرۆزبایی له هه‌موو ئافره‌تانی عیراق ده‌که‌ین ، سلاوی رێزلێنان، و خۆشه‌ویستی‌یان بۆ ده‌نێرین .

ئافره‌تی عیراقی به کوردو عه‌ره‌ب‌و هه‌موو که‌مایه‌تی‌یه‌کانی تره‌وه له بنیاتنانی عیراقی مه‌زن به‌شداری کردووه‌و ده‌ورێکی شه‌ره‌فمه‌ندی له‌م جه‌نگه پیرۆزه ، جه‌نگی قادسیه‌ی صدام ، گێڕاوه به‌دڵ‌و به‌گیان له پێناوی ئه‌م جه‌نگه تێکۆشاوه ، هه‌موو شتێکی به‌خشیوه له‌زێڕو پاره .هتد بۆ سه‌رکه‌وتنی عیراق‌و ئاماده‌شه زیاتر ببه‌خشێت . ئه‌وه‌ی ده‌سه‌ڵاتی له‌سه‌ربێ پێشکه‌شی ئه‌م جه‌نگه‌ی بکات بۆنه‌وه‌ی عیراق ، سه‌رکه‌وتن وه ده‌ست‌بهێنێت‌و به سه‌رکه‌وتوویی بهێنێته‌وه ...

له‌وه به‌نرخ تر نیه که کوڕی خۆشه‌ویستی خۆی یا برای . یا مێردی پێشکه‌ش به‌م جه‌نگه ده‌کات‌و وهانیان ده‌دات بجه‌نگن دژی رژێمی فارسی خوێن‌رێژ .. که شه‌هید ده‌بن ، له جیاتی گریان‌و خۆرنینه‌وه‌و به‌خه دادڕین ده‌بینین شانازیان پێو ده‌کات چونکه له‌ناو کۆمه‌ڵ سه‌ریان به‌رزکردو سه‌ربه‌ستی عیراقیان پاراست ، ڕاسته به مردنیان جگه‌ری پیان ده‌سووتێت‌و خه‌می پێده خوا به‌ڵام ده‌بێ بیر له‌پاشه رۆژی وولاته‌که‌ی عیراقی مه‌زن بکاته‌وه‌و له‌ده‌ست درێژی چه‌په‌ڵی فارسی ره‌گه‌زپه‌رست بیپارێزێت عیراق هه‌ر مه‌زنه مه‌زنه به‌سه‌رکرده‌ی صدام حسین ، مه‌زنه به گه‌له‌که‌ی، به‌پیاوو ژن‌و منال‌و پیره‌مێرده‌وه سنوورێکی پارێزراون بۆ ئه‌م وولاته .

ئافره‌تی عیراقی وه‌کو ئافره‌تێکی سه‌ربه‌ستی‌و ئیشکه‌ر ، ده‌بینین جوتیاره، کرێکاره له کارگه ،

به شانی برای پیاودا به‌رهه‌م زیاد ده‌کات له سوپای میللی به‌و ئوردوگاکانی مه‌شق کردن ،مه‌شقی پێده‌کرێت‌و ده‌وری له هه‌موو بواره‌کانی ژیاندا دیاره‌و که‌م ته‌رخه‌می نه‌کردووه‌و نایکبات ..و هه‌میشه هه‌وڵ‌و ته‌قه‌لا ده‌دات عیراقی صدام حسین سه‌ربه‌رز بێت‌و له‌ناو وولاتاندا ئالای هه‌میشه بشه‌کێته‌وه .

سمیره محمد علي

ژنا کوردا

عبدالله حسین

ئه‌ڤه خوش ده‌لیڤه‌یه به‌لکه‌تنا رۆژا ئافره‌تێت جیهانی ئه‌م‌ێك به‌ر په‌ره‌کی ژ دیرۆکا ژنا کورد ڤه‌که‌ین‌دا چه‌له‌کی‌و خاتینیا ژنا کورد دیار که‌ین ..

ژنا کورد ده‌وره‌کێ به‌رکه‌تی‌دیتی‌یه دمدیدانا کۆمه‌لیدا جاچ ژ لای مال و مالدارێ .. خێزانیێ ..یان رێبه‌ری‌وشول و کاریه دگه‌ل مێرکی.وه‌ك مه‌ته‌لا کوردی دبێژیت:ـ «ژن ماله و بنیات خانی» ..

ژنا کورد ناڤدار بویه بچه‌له‌کی و رێبه‌رێ ..ل دیوانخانا دگه‌ل زه‌لاما رونیشی‌یه ..ل هه‌لکه‌تنا ده‌ست هه‌ل بویه ..ل ته‌نگاڤیا بسپور بویه ..بۆ ژان و ده‌ردا ده‌رمان بویه .. هه‌تا گه‌هشتیه په‌یسکه‌کا وه‌سا کو بچیکێت وێ بناڤێ وێ هاتینه ناڤدار کرن ل شینا بابێ ..وه‌ك ته‌مه‌رێ خزێمێ و عه‌بدالێ خوناڤێ و گه‌له‌ك ناڤێت دی ..

ژنا کورد وه‌ك زه‌لامی شول کریه .. دبرین وچنینێ و خودان کرنا ته‌رش و حه‌یوانه‌تی‌دا .. ئاڤدان و کێلان و ته‌ڤن‌و رێسی‌دا ..

گه‌لی نیاسا ما وه خوریشکا من نێرگز نه‌ددیت ده‌ما ژ بێرێ دزڤرِی که‌زان و مازی درێکا خودا دچنین لبه‌ر به‌ته‌ن و چه‌لختێت چیای .. کورته‌ك و کراس پێ دکرین و له‌وه‌ندی‌یت خو به‌رددان و بسنجه‌ڤا بسکێت خو دبه‌ستن ... و ڤیت خو ده‌ه‌ژاند ل گه‌را دبلانێ ..؟

ما وه کول چه‌له‌کی و جوانیا ژن ماما من خه‌مێ نه‌بویه !! چه‌وا مامێ من دلخوشێ خو و مالا خو بۆ و هه‌رێ بشکوری بۆ ژ به‌ر چه‌له‌کیا خه‌مێ ..

هێژ دبکلا بانگ نه‌دای دا رابیت سه‌ر خو و ده‌رۆکێ کۆلکی ڤه‌که‌ت و تێمکی ببه‌ر دیکل و مریشکا وه‌رکه‌ت .. و ئاگرێ طه‌نیرێ داده‌ت ... دابێژی شه‌ڤا نه‌فرۆزێ‌یه .. ده‌ما زارۆکا چاڤێت خو ڤه‌دکرن ..دا لێشکێت گه‌رم و نه‌رم لسه‌ر که‌ڤلکێ خوارنێ رێز که‌ت و به‌زیته مه‌نجه‌لۆکا ماستی دارێژینه سێنیکێ ..

و بلەز سه‌ر و به‌رێ مالێ که‌ت و پارزینکی داگریت و قه‌ستا مامێ من که‌ت لناڤ چه‌می دا هه‌ریکاریا وی کر با .. له‌وما مامێ من دگۆتێ خه‌م ره‌ڤین ..

یا هه‌ما ئه‌م به‌حسێ ئه‌ڤین و ئه‌ڤینداریا ژنا کورد ناکه‌ین ..وه گول سترانێ نه‌بویه ده‌ما ل سه‌رێ چیایێ

سیپانێ خه‌چوك بدله‌کێ کوزری گازی سیامه‌ندێ دکه‌تن و دبێژیتێ ما ئه‌ز بۆ چمه پشتی ته مال و مالداری ونه‌زه‌را مێرا لمن حه‌رام بیت. و هه‌ر دوو پیت خو دکه‌ته جووت و خو ددبه‌ف سیامه‌ندیرا دهاڤێت ..و زینێ بۆ مه‌مێ چه‌وا خو بن ئاخ کر ...؟ یا خوزیکا وه غه‌زالا عه‌مێ دیتبا .. هه‌ما خو بده‌ه زه‌لاما نه ددا که‌سێ ده‌ستێ وێ نه دگرت ..لبه‌ر بەرۆکا درونیێ هه‌ڤرکیا زه‌لاما دکر ...

رۆژه‌کێ بڤان چاڤا من دیت ده‌هه‌کا هه‌لزێ یا برێڤه دچیت لسه‌ر کۆڕشێ به‌فرێ هه‌تا نێزیك بوی به‌رێ خو دده‌مێ پشتێ غه‌زالێ به ...هه‌ی مالا ته غه‌زال ما تو به‌رێ بیسته‌کی دگه‌ل من ل بێرێ نه‌بوی ..؟

ئینا دبن پشتیڤه که‌نی و گوتی : ما هین ژیك زه‌لامن.. کورێ من : پرسیارا ده‌یکا خو بکه .. هێژ خه‌نا بیکانی‌ێ بده‌ستێت منڤه بو حه‌ویا من نه‌هات روینم و ده‌ستێت خو بکه‌مه دکۆشا خودا .. ئه‌ز رابومه به‌ر شولا ..

یا به‌یبینا سماهیلێ ره‌شو. پشتی مێرێ وێ و هورچه‌کا بکۆدی تێك تشقلین لبازه به‌ره‌کا ئاسێ لچیای ..چامه بسه‌رێ ئێك و دوو ئینا بون .. ساله‌کا ده‌رانده‌ر به‌ببینێ مێرێ خو نۆژدار دکر و رادکر و دده‌نیا ..و ته‌رش و حه‌یوانه‌ت بخودان دکرن ژ بلی که‌وتا عه‌یالی ..

خزیما چه‌توی سه‌رێ سێ رۆژا ل داوه‌تا کورێ خو .. ستران و لاڤژ دگوتن ...ژ بلی سه‌ر و به‌رێ کزوتی و به‌ربیا و به‌رهه‌ڤیا داوه‌تێ .. هه‌ی مالا من بۆ ژنێت چه‌له‌ك و رێبه‌ر و لبه‌ر خو ده‌رکه‌تی به‌گیخانا قه‌نجوی ل رۆژا هه‌وا چلی برا وان .. زباره بۆ ... خوارن حازر کر و بۆ زه‌لاما بر ..و ته‌خێت چلی ڤه‌دکێشان ده‌ما پێ های بوی ژنکا خو تێوه‌ر کر لبن که‌زانێ لسه‌ر کانیکا ته‌رێ به‌لگه چلی ده‌ینانه بن ...ل وێرێ بچیك بۆ .. رابوڤه د مشوتکه‌کێ وه‌رکر ..و پیچه‌نا ئاڤه شه‌کرێ بده‌فیدا کر ..و. پشتا خو گرێدا و بۆ پالا خوارن ده‌ینا وئاڤه ماست چێکر ..یا چه‌وا ... ئه‌ڤه‌یه ژنا کورد .. راسته ژن مالێ ئاڤا دکه‌ن و سه‌رێ مێری بلند دکه‌ن ..وه پیروز بیت گه‌لی ژنا .

Institut Kurde de Paris

دەربارەی شانۆیا هەڤچەرخ ل نەمسا

● بەرهەڤکرنا ●
وەصفی حسن ردێنی

شانۆیا نەمساوی هەتارادەکێ مەزن وەرارکری‌و پاپێشکەفتی ئەڤە ژی چنکو نەمسا بخو وەلاتەکێ پێشکەفتی‌یەو بایەخەکێ زورمەزن د دەتە زانین‌و هونەری .. ئەڤجا هەکە پێدا بچین‌و بەحسێ شانویێ بکەین لڤی وەلاتی دێ‌بینینی کو ل پایتەختێ نەمسا (ڤیینا) ئەوا پێك هاتی ژسێ‌زدە تاخا دێ بینین هەر تاخەکی شانویا خو یا هەی‌ولهندەك تاخا پتر ژ شانویەکێ یا لێ هەی وەکێ تاخێ ئێکێ‌لناڤەراستا پایتەختێ دەهـ شانو یێت لێ هەی .

ئەڤ تیپێت شانوێ پارەو ئابوورا خو ژ دەولەتێ وەردگرن‌و هندەك تیپێت هەین سەر ب دەولەتێ‌نە یانکو دەولەت سەرپەرشتیا وان دکەت وەکێ تیپا (مسرح البرج) ئەوا شانوگەرێت کلاسیکی پێشکێش دکەت .. هەر وەسا تیپا ئوپرا دەولەتێ ئەوا ئوپرایێت مەزن پێشکێش دکەت‌و یاهەژی گوتنێ ئەوە ئەڤ تیپە ژیێ وێ سەد سالەو تێتە هەژمارتن ئێك ژ هەرە شەنگستێت شارستانیەتا نەمساوی چنکو گەلەکا کەڤنەو ناڤدێرەو دگەل ڤێ تیپێ تیپا [ئوپرا میللی] یا هەی لێ بزاڤا ڤێ تیپێ یا کزەو زەعیفەو شانۆگەرێت سڤك پێشکێش دکەت‌و هندەك تیپیت دی یێت هەین پاراو ئابوورێ ژ دەولەتێ ناستینن لێ چ بەرهەما بەرهەما پێشکێش ناکەن ئیلا ب رازیبونا چاڤدێریا دەولەتێ ،وەکی تیپا «شانویا میللی»و هندەك تیپێت دی یێت هەین پارا ژ دەولەتێ دستینن لێ لژێر چاڤدێریا وێ بەرهەمی پێشکێش ناکەن وەك تیپا (مسرح بیت الفنانین)و تیپا شانویا زانکویێ ئەوا گەلەك جارا ئاهەنگ‌و کۆڕا ئامادە دکەت بو شانویێ‌و بوخاندنا گوتارا ژ لایێ رەخنەگرێت شانویێ‌ڤە لسەر مێژوو قوتابخانێت شانویێ ل جیهانێ .

ئەڤە ژ لایەکی ڤەو ژ لایەکێ دی ڤە هەمی دویماهێت سالێ ئەڤ تیپە راپورتا بەلاڤ دکەن لسەر بەرهەم‌و بزاڤێت‌و خو .. ئەڤجا بو نموونە بزاڤا تیپا (مسرح البرج) ل سالا ١٩٧٩ گەهشتە هەشت شانوگەریا یانکو هەشت شانوگەری پێشکێش کرن وەکی شانوگەریا (فرانسیسکا) یا هونەرمەند فرانك فیدکندو شانوگەریا (خائن) یا هونەرمەند هارولد بنترو شانوگەریا (ووتارا بەرزە) یاهونەرمەند کارل شترن‌و شانوگەریا [خەونا شەڤەکا هاڤینێ] یا هونەرمەندێ جیهانی ولیەم شکسپیری ... هەر وەسا بزاڤا تیپا شانۆیا ئەکادیمی ئەوا سەر ب تیپا (مسرح البرج) بو سالا ١٩٧٩ ئەڤەبون . پێشکێشکرنا شانوگەریا (هیدا جابلر)و شانوگەریا (مالا بویکا) ئەڤ هەردوو شانوگەری یێت هونەرمەند (هزیك ئەبیسن)ن هەروەسا پێشکێشکرنا هەردوو شانوگەرێت هونەرمەندێ مەزن برتولت بریشت (سێ بنس‌و شانوگەریا مامۆستایێ کۆچکێ)و پێشکێسکرنا شانوگەریا (وەلاتێ دویر) یا هونەرمەند ارتو شنیسلرو شانوگەریا (جلکێت پیس) یا توم شوب .. ئەڤەو هندەك تیپیت دی یێت بارزگانی (تجاری) یێت هەین وەك تیپا (مسرح الدیموند) ئەوا ئوپرا پێشکێش دکەت‌و تیپا (تیاتر اندرفین) ئەوا بەرهەمێت سەماو موسیقێ پیشکێش دکەت‌و دڤێت بزانین کو ڤێ تیپێ گەلەك ئافرەت یێت دگەل هەین .. ئەڤجا دەربارێ ڤان تیپێت بازرگانی.. ئەڤا تیپا چ چاڤدێری‌و زێرەڤانیا دەولەتێ لسەر نینە ، بەلکو رێڤەبەرێ تیپێ‌و دەرهینەرێ تیپێ دەڤێت شانویێ دهەلبژێرن‌و پێشکێش دکەن‌و بەهرا پتر ژ دەڤێت وان دکلاسیکی‌نە .

دەربارێ دەرهینەرێت شانویێ گەلەکن لێ بەرزترین‌و مەزنترین دەرهینەر ل نەمسا (ماکسی راینهاردت)ە ، ئەڤ دەرهینەرە یێ داخبارە ب رێبازا ریالیزمی دشانویێ‌داو دیسا گەلەك بایەخی د دەتە بابەتێت مێژویی .

هەروەسا ژ دەرهینەرێت گەنج‌و پڕ بزاڤ ل جیهانا شانویا نەمساوی تاڤێ ڤان هەردووو هونەرمەندا یێ خویایە (اوتوشنیك)و هونەرمەند (کونی هاینز مابر) ئەوی لسەر دەستێ هونەرمەندێ مەزن برتولد بریشت فێر بوی‌و نهو رێڤەبەرێ تیپا (مسرح بیت

بروانە ل ٩

لە رۆژی رۆشنبیریدا

تیشکی وشەی کوردی

● چریکەی وشەی کوردی لە کوردوستانی عیراقدا ، تەنانەت لە پایتەختیش‌دا بەغدا ، خەریکە دوژمن کەڕو کوێر دەکات ...

ئەم تەقینەوەش لە کاروانی حەفتاکانەوە رویداو ئەو ئەنجامە پەرەپێدراوەی خستەوە کە مەبەستمانەو بوە مایەی روناکی چەندان کتێب‌و نامیلکەو گۆڤارو رۆژنامە .. هتد .

● یەکێکیش لەبنەماکانی ئەم زەمینەیە ، بە هاوکاری لایەنە رۆشنبیریەکانی تریش ، دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی‌یە ، کە بەرهەمەکانی ئەستێرەیەکی رێنمایی ئەم کاروانە پڕ لە تاقی‌کردنەوەیەو هەرچەندە کاروانەکەش توشی چەندان گەلەکۆمەو پاشقول لێ‌گرتن هاتووە ، بەڵام چونکە رەسەنایەتی لە هەموو گێژەڵوکەیەك گیرترە بۆیە قۆناغ بە قۆناغ کاروان تێشوی شەتەك ئەداو هێلی بەیانیش هەمیشە بەرەو لوتکە تائێستا بەردەوام خۆی دەکوتێ‌و ئەمەش سەرباری چاپەمەنیەکان بوە هۆی گردکردنەوەی زوربەی هەرە زۆری خاوەن قەڵەمە بەتواناکان لە دەوری خۆیی‌و خاوەن بەهرەکانی پەرەپێداو لێهاتووەکانیشی زیاتر چەسپاند کەچی ئاکام هەر وشەی رەسەنی کوردی بردیەوە .

● بەختەوەری وشەی کوردی لە کوردستانی عیراقدا لەوەدا بو کە لە ژێر رەشماڵی سەرکردایەتیەکی هۆشمەندو سەرکردەیەکی بەتواناو خاوەن هەڵوێستی وەك صدام حسین‌دا توانی ئارەقەی ماندوێتی‌و نەبوونی خۆی بسڕێتەوە تەنانەت ئامادەبوونی سەرەکی فەرماندە صدام حسین لە لێکۆڵینەوەی نەخشەی کاری دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاو کردنەوەی کوردی بە دۆزینەوەی کانێ وشەی کوردی نوێ دادەنرێت ، بەڵگەی ئەمەش هەرچەندە ئامادە بونەکەی بەرێزی بایەخ پێدانێکە مێژوو بۆمانی تۆمارکرد بەڵام هەر لەوێدا فراوان کردنی رێگای چاپەمەنی کوردیمان – بەچاو پۆشین لە بارودۆخی جەنگی پیرۆزمان – لەلایەن خۆیەوە ئەوەندەی‌تر توانی کەلێنە کۆن‌و دێرینەکانمان پڕ بکاتەوە .

● ئەوەی سەرەوە وەکو خوێنەوارێکی کورد وتم‌و ئەم دوو دێڕەش وەکو رۆژنامەنووسێکی کورد دەڵێم کە ئامادەبوونی سەرەکی فەرماندە صدام حسین لە نەخشەی کاری دەزگاکەماندا بەلای‌کەمەوە توانی ئەو مۆتەکەیەی کە خەریك بو نو چی ئەدا بەسەر نوکی قەڵەمەکەمدا بەرامبەر هەندێ دیاردەو برێ لە لێپرسراوان‌و کاربەدەستانی کەمتەرخەم توانی رەگەبڕی بکات .

■ فریا جاف ■

چاڵ

— چیرۆك —

پیرەمێردەکە نووست ،لەوکاتەدا پیاوێکی بەرگ سەوزی لێ هاتە پێشەوەو پێی گوت‌شوێنم بکەوە .

لەسەرە خۆ کەوتە رێ ، پێرەمێردیش بەسەر کزی‌یەوە شوێنی کەوت،بەرگ سەوزەکە ئەوەندەی پێ نەچوو دەستی کرد بەڕاکردن ،پیرەمێرد هەوڵی‌دا بیگاتێ سوودی نەبوو ، بەرگ سەوزەکە لێی دوورکەوتەوە، لە ڕۆیشتن کەوت‌و ، بە هەناسەبڕکێ‌و سەرسام‌و شێواو لە پڕ هەستی بە کیژێکی بچکۆلانە کرد لە نزیکی‌یەوە وەستاوەو بە ناوێلی تەماشای دەکات لە ژێر جلەکانی‌یەوە گۆشتێکی سپی وەك کەڵك سەرەتاتکێی دەکرد ، پرچێکی ڕەشی درێژ بەسەر شانەکانیدا پەخشس بوو بوو ، لێی پرسی :

–«کیژۆڵە ناوت چی‌یە ؟»

کچەکە گوتی : «ناوم نەواڵە» .

پیرەمێرد بەسەر سامی‌و ترسەوە نگوتی :

– «ناوت نەواڵە ؟» .

کیژەکە ووشەیەکی لە زار دەرنەچوو کڕوزانەوەیەکی لێ بەرز بۆوەو چاوی بڕی‌یە پیاوێکی ڕوو تووڕە کە لە ماڵێکەوە دەرچوو ،پەلاماری داو دەستی کرد بە لێدانی‌و دڕندانە دەی‌نەڕاند :

– «پێم نەووتی قسە لەگەل پیاواندا مەکە ؟» .

پیرەمێرد گوتی : «بەڵام بچکۆلەیە» .

پیاوەکە بە چاوێکی نیگەرانی‌بەوە تەماشای پیرەمێردی کردو گوتی :

– «خانەوادەکەمان ئابڕوومەندەو کچێکی تیادا نی‌یە قسە لەگەل پیاواندا بکات» .

کیژەکەی بەرەو ماڵێ پەلکێش کردو بە توندی دەرگاکەی لە دوای خۆیەوە پێوەدا . پیرەمێردیش لە کۆڵانە چۆڵەکەدا بە تەنها مایەوەو بەرەنگاری‌ی شەکەتی‌و سەرەگێژکەی دەکرد ، تەماشای کرد خۆی بە پێوە ناگرێت‌و ڕوو دەنیشتە سەر زەوی‌و پشتی

بە دبوارەکەوە هەڵدەپەسێری بەڵام هەر ئەوەندە چاوی نوقان پێکەنینی ئافرەتێك بەر گوێی کەوت، هەوڵی‌دا چاوی بکاتەوە بەڵام نەکرانەوە .

دووبارە دەنگی ئافرەتەکە چەشنی لە رینەوەی دوو باڵی پەلەوەرێکی بچکۆلەی سپی بەنەرمی‌و بە سۆز بەرز بۆوە، پیرەمێرد هەڵساو ئەنهای بینینی ئەو ژنەی کرد کە پێ دەکەنێ‌و ئازاری دەدا ،بەرەو دواوە لە پەکوتێی کردو هەوڵی دا بیگرێت ، بەڵام هەردوو دەستی بە ڤالابی مانەوە هەوڵێکی بێ‌پایانی داتا توانی چاوانی کردەوە ، بە پەرۆشەوە ئاوڕی لە دەورو پشتی خۆی دابەوە ، شوێنەواری ئافرەتەکەی نەدۆزی‌یەوە بەڵکو دوو پیاوی بینی بە قورسی‌یەوە هەنگاویان دەهانی دەڕۆیشتن ، تابووتێکی زەردیان هەڵگرتبوو ، کاتێ نزیك بوونەوە تابووتەکەیان نایە سەر زەوی‌و پەردەکەیان لەسەر لادا ، پیرەمێرد ئافرەتێکی خڵتان خوێنی لە بن تابووتەکەدا بینی ڕاکشا بوو .

بەکێك لە دوو پیاوەکە ئاماژەی بۆ ئافرەتەکە کردو بە پیرەمێردەکەی گوت :

– «پێویستە بیخوازیت» .

پیرەمێرد بە پەشۆکاری‌–بەوە تەماشای ئافرەتەکەی کردو گوتی :

– «من ژن ناهێنم» !.

پیاوەکە گوتی : «بەڵام تۆ بەڵێنت پێی داوە کە بیخوازیت» .

پیرەمێرد گوتی : «من نای ناسم‌و لەمەو بەریش نەم بینیوە».

پیاوەکە پیکەنینێکی کاڵتە ئامێزی کورتی کردو گوتی :

– «چۆن دەڵێیت نای ناسیم کەچی تۆ کوشتووتە ؟ ناوی نەواڵە . نابەتەوە یادت ؟» .

دەسبەجێ پیرەمێرد گوتی: «من هیچ ئافرەتێك ناناسم ناوی نەوال بێت‌و کەسیشم نەکوشتووە .» .

پیاوەکە بە ئافرەتە ئاختێنراوەکەی نێو تابووتەکەی گوت :

– «نەوال قسە بکە ».

نەوال لە تابووتەکە هاتە دەردوەو هەڵسایە سەرپێ‌و خوێنیش لە زامێکی قوولی گەردنی دەچۆڕا . پەنجەکانی ڕاوەشان‌و هێمای بۆ پیرەمێرد کردو بە دەنگێکی تاساوەوە کوتی :

– «ئا ئەمە کوشتمی ».

پیاوەکە گوتی : «بەڵام گوایا ئەم نات ناسێت ».

نەوال گوتی : «پێی ووتم کە خۆشی ئەوێم . بەرەو ماڵێکی چۆل ڕای ڕفاندم‌و لەوێدا کوشتمی ».

پیرەمێرد هاواری کرد : «من نەم کوشتووی . براکەت کوشتتی ».

نەوال ووتی : «براکەم کوشتمی‌و ووتی . دەبێ ئەم ئابڕوو چوونە بسڕێتەوە ».

پیاوەکە ئاماژەی بۆ پیرەمێرد کردو بە نەوالی ووت :

– «ئاخۆ دووبارە لەگەڵیا دەچیتەوە ماڵەکەی ؟» نەوال سەری ڕەزامەندی لەقان‌و بە شەرمەوە ووتی :

– «چی بکەم ؟ من ئافرەتم»

پیاوەکە بە ڕقەوە چەپۆکێکی لەسەر شانی‌دا . ئەم گوێی پێ نەدا . بە دوو چاوی خەمناکەوە تەماشای پیرەمێردەکەی کردو بە میهرێکی پرسیار ئامێزەوە ووتی : «ئەوە نام‌ناسیتەوە؟!»

پیرەمێردەکە بە دەنگێکی لەرزۆکەوە ویستی پێی بێژێت کە ئەو . پشیلەکان‌و هەورو دارزەیتوونەکانی سووتان‌و ناوی لەسەر هەموو دبواری ماڵەکانا نووسیووەو بە زەبوونی‌یەوە بانگی لە –لە دەست چوویەك – دەکرد کە ناگەرێتەوە بەڵام ڤیانێکی زەبوونی‌ی گریان دەنگی تاسان . لە پڕ چووە لای نەوالەوەو بە دوو باڵی لاوازەوە لە ئامێزی گرت : دەمی نووسانە زامەکەی گەردنی‌یەوە . خوێن بۆ نێو دەمی کفەی کردو بە ناو دەمی داچۆڕا . بەلادا هات‌و بێ برستی‌یەکی بە ئازار تینی بۆ هێنا . بەڵام هێشتا خۆی بە نەوالەوە کرتبوو کە گەنجێکی چەقۆ بە دەس کەوتبووەوە وێزەی‌و پرچە درێژەکەی لە مەچەك خۆی ئالاندبوو . دابە بەر چەقۆو لەو دەمەدا بە بلمە بلم‌و بە دەنگێکی هێواش‌و پاڕانەوەوە دەی گوت :

– «کاکە ... کاکە .»

پیرەمێرد ڕای کردو لە دەنگی نەوال هەڵات . کاتێ گەیشتەوە ماڵ . بینی دەرگا گیراوەو لە پشتەوە لوورە لوورێك دێ خۆی کرد بە ژوورا بینی وا خوشکەکەی دەکرێت . لێی پرسی :

«چی قەوماوە ؟ بۆچی دەگرێیت ؟» خوشکەکەی پاسوخی نەدایەوەو لەسەر کریان‌و خۆ ڕنینەوەی خۆی بەردەوام بوو . پرسیاری لە ژنگەلێکی ڕەشپۆش کرد : «چی ڕووی داوە؟» وەڵامێکی دەستگیر نەبوو . بە پەلە خۆی گەباندە ژوورەکەی خۆی . بینی وا پیرەمێردێك بە بێ جوولە لەسەر نوێنەکەی هەڵاژاوە . بە سەرسامی‌یەوە لێی نزیك بۆوە . تاوێك لە ڕووە زەردهەڵگەڕاوەکەی ڕاما . ئینجا بە ترسەوە پاشەو پاش گەڕایەوەو ویستی هەڵێت بەڵام چەند دەستێك چنگیان لێی گیر کردو هەڵیان گرت‌و خستیانە نێو تابووتێکەوە وەك منداڵێك کە باوەش لە دایکە مردووەکەی بدات . زۆر گریا بەڵام ساتە وەختێك وازی لە گریان هێنا . پەردەی سەر تابووتەکە کەمێك لا براو پارچەیەکی بچووکی وورشەدار لە ئاسمانی شین‌و قووڵ دەرکەوت . بە هەناسە برکێوە چاوی تێ بڕی .

دوای نەختێك هەستی کرد گڵێکی زۆر دەڕژێتە سەری‌و لە چاڵێکی تەنگدا بەندی دەکات . ئینجا بە هاوارێکی دوورو درێژەوە بانگی ئافرەتێکی سەر بڕاوی کرد.

نووسینی : زەکریا تامر
وەرگێرانی : جەلیل کاکە وەیس

رەوتی رۆشنبیری کوردی

لە شاری هەڵەبجەدا

هەر لەسەرەتا شاری هەڵەبجە جێگەی ئەدەب‌و هونەربوە گفتوگۆی شاعیرەکان .. عبدالله گۆران ، احمد مختار، ناطیق ، طاهیر بگ‌و علی کمال باپیر ، هەژار ... هتد .. تێکەڵ بەشنەی شەماڵی مۆردانەو باخی میر بووە .

هەرچی بارە هونەریەکەشە لە سەرەتای ساڵەکانی ٧٠ وە تیپی مۆسیقای تیا دامەزراوە ، بە بەردەوامی چالاکیەکانی خۆیان بەرێوەدەبەن ، تیپی شانۆی لە شارەکەدا لە ساڵەکانی ٥٠ وە لەلایەن کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی لقی هەڵەبجەوە کراوەتەوە ، جەماوەری شاریان بەشانۆی کوردی‌و بێگانە ئاشناکردوە .

ئەمەوێت لەم بەسەرکردنەوەیەی رۆشنبیری کوردی‌دا ، شارە خنجیلانەکەی هەڵەبجە بەسەر بکەمەوە . بیخەمە پێش چاوی دەزگا رۆشنبیریەکان ، ئەوەش نەگەیشتنی زوربەی ئەم کتێبانەیە کە لەلایەن ئەو دەزگایانەوە دەرئەچێ ، مەسەلە خوێندنەوە هۆیەکی سەرەکیە بۆ گەشەسەندن‌و پێش‌خستنی رۆشنبیری‌و پێگەیاندنی رۆشنبیران . ئەمەش گیروگرفتێکی گەورەیە لەبەردەم رۆشنبیراندا لە شارەکەمان ، کە تەنها دوو کتێبخانەی تێدایە ، جگە لە کتێبخانەی گشتی پێویستە بەشی ئەم شارە زۆر کرێت .

باری رۆشنبیری کوردی لەشاری هەڵەبجەدا ، دەتوانم بڵێم ئەگەر رەوتی زیاتر بەرەو پێشەوە چونی تیدا نەبێت ، بێ‌گومان دەستەو ستانیش نەوەستاوە ، بۆ نموونە لەم ساڵانەی پێشودا چەندەها کۆڕی ئەدەبی گیراوەو چەندەها شانۆیی پێشکەش کراوە ، شانەبەشانی تیپی مۆسیقاو گۆرانی‌و منداڵان . بەڵام ئەوەی تەنها لەم شارەدا بۆشایی خراوەتە سەر ، بێشنگای وێنەیە . کە تەنها جارێك نەبێ ، لەم ماوەیەی دوایدا پێشانگای وێنەی تیدا نەکراوەتەوە ، ئومێدمان هەیە کە ئەو بۆشاییەش پڕبکرێتەوە . لە دوای ساڵانی ١٩٧٦ وە ئەم بارە رۆشنبیرییەش رەنگدانەوەی کۆمەڵێ مرۆڤی کارامەو بەرهەمەندە کە جێگای رێزو ستایشە بە بەردەوامی لە پێشخستنی رۆشنبیری کوردیدا .

■ ئیبراهیم هەورامانی – هەڵەبجە ■

«نێمارا» جگەرخوین

ئیسماعیل تاها شاهین

کوڤان لاغێ دل جەریا
خەملو خێزا گولی وەریا
کول لغێ ئاخن دا گەریا
بلبل ئاوازا مە خوینە

هەوار مەخوونە ئاوازا
ئەوڕۆ مەگرە لگولێ نازا
ژ کیس مە جۆ میرەك نازا
تێکدە ئەم دلکولێن وینە

مێربوو گەلێ زمێرا رێندە
زوو رادیبوو بەری سپیدا
ئەبوو هۆز مابە دخەوێ دە
کی دێ مە هشیار کەت دبینە

کی دێ زخەو راکت خەوارا ؟
کی دێ تێنێ دنە فارا ؟
جەگەر بازو دەری گەلهە خەوارا
بێن هاز مرنانە ئەی کینە ؟

کینە خونم . کینە کوزرە
خەمێن تە کو نەچن دۆرا ؟
فیانا تە دڵا زۆرە .
لەورا مە دلێ تە مزی خوینە

نمە دلە . بە هەردوو جاف
خەمێ بسرن . کولێ داناف
مرنانە لە نکاندن کاف
دل مە بجیا . کول بوو کینە

سینە کولە ز ئەرز ترو
بیرو لاوا نسین گریا
ماڵا کوزگا خوە نەهێلتیا
ماڵکا من بز ئەو بیمینە

خولیا بیرهاتنا

نزار بەزاز

ل نفستنا ..
فی دلێ ژار
من کومکرن ..
هەمی بیرهاتن‌و هزرو شینوار
من هاڤێتن ..
لناڤ ئاگرەکێ .. هار
هەلکربو ..
تیشا بریتیت .. دژوار
پشتی هینگێ ..
ل هشیاربینا دلی
من دەستپێتخوش دریژکرنە
فەمیا ئاگری

نو لناڤ گەریام
بەلکی ببینم .. بو دلی
بیرهاتنەکا نەسوتی
بەلێ ئاگر
چ نەهێلیت
ژ بلی خولیێ
چ نەهێلیت .. نەسوتی ..
بومن ژ هەمی بیرهاتنا ..
قەد چ نەما
ژبلی خولیێ
من ئەڤ دەستپێتخو فەکرن
داوێ خولیا بیرهاتنا راکەم
بو ڤی دلێ خوب فەشێرم
وێ گاڤێ
بایەك هات ئەز گێژکرم
خولی هەمی بزالەکر
لناڤ ستریا .. لناڤ چەند داسیا
بەلاڤەکر ..
بەلاڤەکر ..

Institut Kurde de Paris

چۆن لە ئێران هەڵاتم

بە پێنووسی نووسەری ئێرانی :
سیاوش بەشیری
ب . شەپۆل
کردوویەتی بە کوردی

بەشی یەکەم

هێشتاکەیش لە کاتێکدا کە ئەم دێڕانە دەنووسم لە خۆم دەپرسم ئایا دەبووایە لە ئێراندا بمایەمەوە ، وەك نووسەرێکی ناودارِ ئێرانی‌یەکان بە هۆی نووسین‌و شانۆگەری‌و چیرۆك‌و ووتارەکانمەوە ناسیومیان ، تــا دەمرم‌و بۆگەن دەبم‌و دمرزێم ؟ یاخود هەڵاتن ڕێگایەکی ڕاست‌و دروستە کە هەڵمبژاردووە . .دەمویســـت بمێنمەوە .. بەڵام نەمدەویست بۆگەن ببم .. بـــۆ ئەوە نەخوڵقاووم تا برزێم‌و بۆگەن ببم .. ڕاستیــت دەوێــت نیشتمان زۆر خۆشەویستە .. خاکەکەم ، گلکۆی دایکم .. هۆنراوەکانم .. وێژەکەم .. هەموو ئەوانە ڕاستن کەچی نیشتمان خنکێنراوە .. دەبـــوو شوورەکان برووخێنرێن .. دەبوو هەڵبێم ..

بیرکردنەوەو خەیاڵ‌کردن ماندوویان کـــردم .. بەربەرەکانێیەك لەگەڵ ناخەوەدا .. لەگەڵ خـــودی خۆدا . لەگەڵ مێشك‌و وێژداندا .. کە ڕۆژگارێکی دوورو درێژیان لێ‌خایاندم .. بە خۆمم گوت لە کاتێکدا فرمێسك ڕوومەتــی دەشـــوشتم ئــەی «سیاوش بەشیری» دەبێت لێرە نەمێنیت ماڵئاوایی لە کتێب‌و کتێبخانەکەت‌و دیوانی هۆنراوەکانی (حافظ) بکە کــە هەمیشە لێت جودا نەدەبووەوە .. ئەوە جودابوونە‌ـ وەیەکی کورتە .. دووبارە دەگەڕێیتەوە تــا گەردو تۆزی سەر ڕووی بەرگی کتێبەکانت بسڕیتەوە .

تەلەفۆنم بۆ لەندەن کرد ناوونیشانی کابرایەکیان پێدام بە درێژایی پێنج ڕۆژ بە دوویدا گەڕام تـــا دۆزیمەوە .. هەردووکمان لە یەکتری نامۆ بووین .. ئەم دەناسی‌و نەیدەناسیم .. ناویم نەدەزانی‌و ناوی دەزانیم .. کەلەگەت‌و مەحەك ئەستوور بوو .. لە لەندەنەوە تەلەفۆنیان بۆ کردبوو . داوایان لێ‌کردبوو یارمەتیم بدات ئێران بەجێ‌بهێڵم .. بە یـــەك گەیشتنەکەمان لە چێشتخانەیەکی نزیك بە ناوچـــەی «وونك»ی نزیك حەشارگەکەم پێك‌هات . ناوونیشانی یەکتری ناسینمان ئەو جل‌وبەرگانە بوون لەبەرمان‌ـ کردبوون‌و لەڕاستیشدا بەیەك گەیشتنەکە بـــەلای منەوە ئەوەبوو کە هەوڵدانەکە سەرکەوتوو دەبێت .

بەرانبەری دانیشم تا لە هۆیەکانی هەڵهاتـــن لەگەڵیدا بکۆڵمەوە .. پێی‌گوتم من ناتناسم‌و لـــەو بڕوایەشدام ئەو ناوەی کە پێیان‌گوتم نــــــاوی ڕاستەقینەت نی‌یە بەڵام ئارەزوو دەکەم ڕاستیت بۆ دەربخەم‌و داوات لێ‌بکەم خـــۆت تووشـــــی دەردی سەری نەکەیت من بەر لە دوو ساڵ وازم لە مووحە‌ـ خۆری هێناوەو لە ناوچەی کەرەج‌دا خەریکـــــــی کشتسازیم ، دوێنێ بەیانی کابرایەك لـــە لەندەنەوە تەلەفۆنی بۆ بکردم .. ڕۆژێك لە ڕۆژان لێپرسراوی بەڕێوەبردنی من بوو ، داوای لێ‌کردم یارمەتیت بدەم ئێران بەجێ‌بهێڵیت .. باوەڕم پێ‌دەکەیت یان نا من بۆ خۆم ئەچوومەتە دەرەوە بـــۆ تەنیـــا جارێکیش بوویێت‌و ناشزانم چۆن (خەڵکان) بە ڕێگای کەژو چیاو شیوەکاندا دەرباز دەکەن . بە ڕاشکاوی پێت‌دەڵێم هیچ شتێکم لەدەست نایەت‌و ژیانی تۆیش لـــــــە مەترسیدایە !!

دەبوو هەڵسابام تا دەستەکانیم ماچ کردبا ... کەچی شتە سەرسوڕهێنەکە زۆر بەهێزبوو .. هیچ ووردتەیەکم لەزار نەهاتە دەرێ .. هیچ شتێکم نەبوو بیڵێم .. هەموو خەون‌و ئاواتێکم ڕەوی‌یەوەو بوو بە نائومێدی .. تەوێڵیم ماچ‌کردو سوپاسگوزاریم کردو لەیەك دابڕاین :

بۆ حەشارگەکەم گەڕامەوەو لەناو خەیاڵ‌و خەم‌و خەفەت‌و نائومێدی‌یەکی کوشەندەدا نقوم بووم .. ڤالیۆمێکی دیکەم قووت‌دا ئەوە شەشەمین «ڤالیۆم»بوو ئەو ڕۆژە قووتم دابوون پاشان بـــۆی دەچووم ... دەبێت ڕاستی بە (دکتۆر)و کەسەکانی دیکە ڕابگەیەنم

دکتۆر لە ماڵەوەی خۆیدا خەریکی وێنەکرتنی بەڵگەیەکی نوێ بوو دەستی کەوتبوو بەیوەندی‌ی بـــە یاری‌کردن بە سامانی دەوڵەت هەبوو لەلایەن ئەندازیار (هندی زادە)وە کە برازای (خومەینی)یە .

بە ئەسپایی گوێ‌ڕایەڵم بوو پاشان دڵنیای کردم‌و گوتی : بەلە مەکەو مەشڵەژێ .. تێکۆشـــــەرێکی بەجەرگ بوو .. هەموومان خۆشمان دەوێت .. زۆر بەندیخانەی دیبوو . ڕێگەیشی نەدرابوو سەر لە حەندین وولات بدات .. بە دەسەواژەیەکی کورت قایلی کردم . گوتی (کۆتایی هەموو شتێك واتـــای کۆتایی‌هاتنی ژیان ناگەیەنێت‌و .. کۆتایی‌هاتنـــــی ژیانیش واتای کۆتایی‌هاتنی خەبات ناگەیەنێت‌و لـــە جیاتی‌ی نائومێدی دەبێت بیر لە ڕێگایەکی دیکەی خۆڕزگارکردن بکرێتەوە) .

ووشەکانی خوێنێکی نوێ‌بوون لە دەمارەکانمدا قولپیان دەدا .. خوێنێکی نوێ هەر دڵۆپێکی دروشمی مردنیان . بۆ خومەینی‌ی خەڵەفاوی جادووگـــەر بەرزدەکردەوە .

کەسم نەدەناسی بەڵام دەمزانی کەسانێك هەن بازرگانی بە خەڵکی تردوە دەکەن بەرانبەر بـــــە پارەیەکی زۆر .. هیوام بە دکتۆر زۆر گەورە بوو .. شەووڕۆژ بە دووی ئەو کەسەدا دەگەڕا شتی بـــێ دەبەسترێت .. پەیوەندیمان بە زۆر کەسەوە کرد.. قسەکانیان منـــی قایل‌دەکرد بــــەڵام (دکتۆر)یان قایل‌نەدەکرد .

لەگەڵ (دکتۆر)دا دانیشتم بۆ ئاڵوگۆڕکردنـــی بیروڕا سەبارەت ئەو شێوازەی بۆ هەڵاتن هەڵـــی‌ـ دەبژێرین .. ڕێگای زاهیدان بۆپاکستان هەرزان‌ترو ئاسان‌ترین ڕێگابوو .

بەڵام مەترسیدارە بۆیە ڕێگای تورکیامان بـــە باش‌زانی .. بڕیارم دا بە شێوەیەکی قانوونی پـــێ بنێمە خاکی تورکیاوە .. بەرگەی کرتووخانە ناگرم لە وولاتێکی تردا .. چوونە بەندیخانەی ئاخوندەکانەوە کە تاڵیم چەشتووە شتێکەو چوونـــە بەندیخانــــەی وولاتێکی بێگانەوە شتێکی دیکەیە .

حەزم نەدەکرد سەرکێشی‌ی پاساکانی هیـــچ وولاتێك بکەم .. ماوەی پاسابۆرتەکەم تەواو ببـــوو بۆیە هەندێك کەرەستەی شیمیاییم بۆ گۆڕینـــــــــی بەروارەکەی بەکارهێنا وای‌لێ‌هات پاسابۆرتەکە بـــۆ سێ ساڵی دیکە دەستی دەدا .. هەموو ڕۆژێـــــك بەڕەی پاسابۆرتەکەم هەڵدەدایەوەو زۆرتــــر شادمان دەبووم .

(دکتۆر) هێشتا بە دووی «بازرگانانی ئادەمیزاد»دا دەگەڕا بۆ ئەوەی کەڵ‌و پەلەکە (مرۆڤەکە) لە ئەستۆر (ئەمبار)ی ستەمی ئاخوندانەوە بۆ بازاڕی سەربەستی بگوێزێتەوە . .ئاشنای دوو بازرگان لەو بازرگانانە بووین کەچی ئەو پارەیەی دەیانویست زۆر زۆر بوو.. چوار سەد هەزار تومەن .. بە لای منەوە پارەیەکی زۆرە .. ئەوەبوو پێش ماوەیەك سێ ملیۆن تومـــەن بەرتیلم دا بەرامبەر بەوەی لە بەندخانەی تۆقێنەری «ئیڤین» دەرچم .. کەسێکیش پی‌یە ئەم پـــــارە زۆرەمەم بە قەرز بداتێ .. (دکتۆر) نائومێد نەبوو هەردەم هەوڵی دەداو منیش لەلای خۆمەوە هەوڵـم دەدا ڤیزەیەکم بۆ فەرەنسا دەستبکەوێت .. بەڵام دژواری لەوەدا بوو چۆن بکەمــە باڵیۆزخانــــەی فەرەنســەوی .

(سیرۆس فرزامی)م دەناسی کە چەند ساڵێك سکرتێری نووسینی ڕۆژنامەی فەرەنسەوی زمانـــی تاران (جۆرناڵ دوو تیهران) بوو کەچی ئەنجام ڕانیە لە ئێران نەماوە . بۆیە ئاشنایەتیم لەگەڵ خاتـــــوو (میهری)دا پەیداکرد کە خێزانی یەکێك لە دۆستەکانم بـــوو کـــە لە کۆمپانیایەکی ئێرانی - فەرەنسەوی‌ی تێکەڵ‌دا ئیشی‌دەکرد . منیش پاسابۆرتەکەم دایــــە کەچی ئەو ڕۆژە باڵیۆزی فەرەنسەوی نەخۆش بوو. نەهات بۆ باڵیۆزخانە پاشـــی ئەوەیشـــی دوو ڕۆژی شووودانی بە دووەدا هات .. ئەو سێ ڕۆژەم بـــە ئەرۆشی‌یەوە بەسەربرد تا ئەو کاتەی خاتوو (میهری) تەلەفۆنی بۆ کردم‌و مژدەی دامێ (دەفتەری جێکەکان ئامادەیە) .

بە بێ‌ئاگایی‌لەخۆ دەستم بە تێکەبین کرد لـــــە خۆشیاندا .. باوەڕم نەدەکرد .. دەبێت بەچاوی خۆم پاسابۆرتەکە ببینم تا لە مۆری باڵیۆزخانەکەو مۆری باڵیۆزەکە دڵنیابم .. خاتوو (میهـــــــری) پاسابۆرتەکەی بۆ ناردمەوەو بۆم دەرکەوت هەموو‌ـ شتێك لە شوێنی خۆیدایە .. هەروەنەبوو لــــە خۆشیاندا دەست بە هاوارکردن بکەم .. بـــەڵام وەبیرم کەوتەوە کە من لە حەشارگەدام‌و ئەم جۆرە ڕەفتارانەیش وا دەکەن شوێنەکەم پێ‌بزانرێت .

(دکتۆر) لە شاری (ئەردەبیل) دۆستێکی هەبوو کـــە ناوچەکەی لـــە سنوورەوە زۆر دوور نەبوو .. بەدرێژایی دوو ڕۆژ سەبارەتی گفت‌وگۆمان کـــرد ئەنجام بڕیارمان دا ڕۆژی هەینی بۆی دەرچین ... دۆستێك ئۆتۆمبیلەکەی خۆیی پێ‌داین‌و لە نیـــوەی شەودا لە ڕێگای (کەرەج - قەزویـــن - ڕەشـــت - ئەستارا)وە ڕوومان کردە ئەردەبیل . گەیشـــتنە شارەکە کە زیاتر لە جارێك سەرم لێ‌دابوو لەوانەشە ئەم سەردانەم دووا سەردانم بێت .

بەردو ماڵی ئەو کابرایە چووین . ئەخۆش بـــوو لە نێو جێکەدا کەوتبوو کەچی زۆر بـــە گەرمی‌یەوە پێشوازی‌ی لێ‌کردین .. دانیشتین کەوتینە گفت‌وگۆ لەگەڵیدا . .دەستی بە لێپرسین کرد ســـەبارەت بارودۆخی تاران‌و زوڵم‌و ستەمکەری‌ی ئاخوندەکان. سەبارەت ئەو کەسانە لێی‌پرسین کە لە «بەهەشتی ئاخوندەکان» هەڵدێن !! لەوانەش من کە بۆ لای هاتووم بۆ ئەوەی ڕزگارم بکات‌و یارمەتیم بدات ئێران بەجێ‌بهێڵم . ئەویش نامەیەکی ئاڕاستەکراوی بـــۆ دۆستێکی لە گوندی «سەروو»ی سەرسنوور نووسی کە ناوی «عیصمەت بەگ» بوو تا یارمەتیم بدات لــە ئێران هەڵبێم .. پێی‌گوتم (بیست) هەزار تومەنی بدەیە بۆیشی دوویات‌کردمەوە گرانی‌و سەختی لـــە پەڕینەوەی سنووردا نی‌یە بەڵکو لە جۆنیەتــــی‌ی گەیشتندایە لە تارانەوە بۆ ورمێ ئەنجا بۆ سەروو.

بەلای منەوە نامەکە وەك بلیتێکی نەپڕینەوە وابــوو .. شــەو «ئەردەبیل»مان بــەردو «تەوریز» بەجێ‌هێشت چونکە دکتۆر وای بە باش نەدەزانی بە شەو بۆ تاران بگەڕێینەوە .. گەیشتینە «تەوریز» ڕوومان‌کردە ماڵی دۆستێك بینی‌ی شتێکی دژوارە بەتەنیا خۆم بۆ شاری (ورمێ) بچم‌و پاشان بۆ گوندی «سەروو» بۆیە لەگەڵ (دکتۆر)دا کەوتنە قســــەو باسەوە تا چارەسەرێك بدۆزنەوە چونکە لەنێـــوان ڕێگای «ورمێ» و «سەروو»دا پاسەوانی خومەینـــی هەن بە تایبەتی ناوچەی نێوان «ورمێ»و دەربەنـــدی ئارلۆ .

لە کاترمێری دەی سەرلەبەیانی‌دا «تەوریز»مان بەردو «تاران» بەجێ‌هێشت‌و خانەخۆیەکەی کـــە میواندارێی کردین واتە دۆستی «دکتۆر»ەکە بەڵێنی پێدان بە دووی کابرایەکدا بگەڕێت بۆ گونـــــدی «سەروو» بکەوێتە تەکم . پاشان گەیشتینە تاران، ڕوومان کردە حەشارگەکە ئەوەبـــوو عەلـــــی ئەندازیار، ئەو جانتایەی کڕیبوو کە لەوەدوێنێــــ ڕامسپاردبوو بیکڕێت. زۆر بە ئەرۆشەوەش چاوەڕێی دەکردین .

«عەلی‌ی ئەندزیار» ئەوەی دوویات دەکــردەوە کە دەبێت ڕێگایەك هەڵبژێرین پاسەوانی خومەینی‌ی لەسەر نەبێت بۆ ئەوەی سەد لەســـەد پلانەکـــــە سەربگرێت. کاتێکیش کە بە «دکتۆر»و «عەلـــی‌ی ئەندازیار»م ڕاگەیاند کە جانتاکە پڕلە کتێب‌و نامیلکەو بەڵگەنامە دەکەم کە ڕژێمی ئاخوندان ڕیسوا دەکەن بەیەك دەنگ گوتیان .. ئەدی تۆ شێت بوویــــت؟! وەڵامی هەردوویانم دایەوە ئەمە هەلی زێڕینمە ئێران بەجێ‌بهێڵم‌و ئەم بەڵگەنامانەم لەگەڵ بن ئەگـــــەر گیراشم با مەرگ بێت پێشوازی‌ی لێ‌دەکەم کاتێك ئەیانتوانی قایلم بکەن ئەو کاغەزانە لەگەڵ خۆنەبەم داوایان لێ‌کردم گەشتەکەم دوا بخەم تا کـــۆسپ‌و ئەگەرەکان لە ڕێگای «سەروو»دا نامێنن کەچی مـــن زۆر سووربووم لەسەر هەڵاتن چونکە ئەو نامەیــــەم لەکەڵ‌بوو تەك پاسابۆرت‌و ڤیزاکەدا هەموومان وایان لێ کردبووم دڵنیابووم لە گەیشتن بە شاری «ورمێ» بەبێ هیچ کۆسپ‌و تەگەرەیەك ئەنجام لەسەر ئـــەوە ڕێك کەوتین لە حەشارگەکەدا بمێنمەوە تا نامەیەکم لە تەورێزەوە پێ‌دەگات یان ئەو کەسە دەدۆزمەوە کە لە (ورمێ)وە بۆ (سەروو) دەکەوێتە تەکم سەرەڕای ئەم تەنگ‌و چەڵەمانە ئەوا تەنگ‌و چەڵەمەی پارەیش ڕوو بەڕووم بووەوە. ئەوە بوو ئەو هەوڵانەی دابووم توانیم تەنیا دووسەد هەزار تومەن‌و دەهەزار فرەنکی فەرەنسەوی بەیدا بکەم سەرەڕای ٦٦٠.. دۆلار کـــە ٢٢٠.. دۆلاری هی خۆم بوون ئەوانی دیکەی هــــــی دۆستێکم بوو داوای لێ‌کردبووم بیدەم بە دەستـــی کوڕەکەی کە لە ئەمریکا دەخوێنێت .

دە ڕۆژ چاوەڕوانم بوو بۆ ئەوەی هەواڵێکــــی دڵخۆشکەرم لە (دکتۆر)ەوە پێبگات واتە دۆزینەوەی ئەو کەسەی کە لە ورمێ‌وە بۆ گوندی «ســـــەروو» دەکەوێتە گەڵم .. ئەو ڕۆژگارە ڕۆژگارێکـــی دژوار بوو بەڵام دوا ڕۆژگاری مانەوەم بوو لەوێ .

لەناکاودا (دکتۆر) هاتە ژوورەوەو داوی لێ‌کردم خێرا کەڵ‌و پەلەکەم لەبەربکەم چونکە ئـــەو کەسەی دۆزیوەتەوە کە لە (ورمێ)وە بۆ «سەروو» دەکەوێتـــە تەکم. بە پەلە کەڵ‌و پەلەکەم لەبەرکردو کەوتمە تەك (دکتۆر) بۆ ماڵی گەنجێك پاشان بۆم دەرکەوت کە لە کوڕی سەردەك خێڵەکانە کە مەردایەتی‌ی خێڵەکـــان‌و داب‌ونەریتی ئەوروپایی تێدا دەردەکەوت، پاشـــــ ئەوەی کە لەگەڵ یەکتری‌دا کەوتنە قسەو باســـــەوە بڕیارمان دا لە کاترمێری ٢-٤ی سەر لەئێـــــوارە (تاران) بەردو «ورمێ» بەجێ‌بهێڵم بۆ ئەوەی پاشـــ نیوەشەو بگەمە شاری (سەلماس) چونکە پاسەوانـــی خومەینی لەو کاتانەدا لە ڕێگادا نین لە ترســـــــی شۆڕشگێڕەکاندا گەنجەکە ئاگاداری کردم کە پاسگای پاسەوانەکان لە «سەلماس» تەنیا شوێنێکی مەترسیداری ڕێگای نێوان تاران - ورمێ‌یە ئەگەر توانیــت بـــە سەلامەتی «سەلماس» بەجێ‌بهێنیت ئەوا مەسەلەکە لــە ورمێ‌وە بۆ (سەروو) زۆر ئاسان دەبێت . بـــۆ حەشارگەکە گەڕاینەوەو (دکتۆر) پاسێکی زۆری بۆ کڕیمەوە کە لە ڕێگادا سوودیان لێ‌وەردەگرم .

پاش سەعاتێك کـــە تارانمان بەجێ‌هێشت . گەیشتینە قەزوین . کە گەیشتینە ڕێگای تاکستان - زنجان هەستم‌کرد کە مەترسیم کەمە لـــێ دوور‌ـ دەکەوێتەوە .

ڕێبوارەکان هەموویان خەویان لێ‌کەوتبوو تەنیا من نەبێت کە دەمویست خۆم بە خوێندنەوەی کتێبێك بە ناوی «لەگەڵ شکۆمەندەکاندا» کـــە (عماد عصار) نووسیویەتی‌و پڕ لە ئەفسانەو هیچ‌و پووچە خەریك‌ـ کردبوو .. جار ناجارێکیش تەماشای دەم‌و چاوی ڕێبوارەکانم دەکردو پرسیارم لەخۆ دەکرد ئاخۆ کێیە وەك من بێت ئەویش بە ڕێگاوە بێت تا لە دۆزەخـــی ئاخوندەکان هەڵبێت ؟ سەرشۆڕی‌و دەربەدەری‌ی لەلا باشتربێت لەو شەوەی کە پەردەی بەسەر هەموو ئێراندا داداوەتەوە .

چاخانەکانی سەر ڕێگاکە باشترین شوێن بوون پاسەوانەکانیان تێدابێت بۆیە بڕیارم دا لە کاتـــی ڕاوەستانی ئۆتۆمبیلەکەدا نەچمە چاخانە . بــــەڵام لەوانەیە ئەم مانەوەیەم لە ئۆتۆمبیلەکەدا گومانیان لا نەبدابکات ؟ بۆیە گەیشتمە ئەوەی چارەسەری‌یەکی ناوەند بدۆزمەوە ئەویش ئەوەبوو کە ئۆتۆمبیلەکـــــە ڕاوەستا دابەزم‌و لە نزیکیەوە ڕاوەستم .

● ماویەتی ●

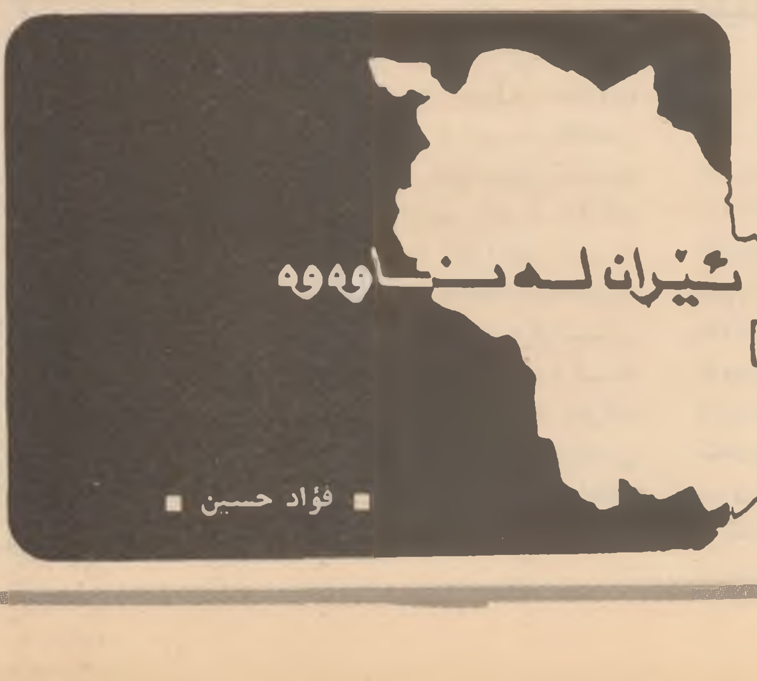

ئەفسەری ئێرانی « منـــــور کیانی » لـــە بیرەوەریەکانیدا باسی ئەفسەرێکی « ئیســـرائیلی » دەکات کە ناوی « قوباد »ەو ناوەکـــەیان گۆڕیوەو ئێســـــــــتا بە « باوکی حامد » بانگ‌دەکرێت .. دەڵێ « مەلاکان شەوێك من‌و قوبادیان مێوانی‌کرد . مێوانیەکە لەژێرناوی ئیسلامەتیدا بوو . ئەو شەوە بەتەواوەتی بۆم دەرکـــــەوت مـــەلاکـــــان چ دین‌و دیانەتێکیان هەیە .. ئەمزانی مێوانیـــەکـــە بە چ بۆنەیەکەوە ڕێکخراوە .. مەلایەك لە پێشــــــمدا دانیشتبوو . قوباد پێمی‌ناساند ووتی «محمد کیلانی» بەبزەیەکەوە سەری بۆمی نواند . منیش لاســـایم کردەوە .. چەند مەلایەکی‌تریش دانیشـــتبوون . کەسیانم نەئەناسی تەنها خامنەئی نەبێت . چونکـــە لەپێشدا چەند جارێکی‌تر چاومان بەیەك کەوتبوو ..

غفوری‌و لاجوردیشم بینی . یەکەمیان ئێســــــتا ئەندامی ئەنجومەنی سورایەو دووەمیان « موددەعی گشتی‌ی شۆڕشە لـــە ئێـــران » لاجوردی لــــــە پێشمەوە دانیشتـــــــــــبوو . دەســـــتی کردە خوێندنەوەی هۆنراوەکانی خەیام . لەم کاتەدا لاوێکی لاواز ئامادەبوو دوای زانیم « حوسەینی کوڕەزای خومەینی »یە دوای سەعاتێك نشت مێزەکان لـــە وێـــــــــکی‌و ئارەق‌و بیرەو نۆدەکـــاو ئەفیون پڕکرانەوە .. یەکە یەکە دەم‌ڕوایە مێزەر لەسەرەکان سەرم سوڕماو زمانم لاڵ‌بوو . غەفاری بەپێکەنین‌و بەدەنگێکی بەرز ووتی « ئەمە چ ئەفیونێکی خالیسە !! کەیلانی وەڵامی دایەوە : سێیێك سەید عەلی ئـــاغـــا دەستنیشانی بکات‌و تۆو وێڕی ناوێت ... پاش ئـــەوەی بەتەواوەتی مەلاکان مەســـت‌و سەرخۆش

بوون پاسەکانیان لە مەی‌و خواردنەوە هاتەســـەر ئافرەت‌و سەماو ڕابواردن . محمد کەیلانی لەگـــەڵ چەند ئافرەتێکی ســـەرخۆشدا گۆرانیان دەووت‌و سەمایان‌دەکرد » .

کیانی لەسەر قسەکانی بەردەوامە : « شەوێکی سەیرو سەرسوڕهێنەر بوو ئـــەوەم بەتەواوەتی بـــۆ دەرکەوت کە مەسەلەی ئایین‌و ئیسلامەتی درۆیــــەو پەردەدیەکە مەلاکان گەلانی بەســـەرمانی ئێرانی پێ‌ی دەخەڵەتێنن .. بـــەڵــکو پیلانێکی گــەورەیـــە بـــۆ چەوساندنەوەو ڕووتاندنەوەی ئەم‌گەلانـــەی نێـــو ئێراندا .. » تا ئێرە قسەکانی کیانی تەواو دەبێ کە لە دەفتەری بیرەوەریەکانیدا نووسیویەتی ...

Institut Kurde de Paris

بەسەرپەرشتی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین

بەماوەی پارێزگای تەئمیم یەکەم میهرەجانی سەرکەوتن و خۆماڵی کردن دەگێڕێ

بەسەرپەرشتی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین رۆژی یەکشەممەی رابووردو پارێزگای تەئمیم ئاهەنگی میهرەجانی سەرکەوتن و یەکەم ساڵەی تەئمیمی گێڕا لە ژێر دروشمی «سەرکەوتنەکانی خۆماڵی کردن و قادسیە بەخشندەیی ئەقڵی خوڵقێنەرانەی ئەندازیاری خۆماڵی کردن صدام حسین»و سێ رۆژی خایاند . ئاهەنگەکە بە لێدانی سروودی نیشتمانی دەستی پێکردو ئامادەبووان دەقیقەیەك بێدەنگ راوەستان بۆ ڕێزگرتن لە گیانی شەهیدەکانی جەنگی قادسیەی صدامی پیرۆز .

سەرکەوتنەکانی خۆماڵی کردن و قادسیە بەخشندەیی ئەقڵی خوڵقێنەرانەی ئەندازیاری خۆماڵی کردنە

بەڕێز عدنان داود سلمان وەزیر دەسەڵاتی ناوخۆیی نوێنەری بەڕێز سەرەکی فەرماندە لە پێشەکیدا بە وتەیەك سلاوی فەرماندە کاروانەکەمانی گەیاندە جەماوەری پارێزگاکەو ئاواتی بەڕێز لە سەربەرزی و سەرکەوتنیاندا .

ئەنجاش بەڕێز زهیر القادری پارێزکاری تەئمیم و سەرەکی ڕێکخراوی باڵای میهرەجانەکە بەووتەیەك دەسنیشانی ئەوەی کرد کە ئاهەنگی پارێزگاکەمان لە رۆژی سەرکەوتندا بەسەر چەوساندنەوەی مونۆپۆڵانەدا بەراستی دەربڕینە لە خۆشخاڵی گەلەکەمان بەم دەسکەوتە مێژوویە مەزنە کە ئیرادەی نیشتمانی زیندوو بەرجەستە دەکات . دوابەدوای ئەوە رەوتی خۆپیشاندەران بەسوارەو پیادەوە دەستی پێکرد کە بەڕێز نوێنەری سەرەکی فەرماندە سلاوی بۆ دەسەندنەوەو بە ئامادەبوونی هاوڕێ سعدی مهدی سالح ئەندامی سەرکردایەتی هەرێمایەتی و رازگری نووسینگەی ڕێکخراوی زووری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست و بەڕێزان احمد تقی وەزیری نەوت و هەردوو سەرەکی ئەنجومەنی راپەڕاندن و یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنومی کوردستان و ژمارەیەك ئەمینداره گشتیەکان و ژمارەیەك لە پارێزگارە بەڕێزەکان و چەند هاوڕێیەکی رازگری ژمارەیەك لە لقەکانی حیزب لە پارێزگاکان و لیوا روکن فەرماندەی فەیلەقی یەك و ئەندامانی هێلی دبلوماسی عەرەب و بێگانە لە بەغداو گەورە لێپرسراوانی سەربازی و مەدەنی ئامادەبوون .

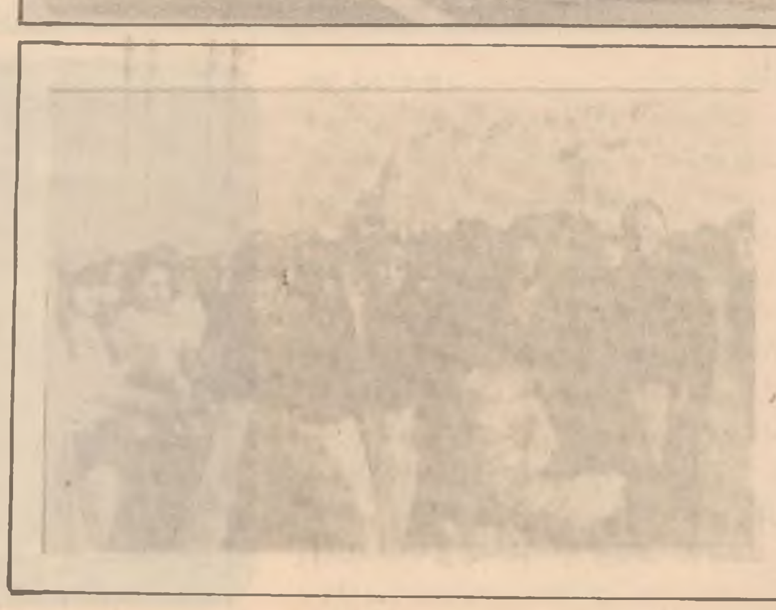

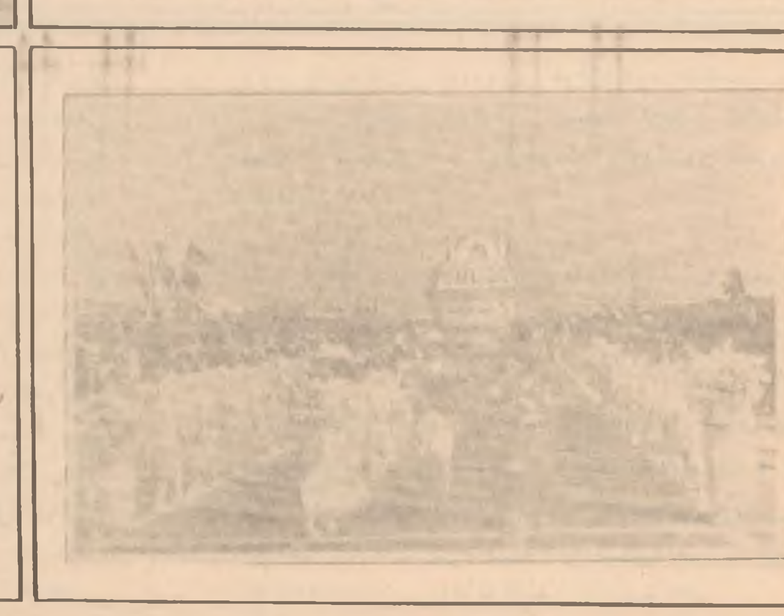

ژمارەیەك لە خانمەکانی عیراق دەربارەی دەوری ئافرەت لە بنیاتنانی عیراقی نوێدا دەدوێن

بە سەرپەرشتی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین و لەژێر دروشمی لەسایەی فەرماندە صدام حسین بەرەنگاری دەستدرێژی دەدەینەوەو نیشتمان بنیات دەنێین .. ولاتە تێکۆشەرەکەمان لە رۆژی چواری ئاداردا ئاهەنگی جەژنی ئافرەتی عێراقی گێڕا .

● خاتو منال یونس عبدالرزاق سەرەکی نووسینگەی راپەڕاندنی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عێراق ووتی :ـ

ـ عێراق هەنگاوێکی گەورەی ناوە لە بواری بەدەسهێنانی ئامانجەکانی لە دیاریکردنی دەوری ئافرەت لە کۆمەڵداو بەشداربوونی تەواوەتی لە پەرەپێدان لە ئاستی بەشداربوونی لە چالاکیە جۆربەجۆرەکانی کۆمەڵدا لە پیشەسازی و کشتوکاڵی و رامیاری و ئابووری و پەروەردەی . هتد .

ئەو دەورە گەورەیەی ئافرەتی عێراق کە پێی هەڵساوەو ئەو دەسکەوتانەی لە سایەی لەسەروبانەوە بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسینەوە .

هەروەها عواطف عبدالجبار ووتی :ـ

ـ ئەمڕۆکە ئافرەتی عێراق گواستنەوەیەکی دیاریکراوی دروستکردوە لە سەرجەمی هێزی کارگەرانی وولات و بەشێکی زۆر لێپرسراوی کەوتۆتە سەرشانی بۆ جێبەجێکردنی ئەرکەکان و بەشداریکردنی کاریگەری لە پرۆسێسەکانی نەخشەکێشان و راپەڕاندن و کەوتنێکەوە بۆ سەرکەوتنێکی تر دەڕۆن .

● هەروەها ماجدە محمد شکور ووتی : ـ

ـ پیرۆزبایەکی گەرم لە قووڵایی دەروونمەوە بۆ ئافرەتی عێراق لە جەژنەکەیدا ئاواتی سەربەرزی و خۆشگوزەرانی بۆ دەخوازم لە سایەی فەرماندەی سەرکەوتوو صدام حسین .

● فوزیە احمد رؤوف ووتی :ـ

ـ ئافرەتی ئەمڕۆی عێراق ئافرەتی سەردەمەکانی زۆڵم و زۆر نییە . بەڵام ئەمڕۆکە لە کوێلێتی رزگاری بووەو بوارە

شۆڕش و سەرکردایەتی بەڕێز سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین لە هەموو بوارەکاندا وەدیهێنراوە ، رەنگدانەوەیەکی سروشتی ڕێزگرتنی عێراقە لە پیروباوەڕی نەتەوە یەکگرتووەکان . ئافرەتی عێراق بە هەوڵ و تەقەلای بەردەوامی بۆ سەلماندنی تواناو بەهرەی خۆی بۆ جێبەجێکردنی ئەو ئەرك و لێپرسراویە زۆرانەی لە ماوەی ئەم قۆناغە چارەنووسیەداو چەند وێنەیەکی قەشەنگی تۆمار کردوە لە مێژووی بنیاتنانی نوێ عێراق لە سایەی پاڵپشتی کردنی بێسنووری سەرکردایەتی حیزب و شۆڕشەوەو وەرگرتنی مەسەلەی بنەڕەتی بۆ بەدیهێنانیان لە ئاستی پارسەنگێکی داواکراوە لە هاوتابوونی ماف و ئەرکەکانی .

● هەروەها خالدە ماجد لطیف ووتی :ـ

ـ ئەو دەسکەوتە گەورانەی لە کاروانی ئافرەتی عێراقدا وەدیهێنراوە ، یەکێك لەوانە بڕیاری ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بەخشینی پلەی ئەفسەرو جێگری ئەفسەرو ئەفسەری دەستە بۆ ئەو ئافرەتانەی لە دەزگا سەربازیەکاندا کاردەکەن ، پیرۆزبایی دەکەم لە ئافرەتە کرێکارەکانمان کە لەسەر جۆر بەجۆرەکاندا ئیش دەکات بۆ سەلماندنی مرۆڤایەتی خۆی و بوونی لە کۆمەڵدا . چونکە ئافرەت نیوەی کۆمەڵە ئەگەر دەرفەتی لەباری بۆ بڕەخسێ هەزار سلاو بۆ فەرماندەی سەرکەوتوو صدام حسین .

● میلنیا بطرس ووتی :ـ

ـ ئافرەتی عێراق ئەو ئافرەتەیە بەرگری دەکات لە نیشتمان و دەسکەوتەکانی . لە کاتێکدا ئەم هەمووە دەکات چاوی بڕیوەتە شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەمووزو خۆشەویستی بۆ فەرماندە صدام حسین کە مرۆڤایەتی و ناسنامەی پێبەخشیوە .

Institut Kurde de Paris

کورتە باسێکی تێنس

ئامادەکردنی موفق محمد صابر

ئەگەر ئاورێك لە مێژووی تێنس بدەینەوە بۆمـــان دەرئەکەوێ کە یەکـــەم گۆڕەپانی تێنس لە ســـالی ١٢٣٠م لەشاری (بـواتـه ـ لەفـەرنسا) دروست کراوە .

دوو پاڵەوانی جیهانـــی ناویان دەرکردووە لەم یارییە وەرزشی‌یە کە یەکەمیان ناوی (کەنـــی دیڤیز)ەو دووەمیان (پاڵەوانی ویمبلـــدون)ەو باشترین یاری زانانی جیهان بەشداری تێدا دەکەن‌و یاری زان دەبێ لەکاتی یاری تێنس ڕەچاوی چەند مەرجێکـــی گرینگ هەیە بیان‌بکات کـــە ئەمانەن :

١ ـ نابێ تۆپەکە ڕەوانـە بکرێ هەتا یاری زاناکەی تـر خۆی ئامادە دەکات .

٢ ـ دەبێ تۆپەکە بـەرز بکرێتەوە بۆ ئاسمان .

٣ ـ دەبێ لە تۆپەکـــە بدرێ پێش ئەوەی بکەوێتـــە سەر زەوی .

وەرزشی تێنس یارییەکـە لە هەموو وەرزکانی ســـال دەکرێ‌و پێك‌هاتووە لـــــە گۆڕەپانێکی لاکێشـــــەیی (مستطیل) لـە مابەینی دوو کەس یاخود چوارکەس کـە یاری تیادەکرێ ، لە پێشەکی یـاریـەکـە (خەتوشێرانە) دەکرێ لە مابەینی یاریزاناکان بۆئەوەی بزانن کێ یەکەم جار لە تۆپەکە دەدات ، وئـــەو کەسەی یەکەم جار لەتۆپەکە دەدات دەبێ تۆپەکە بۆ چـوار گۆشەیەکی تایبەتی کـــــە درووست‌کراوە بهاوێت مافی یاری زان هەیە دووجـــار یاخود سێ جار تۆپەکـــــە بهاوێت ؛ ئەگەر هاتـــوو تۆپەکە بەلێوی شەبەکە کەوت بۆ ماوەی سێ‌جار ئەوکاتـــە خالێك ئەدۆڕێنێ ، وە ئەوەی کە بەزەوی دەکەوێ بەمەرجێ لەو خەتانەی ڕاکێش کـراوە لەسەر زەوی دەرنەچـــێ وە ئەگەر تۆپەکە هاتوو کەوتـە دەرەوەی گۆڕەپانەکە ئەو کاتە چەند خالێکی تو بۆ ئەو تۆمار دەکرێ ، یاری تێنس پێـك هاتووە لە (٤٠) خاڵ‌و دابەش کراوە بە (١٥) بە (١٥) بـە (١٠) خاڵ وە ئەوەی لە خولی شەشەم سەرکەوێ ئــــەوە دەیباتەوە .

یاریزانێك

لە هەولێر

«محمد عزیز»

بزوتنەوەی وەرزش لـــەشاری هەولێردا بەردەوامەو، گەلێك تیپی وەرزشی چالاکی‌دەنوێنن‌و یاری زانی شارەکا بەشداری لەو چالاکی‌یانـەدادەکەن . لە یاریگاری هەولێر چاوەمان کەوت بـە یاری‌زان‌محمد عزیزو ئەم گفتوگۆ‌یەمان لەگەڵ کرد:

پ: تکایە باسی سەرەتایەکـی‌ئارەزووی وەرزشی خۆتمان بۆ بکە ..

و‌ـ لە سەرەتادا لەگـــەل کۆمەلێك لاوی وەرزشەوان دەستمان کرد بە نواندنــی چالاکی وەرزش بەسەپەرشتی ڕا هێنەر سعداللە فتاح کـــە چەندان لاوی هێناوەتە کۆڕی وەرزشەوە، پاشان بوم بـــە ئەندام لە تیپی مەلبەنـــدی لاوان‌و تیپی هەلبـــژاردەی پەروەردەی هەولێرو پاشان هەلبژێردرام بە ئەندامـــی هەلبژاردەی هەولێرو لـــــە سالی ١٩٧٩ ەوە ئەندامـــی تیپی کرێکارانی هەولێـــرم‌و چەندان ســـرکەوتنـــی وەرزشیمان بەدەست‌هێناوە، بەتایبەتی بەهان‌دانی لـــێ‌ـ برسراوان، بەتایبەتـــی کرێکارانی هەولێـــــرو ئەمینداریەتی گشتی ڕۆشە‌ـ نبیری‌و لاوان .

پ: خۆشترین کات لەتەمەنی وەرزشیت ؟

و‌ـ ڕاستی‌یەکەی هەمـــوو کاتێك لە وەرزش‌کاریـــدا یادگاری خۆشە، بـــەلام خۆشترین کاتی تەمەنـــم سەرکەوتنمان بوو لـــــە پاڵەوانیەتی هاوڕێ حســـن علی کە دوا یاری کردنمـان لەگەل پارێزگای ئەنبار بـوو بەبۆنەی دامەزراندنی سوپای دالێرمان لە پارێزگای بەغدا کە تیایدا سـەرکەوتنمـــان بەدەست هێنا .

پ: هیوای خواستی پاشـە ڕۆژت چی‌یە ؟

و‌ـ هەمووهیوام ئەوەیە کـە هەلبژاردەی هەولێـــر بگاتـە هەلبژاردەی یەکـــــەم‌و وەرزیش لە کوردستانـــدا زیاتر پێش‌بکەوێت .

یاسین طه عبدالله

ڕووداوەکانی دنیا بەوێنە

ڕێکخراوە چەکدارەکـان دەست بەسـەر ناوچەکانـی سەرووی فلپین‌دا دەگرن .

لەم چەند ساڵەی دواییدا وڵاتی فلپین چەندان چالاکـی سیاسی بەخۆیەوە دی کـــە بوونە هـۆی دروست بوونی چەندان ڕێکخراوی سیاسـی کـــە وەك چۆن پشتیوانیان هەیە . بەرهەڵستکاریشیان هەن .

هەندێ لـــەم ڕێکخراوانە پەنایان بردۆتە بـەر چـەك‌و کاروباری توندو تیـــژو هەندێکیان دەستیان بەسـەر ناوچەکانی سەرووی فلپین‌دا گرتوە .

سیبا ـ تایبەت

لوبنان بەوێنە

لـە خوارووی زەوتکراوی لوبنـــان زایونیەکان خانـــوو بەرەی هاووڵاتیان ویـــران دەکەن .

زەوی‌و زاری خـوارووی لوبنانی زەوتکراو کەوتوتە بەر دڕندانەترین پەلامـــاری هێزەکانی زایونی دوژمن‌ولەم دواییەدا . پـاش کشانەوەی هێزەکانیان لە شاری صیداو توند بوونی چالاکـــــی جەنگاوەرانی بزوتنـــەوەی بەرگری نیشتمانی لوبنان ئەو هێزە داگیرکارانە کەوتونەتە پەلاماردانی گوندەکانـــی خوارو لە دەورو بـەری شاری صورو دڕندانـــــە خانوەکانی گەلی لـــــەو گوندانەیان بەســـــەر دانیشتوانیاندا وێران کردوە

وێنەکان لە سیباوە

وتەی هاوکاری ـ پاشماوە

شۆرشدا وەك جەژنی نەتەوەیی گەلی کوردمـــان دانی پیانرا .

مرۆڤی ئەم وڵاتە سەرفرازە، کە ئاور لەم یادە پیرۆزانە دەداتەوە، بە کوردو عەرەب‌و کەمایەتیەوە براکانیەوە، شانازی بەرەوتی شۆرشەوە دەکات کە لە سایەی ئەم سەرکەوتنە گەورانـــەدا دەژی‌و شانازی‌یەکەی زیاتر دەبێت کە ئەندازیارو ڕاپـەر‌ـ ێنەرو نەخشەکێشی هەموو ئەم سەرکەوتنە گەورانە ڕۆڵەی بە وەفاو مەردی گەلی عیراق سەرەکـــی فەرماندە صدام حسین‌ە ، بەڵێ ئەو نەخشەکێش‌و ڕاپەڕێنەری بڕیاری خۆماڵی کردنی سامانی نەوتمان بوو، وە سەرەکی فەرماندەو باوەری حزبە سـەر‌ـ کردەکەی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالســـت ئافرەتی عیراقی گەیاندە شوێنـــی پر ڕێـــزی مرۆڤایەتی خۆی‌و سەرەکی فەرماندەو بـــاوەری مرۆڤایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالســـت مافی ڕەوای نەتەوەیی کوردی بەدی هێناو شـورای یەکیتی نیشتمانی عیراقی پتەو کردو ئاوردانـەوەی مرۆڤایەتی سەرەکی فەرماندە ڕێگای گەشەسەندنی ڕۆشنبیری کوردی کردەوە، بەم جۆرە سەرکەوتنە‌ـ کانمان بە باوەری ئەو زیاتر تیشك دەداتەوە .

لە یادکردنەوەی ئەم سەرکەوتنە مەزنانـــەدا ئا لەم کاتەی‌دا جەنگاوەرەکانی سوپای عیراق دلێـــر بە درێژایی سنووری ڕۆژهەلاتمان بەرگری مەردانە لە سەربەرزی‌و ئەو سەرکەوتنە مەزنانە دەکـــەن‌و بەرەنگاری گەردەلولی زەردی لە ئێرانەوە هاتـــوو دەبنەوە، عیراق زیاتر سەربەرزو گەلی عیراق زیاتر بـــەهێزەو زیاتر لە دەوری سەرکردایەتیەکـــەی کۆبۆتەوەو دەجەنگی‌و بینا دەکاو ڕەوتی سەرفـرا‌ـ زمان هەر بەرەو پێشەوە دەرواو ناگەرێتــــــەوەو سوورە لەسەر لەگۆڕنانی هەموو خەون‌و ئاواتەکانی ناحەزان‌و ڕۆژان دێت‌و دەڕۆن تۆماری سەرکەو‌ـ تنەکانی ئێمەو نوچدانی ناحەزانی عیراق زیاتـــر دەبێت‌و ئەم وڵاتە هەر وڵاتی سەربەرزی دەبێـــت‌و گەلەکەی هەر مەردو دلێرو چاونەترس دەمێنێتەوەو وەك ئیستا دڵنیاو سەرکەوتووین پاشەڕۆژ زیاتـــر زامنی سەرکەوتن‌و بەردەوامی سەرکەوتنەو بـــۆ پێشەوە .

بەکورتی ـ پاشماوە

ڕۆژنامە نووسەکانەوە کـــە داوای زیاد کردنـــــی مانگانەکانیان دەکەن .

● **مەدرید :**

لێرەوە ڕاکەیەنرا کـــە سەرەك وەزیرانی ئیســـپانیا فیلیب گونزا لیز لـە ٢١ی ئـــەم مانگەدا بەسەردانێکی ڕەسمی ئەچێ بۆ فەرەنسا .

ڕۆژنامەیەکی ـ پاشماوە

هەروەها روونی کردۆتەوەزایونیەکان لە ساڵی ١٩٨٢دا کە خەریك بوونی عیـــراق بتوانن لوبنان داگیر بکـەن‌و بەشەر لەگەڵ ئێران وای کردشورشی فەلەستین لـــەوێ دەرچێ‌و ئەوە ڕووبات کە لە طرابلس رووی‌دا ئەمانەشـی هەموو خزمەتی ئـــــەو ڕژێمانەیان کرد کە بەردەوام هەولیان داوە عیراق دووربێ تا بتوانن دوایی بە ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەســـتین بێنن .

لە ڕۆژی ـ پاشماوە

دەمانەوێ بیلێین دەست‌وبردی دەزگا ڕۆشنبیری‌یە کوردی‌یەکانە لە کوردستان بۆ ئەوەی ئەم بڕیـــارە بەسەر هونەرمەندانی کورد بچەسپێ‌و ژیـــانیان چاکتربێ ...

جەلال ئەحمەد :

ئاوردانەوەیەك بۆ سازکردنی میهرەجـــانی دووەمی هونەری کوردی .. کە دەبێتە بنیان‌نەرێك بۆ چەسپاندنی هونەری کوردی ...

هـاوکـاری :

لە ناخی دلمانەوە سوپاستان دەکـــەین وەك ئەمانەتێکی پیرۆز ئەم ڕاوو تەگبیرانەتان لە (ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی)دا ئاراستەی هەموو لایـــەك دەکەین (هاوکاری)ش دەنگی ئێوەیە ...

هـەموویـان :

لە ئێمەوەش پیرۆزبایی‌یەکی گەرم بۆ هـەموو ڕۆشنبیرانی کورد لـە (ڕۆژی ڕۆشـــــنبیری کوردی)دا ...

بەرهەڵستکارانی ـ پاشماوە

سـەرچاوەیەکی تـــری بەرهەڵستکاران ڕای گەیانـد کـــە شۆڕشگیرە کوردەکان بەتۆپی هاوەن بنکەیەکـــی پاسدارانی خومەینیـــان لەسەردەشت بۆردومـــان کـردووە زیـــانـــی زۆری پێ‌گەیاندون‌و ١٥ پاســـدار کوژراون‌و ١٦ بریندار کراون سەرەرای تێکشاندنی ســێ ئوتومبیلی سەرباز بـــەرو زیان‌دان لەچەك‌و جبەخانـەی پاسدارەکان .

بەکورتی ـ پاشماوە

ئەنجومەنـی ڕزگـــاری نیشتمانی دروست بکـەن کەجێکەی ڕێکخـــراوی ڕزگاریخوازی فەلەسـتین بگرێتەوە .

قسەکەرێکی فەلەستینی وتویەتی ڕژێمی سوریا بـۆ شاردنەوەی هەڵویستی ترسنۆکانەو پڕ لەنوشـتی بەردەوامی خۆی بەرامبـــەر زایۆنی دوژمن دەیـــەوێ شەڕی وەهمی دروست بکات و خۆی لەژێر پەردەی وادا بشارێتەوە کە سەر قالـــی مەسەلەی فەلەستینە بـەڵام ئەم کارانە سەر ناگـرێ‌و ڕووی ڕەشی ڕژێمی سوریا لای هەموان ناسراو ئاشکرا دیارە .

Institut Kurde de Paris

بەرنامەی رۆژی رۆشنبیری کوردی

٩ ـ ١١/٣/١٩٨٥

لەسایەی سەرۆکی فەرماندە

صدام حسین دا

رۆشنبیری کوردی دەگەشێتەوە

لە رۆژی شەممەوە ٩ـ١٩٨٥/٣ ، سەرجەمی دام و دەزگا رۆشنبیری یە کوردی یەکان لە بەغداو ناوچەی کوردستان ئاهەنگی رۆژی رۆشنبیری کوردی دەگێرن ، یادی ئەو رۆژە پیرۆزەی بەرێز سەرۆکی فەرماندە صدام حسین بەشداری لێکۆڵینەوەی بەرنامەی کاری دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی کردو ئەو رۆژە ناونرا رۆژی رۆشنبیری کوردی و هەموو ساڵ یادی دەکرێتەوە .

ئاهەنگەکانی ئەمساڵ سێ رۆژ دەخایەنێ و لە هەرسێ پارێزگاکەی ناوچەی کوردستان چالاکی رۆشنبیری هەموو جۆر ساز دەکرێ و بۆ ئەم مەبەستە بەرنامەیەکی فراوان لەلایەن لیژنەی باڵای میهرەجانەکەوە دانراوە کە لە هەولێرە بەسەرپەرشتی بەرێز سەرۆکی ئەنجومەنی راپەراندنی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان دەست پێ دەکات و ئەمەش بەرنامەکەیە :

● **پارێزگای هەولێر :**

ـ رۆژی ٩ـ٣ پیشانگای کتێبی کوردی کە دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی سازی دەکات .

کۆڕێکی شیعر خوێندنەوە کە یەکێتی ئەدیب و نووسەرانی کورد سازی دەکات .

ـ رۆژی ١٠ـ٣ پیشانگای رۆژنامەی کوردی دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی .

ـ پیشانگای وێنەی سەردانەکانی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین بۆ کوردستان ـ وێنەگری تایبەتی سەرۆکی بەرێز .

ـ پیشانگای هونەری تەشکیلی ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیری و لاوان .

ـ رۆژی ١١ـ٣ پیشانگای کتێبی عیراقی دەزگای نیشتمانی بڵاوکردنەوە .

ـ پیشانگای بەفرو چیا ـ وێنەی فۆتۆگرافی ـ کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد .

ـ ئاهەنگی هونەری میللی تیپی هونەری میللی هەولێر .

● **پارێزگای سلێمانی :**

ـ رۆژی ٩ـ٣ پیشانگای کتێبی عیراقی دەزگای نیشتمانی بڵاو کردنەوە .

ـ پیشانگای تەشکیلی ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیری و لاوان .

ـ رۆژی ١٠ـ٣ کۆڕێکی شیعر خوێندنەوە لە قەرای رانیە دەزگای رۆشنبیری و بڵاو کردنەوەی کوردی سازی دەکات .

ـ کۆڕێکی رۆشنبیری لە سلێمانی دەزگای رۆشنبیری و بڵاو کردنەوەی کوردی سازی دەکات .

● **پارێزگای دهوك :**

رۆژی ٩ـ٣ دەزگای رۆشنبیری و بڵاو کردنەوەی کوردی دوو چالاکی پێشکەش دەکات یەکەم پیشانگای تەشکیلی و دووەم کۆڕێکی ئەدەبی .

ـ رۆژی ١٠ـ٣ یەکێتی ئەدیب و نووسەرانی کورد کۆڕێکی خوێندنەوەی شیعری نیشتمانی ساز دەکات .

ـ رۆژی ١١ـ٣ دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی کۆڕێکی رۆشنبیری ساز دەکات و دەزگای نیشتمانی پیشانگای کتێبی عیراقی .

ـ هەروەها رۆژی ٩ـ٣ ئەم بۆنەیەوە دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی ئاهەنگێکی جەماوەری لە زاخۆ ساز دەکات .

لەرۆژی
رۆشنبیری
کوردیدا

پێشانگایەکی بەفروچیا

لە چوارچێوەی چالاکیەکانی رۆژی رۆشنبیری کوردی، کە دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە هەولێردا سازی دەکا، پیشانگا خنجیلانەکەی هونەرمەند فارس سعدی سەرنج رادەکێشێ، کە بابەتەکانی باس لە بەفرو سروشت و جوانی دەکاو گەلێك وێنەی رەنگین و دیمەنی بیرەوەری و چیرۆکی خۆشەویستی دەگێرێتەوە.

یەکەم جار نیە بەرهەمی «فارس»ی هونەرمەند ببینین. بەڵام ئەمجارەیان . کامێرا بوە بە رمانی دەربڕین و گەلێك لایەنی وردەکاری دێتە بەر چاو ..

● **بۆچی پیشانگاکە خرایە رۆژی رۆشنبیری ؟**

ـ دیاردەیەکی پیرۆزە کە رۆژێك لە ساڵێکدا بە ناوی رۆژی رۆشنبیری کوردی ناو زەد بکرێ کە تیایدا رۆشنبیرو هونەرمەندی کورد بەیەکەوە ئاهەنگ بگێرن و بیکەنە کەرنەڤاڵی خۆشەویستی .

● **دیارترین بابەتەکانت لە چی ئەدوێ ؟**

ـ بابەتەکانی پیشانگاکەم لە ناوەکەیەوە دیارە . چونکە زۆربەی تابلۆ فۆتۆگرافیەکانم باس و خواسی بەفری رەنگین و دیمەنی جیایە کە لە رۆژی رەهێلەو بەفردا دیمەنی ئەفسوناوی دەبەخشن .. ئەمەش لە ئەنجامی ئەو کەشانەوەی کە کردومەتە ئەو ناوچانەو بە ئارەزووی وێنەگرتن تێیدا ماومەتەوە..

● **چ جیاوازیەك لە نێوان ئارەزووی وێنە کێشان و وێنە گرتندا دەبینی ؟**

ـ راستیەکەی من خۆم زیاتر تابلۆ دەکێشم. بەڵام وا هەست دەکەم پەیوەندیەکی زۆر نزیك لە نێوان تابلۆو وێنەی فۆتۆگرافدا هەیە ، بەتایبەتی بابەتی سروشتی..

● **باسی خۆتمان بۆ بکە!**

ساڵی ١٩٥٥ لە گوندی ئامۆکان لە دایك بووم و بەشداری چوار پیشانگای قوتابیانی زانکۆی سلێمانیم کردووەو بەشداری لە فیستیڤاڵی لاوانی عیراق و فیستیڤاڵی رۆشنبیری و هونەری کردووە. سەرباری پیشانگای سلایدو هەموو چالاکیە شانۆییەکانی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد لە هەولێرو بەگەلێك لایەنی هونەری ...

هەروەها بایەخ بەنووسینی هونەری ئەدەم . بەتایبەتی دەربارەی کامێراو چەند باسێکم دەربارەی هونەری وێنەگرتن ئامادە کردووە ، چونکە هەست بە بۆشایی دەکەم لەم بارەوە ..

● شێرزاد..●
لقی هەولێر

کۆچی دوایی هونەرمەندێك

لە شەوی ١ لەسەر ٢ی ئەم مانگە هونەرمەندی تەشکیلی ناسراو شێرزاد محمود شەوقی لێبڕسراوی چالاکی هونەری لە سلێمانی کۆچی دوایی کرد . کۆچی ئەم هونەرمەندە رووداوێکی خەم بەزارد بوو بۆ هونەرمەندان و بە ناوی دەستەی نووسەرانی «هاوکاری»یەوە سەرخۆشی لە کەس و کاری کۆچ کردوو هەموو هونەرمەندان دەکەین و خوا سەبووریان بدات .

هاوکاری

«بەلەمی ئەفسوناوی»

لە تەلەفزیۆن

شانۆیی «بەلەمی ئەفسوناوی» کە تیپی منداڵانی خانەی بێ کەسانی سلێمانی لەم دواییەدا لەسەر شانۆ پێشکەشیان کردبۆ تەلەفریونی تامیم تۆمار کرا شانۆییەکە لە دەرهێنانی هونەرمەند رزگار کەریم بوو

ژمارە نۆزدەی

گۆڤاری

پەروەردەو زانست

بەڕێوەبەرێتی گشتی خوێندنی کوردی لە وەزارەتی پەروەردە نیازی وایە بەم زووانە ژمارەیەکی تایبەتی لە گۆڤاری (پەروەردەو زانست) دەربکات ، ئەم ژمارەیە هەوڵێك دەبێت بۆ لێکۆڵینەوەو خستنە بەرچاوی هەموو ئەو کێشانەی لە مەیدانی زمانەوانی . فەرهەنگ ، زاراوەو رێنوس کە لەم کتێبانەدا دەبینرێن و هەستی پێدەکرێت جگە لە هەر بابەتێکی پەروەردەیی و زانستی دیکە کە یارمەتی بەڕێوەبەرێتیەکە بدات بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی زانستی کتێبەکان لە هەموو بوارێکی پێویستدا . جا بەم بۆنەیەوە تکای گەرممان ئەوەیە ئەوانەی ئەم جۆرە توانست و هونەرەیان لە باردایە دریغی نەکەن و چ باسێکی سوودبەخشیان پێ ئامادە دەکرێ لە ماوەی مانگێکدا بۆمانی بنێرن ، پێشەکیش سوپاسی هەموو هەوڵ و نووسینێکی مامۆستایان و نووسەران و پسپۆرانی دڵسۆز دەکەین .

د. احسان فواد
بەڕێوەبەری گشتی خوێندنی کوردی

ناونیشان : وەزارەتی پەروەردە ـ خوێندنی کوردی القصر الابيض ـ بەغداد

دوو کۆری رۆشنبیری لە هەولێر

● یەکێتی نووسەرانی کورد لە هەولێر . دەستی کرد بە پێشکەش کردنی چالاکیەکانی خۆی و نۆبەرەی ئەم چالاکیانە بە کۆڕێکی فۆلکلۆری دەست پێ کرا کە بریتی بوو لە سازکردنی کۆڕێك بۆ کاك ئەحمەد عەدۆ کە لە هۆڵی ژووری بازرگانی رێك خراو دوای باسەکە گفتوگۆ لەسەر ناوەرۆکی پێشکەش کرا .

● لە چوارچێوەی چالاکیەکانی بەرێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر . کۆڕێکی شانۆیی بۆ کاك شاهین نجم الدين بە ناونیشانی «بینەرو شانۆی کوردی» رێك خراو تیایدا کێشەی بینەرو پەیوەندی بە شانۆی کوردیەوە خرایە روو . پاشان گفتوگۆ دەربارەی گەلێك لایەنی بابەتی کۆرەکە لەلایەن دانیشتوانەوە کرا .

لەرۆژی رۆشنبیری کوردیدا .

پێشانگای تەشکیلی

هونەرمەند

عبدالواحد مەرجان

لە چوارچێوەی ئاهەنگەکانی (رۆژی رۆشنبیری کوردی)دا بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر پیشانگایەکی تایبەتی بۆ هونەرمەند (عبدالواحد مەرجان) رێك دەخات کە بریتیە لە بەرهەمەکانی ئەم دواییەی هونەرمەند خۆی.. لە دوانێکی کورتدا بە رۆژنامەکەمانی راگەیاندو وتی : ـ

ئەم پیشانگایەم بەرهەمی گۆن و نوێی بەخشیوە هەلکرتوودو زیاتر لایەنی مەوروعی و فۆلکلۆری پێوە دیارە . چونکە لە پیشانگاکانی رابردوومدا زۆر جاران زەمر دەوری خۆی دەدیت لە تابلۆکانمدا . هەرچەندە لە پیشانگای ئەمجارەمدا خێرایەکی تەواوی پێوە دیارە . . بەڵام وەك بەشداریەك لەم خۆشیانەدا رۆشنبیریە شتێکی پیرۆزە .. ئاواتەخوازم کە هەموو لایەك بەشداربین لە پێشخستنی هونەرو ئەدەبی کوردی .

ناظم دلبەند
لقی هەولێر

روونکردنەوەیەك لە گۆڤاری

«کاروان»ەوە

بریارمان وابوو کە لە ژمارە (٢٩)ی گۆڤارەکەمانەوە هەر جارەی تابلۆی هونەرمەندێکی کورد لە بەرگی یەکەمی دابێ و تابلۆی هونەرمەندێکی غەیری کورد لە بەرگی دووەمدا بێ بەڵام بەداخەوە لەم رووەوە دوو هەڵە کەوتۆتە ژمارە (٢٩)وە . یەکەمیان تابلۆ کوردیەکە کەوتۆتە بەرگی دووەم و ئەویتر بەرگی یەکەم . دووەمیشیان تابلۆکە دەستکردی هونەرمەند [دارا محمد علي]یە نەك هونەرمەند محمد عارف داوای لێبوردن دەکەین .

● کاروان●

١١ی ئادار

علي ناجي عطار

١٥هەم ساڵە کەوا کورد
هەست بە ئازادی ئەکا

حوکمی زاتی کەوتە دەستو
جەژنو دڵشادی ئەکا

رۆژی سەر بەستی گزنگیدا
لەسەر ئاسۆی وڵات

شەوقی روناکی هەڵهاتو
زوڵمەتی شەو لا ئەبات

ئیمرو رۆژێکە کە میللەت
جەژنی رزگاری ئەکا

چاوی وریایی هەڵێنا
هەست بە هوشیاری ئەکا

رۆژی ١١ی مانگی ئازارە
کە بۆتە جەژنی کورد

بۆ برایی بەینی دوگەل
بو جیهان ئیعلانی کرد

رۆژی خۆشیو شادیە بۆ
ئەم و لا تو میللەتە

ساڵەهای ساڵە ئەنائی
جەرگی کونکون لەتلەتە

حوکمی زاتی کوردەواری
بۆتە هەنگاوی یەکەم

بۆ رەوای مافی تەواوی
بۆ رەهابونی لە خەم

زۆر دەمێکە بە شخوراوە
کورد لە مافی بێ بەری

هاتە دی ئاواتی میللەت
رۆژی ئەحسەی بێ بەری

پارتی بەعسی ئیشتراکی
ئەویەکەم حیزبە کەوا

وا بە رەسمی بو گەلی کورد
دانی نا بەو مافەدا

باوەرو ئیمانی وایە
ناب ێ قەومی بەشخوراو

وا بە مەغدوری بەێنێ
مافی وەرنەگرێ تەواو

تا بژی ئەم دو برایە
زور بە وردی سەیری کرد

بۆ بەیانی ١١ی ئازار
هیمەتێکی بەرزی کرد

دانی نا بەو مافە داڤەومێکە
کورد خاوەن زمان

خاوەنی زانیستو زانا
خاوەنی جێو نیشتمان

رۆژی بری لەو ناحەزانە
دوژمنی ئەم میللەتن

بۆ ئەوەی ئەم دو برایە
تێبکۆشن تەمبەتەن

کورد هەمو دەم ئاشتیخوازە
میللەتێکە بێ زەرەر

بۆ حەقو مافی رەوای خۆی
رۆژی خەباتی کرتە بەر

کورد وەفادارە بە راستی
بۆ هەمو دۆستێ بە گیان

باوەری خۆتی بەدەیتێ
بۆت ئەبێتە پشتیوان

با هەمو یەکدل بەراستی
با بژین هەر وەك برا

چەشنی روناکی لە بوەك
هەر وەکو شەوقی چرا

رێ نەما بۆ ناحەزو بەد
خوێ بخاتە بەینەوە

تا بە ناکۆکی خەریکمان کا
بەکەینو بەینەوە

بۆ برایی کورد لەگەڵ
کاکی عەرەب بۆ یەك هیوا

بۆ عیراقو بەرزیگەلان
دەس لە دەس توانا لە خوا

چەپکێ گۆرانی کۆمەڵەی رەواندوز

لە چوارچێوەی چالاکیەکانی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد ـ لقی رەواندوز . حەوت گۆرانی نوێ بۆ تەلەفزیۆنی کەرکوك تۆمار کراون کە تیپەکە لە نۆبەرەی یەکەمی خۆیدا پێشکەشی کردو زۆربەیان ئاوازی فۆلکلۆرین .

شایانی باسە کەهەمان بەرهەم بۆ رادیۆی کوردی تۆمار کراوەو جێی خۆی کردۆتەوە .

هاوکاری
دەزگای
رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی
کوردی
شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی
تەلەفون
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەن